ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 11 (389) ■ Noiembrie 2014 ■ 4 lei ■

PALATUL ALHAMBRA, GRANADA

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

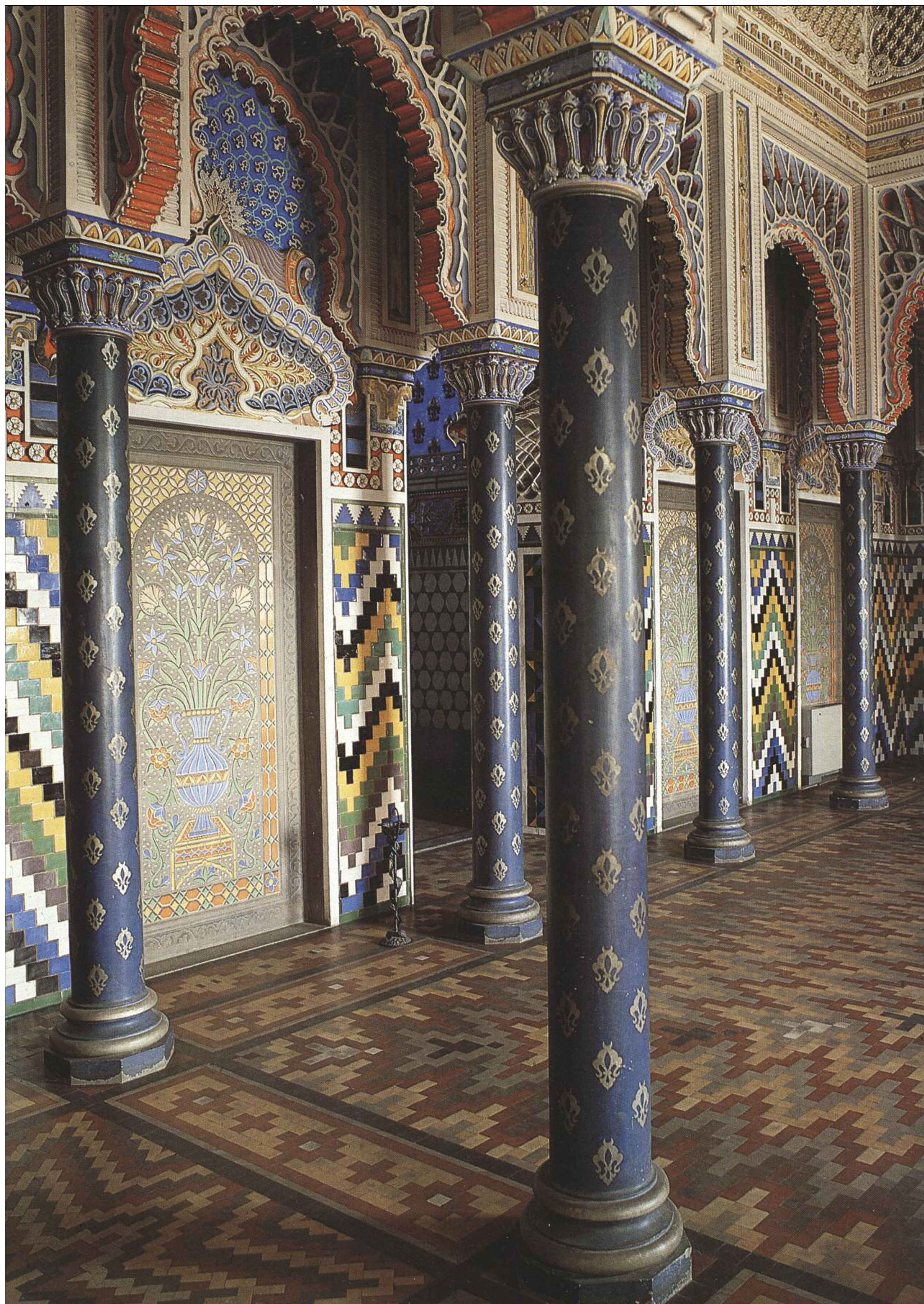
■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 11 (389) ■ Noiembrie 2014 ■ 4 lei ■

Editori:

Consiliul Local Pitești

Primăria Municipiului Pitești

Centrul Cultural Pitești

PALATUL ALHAMBRA, GRANADA

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

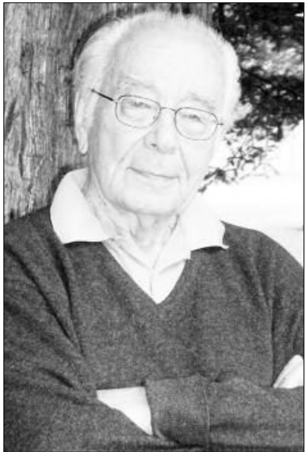
Leonid Dragomir

Înţelesuri uitate ale democraţiei (conform filosofiei lui Mihai Şora)

După un sfert de secol de democraţie în România, timp în care s-au acumulat destule frustrări şi dezamăgiri, mulţi dintre noi avem sentimentul că înţelegem din ce în ce mai puţin ce înseamnă de fapt democraţia. Conceptul pare, cu toată propaganda mass-media, să-şi fi pierdut din aura pe care o avea prin anii '90 ai secolului trecut. Atunci, chiar în vara anului 1990, apărea la Editura Cartea Românească o carte intitulată *Eu&tu&el&ea... sau despre dialogul generalizat*, al cărei autor, filosoful Mihai Şora, tocmai demisionase din funcţia de ministru al învăţământului în urma mineriadei din 13-15 iunie. Cred că în această carte poate fi găsită ceva din prospeţimea pe care o avea ideea de democraţie în acei ani plini de aşteptări, speranţe, iluzii...

Mihai Şora împlineşte pe 7 noiembrie 98 de ani. Este, îi place să spună, cu doi ani mai mare decât România mare. Se zice că cine n-are bătrâni trebuie să şi-i caute. Dar oare ne mai pot învăţa ei ceva acum când lumea s-a schimbat datorită tehnologiei iar valorile tinereţii sunt pretutindeni exaltate? Eu sunt convins că da şi voi încerca să ilustrez afirmaţia cu o scurtă expunere a gândirii politice a lui Mihai Şora, care sper să redea câteva dintre înţelesurile uitate ale democraţiei.

Mihai Şora
Foto: Luiza Palanciuc

Filosofia politică a lui Mihai Şora îşi are temeiul într-o teorie a fiinţei sau ontologie. Filosoful român consideră că fiecare existenţă este o sumă de posibilităţi ce-şi au sursa într-o unitate transcendentă, concepută paradoxal ca o "sferă cu raza de valoare nulă", dincolo de care nu este exclusă existenţa unui Dumnezeu personal. De aceea comunicarea cu semenii şi cu toate cele ce sunt, întrucât provin din aceeaşi sursă, ar trebui să fie pentru om o stare firească. Problema este că – aici ca şi în multe alte contexte inspiraţia creştină este evidentă – omul a căzut dintr-o astfel de condiţie paradisiacă a rodirii fireşti însingurându-se într-un dialog interior ce-l desparte de toţi şi de toate. În aceste condiţii mai poate fi recuperată unitatea, comuniunea pierdută? Aceasta este, consider, principala problemă a filosofiei lui Mihai Şora căreia el îi dă o soluţie pozitivă. Individul îşi poate depăşi izolarea, singurătatea pentru că în el există o constantă nevoie de celălalt, fie acesta Dumnezeu, aproapele, natura însufleţită şi neînsufleţită. Însăşi realizarea potenţialităţilor fiecăruia nu se poate face decât în relaţia cu ceilalţi. Tensiunea între nevoile indivizilor separaţi prin cădere nu este abolită, ci menţinută, dar pe un plan superior. Prin convertirea dialogului interior în dialog real cu celălalt individul devine persoană. În unicitatea ei ea creează un echilibru între posibilităţile sale proprii şi cele care, deşi nu sunt ale sale, nu-i sunt străine. Prin persoană se realizează unitatea în diversitate pe care politica trebuie să o susţină, făcând ca în lume să domnească ordinea şi nu haosul.

Dintr-o astfel de perspectivă atât individualismul extrem ce sfârşeşte în egoism şi aharhie, cât şi colectivismul care topeşte individul în masă, conducând la totalitarism sunt false soluţii. Adevărata soluţie este dialogul extins dacă e posibil la nivelul întregii societăţi, ba chiar al umanităţi. Pentru unul dintre cei mai consecvenţi susţinători ai societăţii civile (Mihai Şora este membru fondator al Grupului pentru Dialog Social, la al cărui program a contribuit şi al Alianţei Civice) viaţa politică, dar şi cea economică sau culturală trebuie să înceapă de jos în sus, de la "firul ierbii". Spre exemplu, spune el, nu poate fi un bun politician cineva care n-a făcut mai întâi administraţie la nivel local.

Dialogul social nu se poate purta decât între egali. Egalitatea nu este însă un scop de atins prin nivelarea tuturor, precum în comunism, ci o condiţie ce trebuie asumată de către toţi participanţii indiferent de poziţia lor socială. Astfel se instituie în mentalul cetăţenilor şi la nivelul întregii societăţi o atmosferă de libertate concretizată în dezbaterea critică a problemelor comune.

Atitudinea cea mai favorabilă dialogului este numită de filosof "ataşament detaşat", prin această formulă oximoronică înţelegând un mod de a te implica în problemele cetăţii fără a-i anula celuilalt pretenţiile de a se implica la rândul său. Este vorba de o dispoziţie reflexivă, ceea ce presupune o distanţare critică, inclusiv de propriile opinii şi convingeri, fără a renunţa la ele, decât dacă nu se dovedesc valide. Prin acest recul celălalt este înfiinţat, indiferent cât de diferit ar fi, putând astfel să fie interpelat ca un Tu personal şi nu ca un El impersonal. Democraţia este, în viziunea lui Mihai Şora, un "dialog generalizat" între toţi potenţialii Tu. Doar astfel instituţiile impersonale, indispensabile în societăţile moderne, pot căpăta viaţă slujind persoanele şi pot fi îngrădite în tendinţa lor de a acaparara cât mai multă putere. Implicând necesitatea participării cât mai multor oameni la deciderea propriei lor sorţi, democraţia ar fi regimul cel mai propice în condiţiile stării noastre căzute. Comparativ cu acest ideal, care nu este deloc maximal şi care părea posibil de înfăptuit în anii '90 ai secolului XX, România postdecembristă pare să fi accentuat mai degrabă consecinţele căderii. Nu mai ştiu opiniile lui Mihai Şora despre mersul societăţii româneşti în ultimii ani, dar sunt convins că optimismul său, care-i conferă acea seninătate cunoscută de toţi cei care l-au întâlnit, îl face să spere că românii vor fi dobândit discernământul de a nu-şi ceda libertatea unor politiceni demagogi sau unor instituţii pseudodemocratice.

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ *Un interviu întârziat*. Revista *Ex Ponto*, nr. 3(44)/iulie-septembrie 2014, publică un interviu al lui Gheorghe Filip cu poetul Florin Mugur. Interviul este înregistrat pe bandă de magnetofon în 1982 şi publicat abia acum, pentru că în vremea cealaltă n-avea cum să apară. Printre altele, datorită unor pasaje ca acesta: „...Şi dacă este să închei cu o ultimă calitate, pot să vă spun că nu sunt turnător./- *Cum adică nu sunteţi turnător, ce fel de turnător nu sunteţi?*/- La Securitate, la alte organe interesate să afle./.../Dar, nu la asta mă refeream, ci la obişnuinţa unor prieteni de-ai noştri, unor tovarăşi, uneori bine intenţionaţi, alteori rău intenţionaţi, de a turna, nu neapărat la Securitate, am spus cuvântul acesta ca să vă sperii pe dumneavoastră, ci de a turna şefului, colegilor că Cutare a spus cutare, Cutare a făcut cutare, Cutare se gândeşte la cutare, când acesta, săracul, nici el nu ştie la ce se gândeşte, dar cel care îl reclamă ştie precis. Asemenea lucruri nu fac şi nu spun asta pentru că dau un interviu/.../. Am să vă spun şi de ce nu fac. Eu am fost turnător! La vârsta de 22 de ani mi s-a interzis să intru în UTM, mi s-a interzis să public şapte ani de zile. Cineva, pe care eu îl respectam în acel moment, şi nu vedeam că e o bestie, mi-a cerut să dau nişte informaţii despre nişte prieteni ai mei. Nu m-a testat cu nimic, dar îmi cerea pentru că eu fusesem – scuzaţi cuvântul! – belit. Ce puteam face? Puteam să renunţ, puteam să dau informaţii, ştiam nişte lucruri compromiţătoare despre ei, şi puteam să fac ce am făcut: să scriu nişte lucruri despre ei, care nu erau absolut deloc compromiţătoare. Vreau să spun că niciunul dintre prietenii mei – „duşmani ai regimului comunist" – nu împlinise 20 de ani, eu eram cel mai în vârstă. Şi am făcut hârtia! O hârtie în care spuneam lucruri care nu interesau absolut deloc: Cutare bea prea mult, Cutare întârzie... Şi totuşi, mi-a fost o teamă cumplită că hârtia aceea ar putea avea consecinţe. A doua zi le-am spus tot şi lor tot ce pusesem pe hârtie. Dar, mi-a fost atât de frică, încât m-am gândit că, dom'ne, dacă ei vor avea cel mai mic necaz, eu mă omor. Era un gând foarte serios, oricum nu eram într-o situaţie de invidiat, eram dat afară de peste tot... N-am păţit nimic, iar eu mi-am dat seama că nu sunt în stare să torn şi că n-o să accept niciodată vreo împrejurare în care să spun vorbe rele şi tâmpite despre prieteni." Aşa s-a scris istoria „obsedantului deceniu".

Juriul Concursului de proză scurtă de la Oneşti

■ În revista *Spaţii culturale*, nr. 36/sept.-oct. 2014, în rubrica sa de aforisme, Vasile Ghica scrie *Despre prostie*. Reţinem două dintre apoftegme: „Când vrea să se spele pe obraz, prostul scuipă în soare" Cum suntem în campanie electorală, în loc de prost am putea pune politicianul, şi se pliază perfect. Şi, în fine: „Prostul are viteză, nu şi ţintă".

■ În zilele de 29 şi 30 octombrie, la Biblioteca Municipală din Oneşti a avut loc Festivitatea de premiere a Concursului Naţional de proză scurtă „Radu Rosetti", organizat pe trei secţiuni de vârstă: 10-15 ani, 16-20, 21-35. Sprijinit cu generozitate de directoarea Bibliotecii, Elena Şerbu, şi organizat de optzecistul poet aproape octogenar Gheorghe Izbăşescu, concursul a beneficiat de un juriu format din nu mai puţin de nouă membri, critici şi prozatori: Gheorghe Izbăşescu (preşedinte), Nicolae Oprea, Radu Voinescu, Vasile Spiridon, Adrian Jicu, Ştefan Ion Ghilimescu, Radu Aldulescu, Petre Isachi, Dumitru Augustin Doman. Au şi avut de lucru juraţii, fiind vorba de peste 100 de lucrări în concurs. **(foto)**

■ La 5 noiembrie 2014, la Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" din Piatra Neamţ a avut loc Sadoveniana – 2014, un colocviu naţional, o omagiere a marelui prozator la împlinirea a 134 de ani de la naştere. A ţinut o conferinţă despre proza sadoveniană criticul şi universitarul Constantin Dram de la Iaşi. Apoi, Adrian Alui Gheorghe, directorul Bibliotecii şi moderatorul colocviului, a avut câte un scurt dialog despre proza lui Sadoveanu şi despre actualitatea/inactualitatea acesteia, despre influenţa acesteia asupra prozei contemporane, scurte interviuri, aşadar, cu prozatorii Dumitru Augustin Doman, Radu Aldulescu şi Nicolae Stan. În final, prozatorii invitaţi au citit din cărţile lor în faţa unui public numeros şi ales: profesori de română, elevi, studenţi, scriitori din zonă. Mai trebuie spus că toată ziua, în holurile Bibliotecii s-a auzit vocea lui Sadoveanu citind din Creangă, Eminescu şi... Sadoveanu. **(DAD)**

actualitate

Gheorghe Grigurcu

Poet sau critic?

Dumitru Augustin Doman: *După o jumătate de veac de cronică literară, cum vedeţi relaţia critic-poet? La o trecere în revistă a convieţuirii volens nolens în aceeaşi viaţă literară a criticului şi poetului, ce se reţine? Cum se pot echilibra elogiul şi negaţia, admiraţia şi exprimarea rezervelor, e loc şi de o polemică în termeni cordiali, de deferenţă reciprocă?*

La prima vedere nimic mai natural decît raportul dintre critic şi poet. Poetul produce "obiectul muncii" criticului, pe care acesta îl supune analizei, îl evaluează, îl clasifică, introducîndu-l în circuitul valorilor (cînd socoteşte că e cazul) şi-n încăperile simandicoase ale istoriei literare. Dar dacă se întîmplă ca frazele critice să fie ale unui poet? Ori ale altui autor de literatură propriu-zisă? Titu Maiorescu şi-a exercitat dreptul de veto la o atare situaţie. Luînd apărarea lui Vasile Alecsandri, clasicul *en titre* în acel moment al literelor noastre, împotriva rezervelor cărora au cutezat a le da glas tinerii Barbu Ştefănescu-Delavrancea şi Al. Vlahuţă, a trasat o netă demarcaţie între critică şi poezie: "trebuie să constatăm că, de regulă, poeţii înşii sunt cei mai răi critici asupra poeziei altora, în genere artiştii înşii cei mai contestabili apreţiatori teoretici ai artei". Spre a-şi preciza categoricul verdict, astfel: "Criticul este din fire transparent; artistul este din fire refractar. Esenţa criticului este de a fi flexibil la impresiile poeţilor; esenţa poetului este de a fi inflexibil în propria sa impresie. De aceea criticul trebuie să fie mai ales nepărtinitor; artistul nu poate fi decît părtinitor". Şi nu fără a urma o finalizare exhortativ-interdictivă: "Junii noştri poeţi să-şi exprime fiecare în propria sa formă, simţirile primite direct de la lumea reală, dar nu să-şi slăbească această lucrare creatoare prin priviri de alături spre o altă lume subiectivă. Puterea lor intelectuală trebuie întrupată în opera de artă, şi nu mistuită în elaborări de critică". Punct de vedere de-o polizare raţională aparent intuşabilă, care, dată fiind şi marea autoritate a mentorului Junimii, va fi impus în epoca formulării sale. Dar pe care evoluţia conştiinţei literare nu l-a mai putut valida. Se află aici o verigă slabă a legatului maiorescian. Întrucît s-a dovedit că receptarea cea mai adecvată a creaţiei poeticeşti vine prea adesea nu din partea exclusivităţii critice, ci a unei structuri de poet. Da, din partea unei structuri de poet. Numai un poet e în măsură a percepe nuanţele cele mai subtile, empatica rezonanţă a inaparenţelor, acel joc de imponderabile care alcătuieşte coregrafia textului liric, mai ales odată cu evoluţia modernismului din ce în ce mai greu accesibil profanilor şi – să nu ne ascundem după deget – uneori chiar criticilor care se află în afara laboratorului liric. Identic avem impresia că se petrec lucrurile în muzică şi în pictură. Doar un muzician şi un pictor pot decide cu maximă siguranţă asupra artei lor. E vorba de avantajul unei priviri din interiorul meşteşugului, cu caracter insubstituibil. Pe bună dreptate, Baudelaire a afirmat că cel mai bun critic de poezie e poetul. Explicînd necesitatea unei mişcări de comunicare intimă în comprehensiunea creaţiei: "Trebuie, pentru a interpreta bine opera, *să intri în pielea* făpturii create, *să te pătrunzi adînc de sentimentele pe care le exprimă*, şi să te simţi atît de bine încît să ţi se pară că e opera ta proprie".

La fel de categoric se arată Novalis: „Criticul autentic trebuie să posede capacitatea de a crea el însuşi creaţia supusă criticii".

Să ne întoarcem la Maiorescu. La criticul-critic prin excelenţă, un mare critic, deşi discutabil asupra gustului său pentru poezie. E drept, a recunoscut faptul că Eminescu "a adus lirica română la o culme de perfecţiune", dar genialitatea poetului bătea la ochi, nu-i aşa? În rest, iată preferinţele sale, indicate chiar în textul citat, **Poeţi şi critici**: Şerbănescu, Petrino, Matilda Cugler, Bodnărescu, Naum. Nimic sub pana Maiorescului despre contemporanii săi numiţi Macedonski, Coşbuc, St. O. Iosif, D. Anghel, Ştefan Petică, Ion Minulescu, Ion Pillat, G. Bacovia, cu care se putea aronda un capitol de poezie "în toată puterea cuvîntului". Să nu uităm: autorul **Nopţii de mai** e totuşi pomenit, însă în ce fel şi în ce companie? "atmosfera estetică viţiată de Macedonski, Aricescu, Aron Densusianu etc., etc.". În schimb un salut mai mult decît graţios adresat cu desăvîrşire uitatului azi A. Naum, ca răspuns la discursul de recepţie al acestuia în Academia Română. Şi o stînjenitoare imprudenţă: versuri ale lui Naum, reproduse – mai încape vorbă? – în duh admirativ: "O! E luna, luna brează/ curioasă,/ şi cumătră... cu-a ei rază/ imitează/ chiar în nopţile senine/ pe orcine!// Cu-a ei gene argintii/ luna brează/ imitează/ bucle creţe/ şi musteţe,/ trestii, pinteni aurii!// Curioasă/ se aşează/ luna brează/ cu-a ei raze indiscrete/ pe părete;/ se coboară/ pe covoare,/ şi străbate prin zebrele,/ şi cu-ncetul se lăţeşte,/ de colanuri se lipeşte,/ şi prin colţuri se ascunde,/ orşiunde,/ şi se-ndeasă prin perdele,/ sub alcovuri se aşterne/ pe sub perne!..."

Mergînd mai către noi, ce-am putea constata? Cei mai buni critici de poezie au fost, nădăjduiesc că incontestabil, criticii-poeţi. Elocvent, de cele mai multe ori acoperind aproape integral lista criticilor de seamă în genere: G. Călinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu, Ion Pillat (foarte atent la numele noi ale poeziei franceze), I. Negoiţescu. Ştefan Aug. Doinaş. Cu E. Lovinescu s-a petrecut altceva. N-a fost poet, însă era un romancier de ţinută (sub acest ultim aspect a stîrnit interesul unor exegeţi din ultimii ani), un prozator excepţional în memorialistică. Meritul său de-a fi susţinut şi înscris defintiv în tabloul literaturii române o serie de însemnaţi poeţi interbelici e neîndoios legat şi de prezenţa în cenaclul Sburătorul a unor poeţi ale căror opinii şi preferinţe le-a înregistrat cu folos: F. Aderca, Ion Barbu, Camil Petrescu, B. Fundoianu, Vladimir Streinu etc. Poezia se deschide aşadar poeziei precum peştera fabuloasă în faţa cuvîntului sesam. Schema s-ar putea aplica şi actualităţii, cu foarte puţine excepţii care... subliniază regula.

Dar subiectul propus de dvs. înfăţişează încă un aspect cu osebire delicat. Cel al relaţiei dintre critică şi poezie atunci cînd cele două activităţi se întîlnesc sub condeiul aceluiaşi autor, uneori cu o pondere comparabilă. Nu de puţine ori opinia critică se opreşte asupra uneia dintre ele (cu precădere asupra criticii), neglijînd-o pe cealaltă ori omiţînd-o cu totul. Oare de ce? Să fie la mijloc un ecou îndepărtat al departajării maioresciene, o comoditate sau lipsa unor antene native specializate pentru creaţia lirică, peste care se trece astfel cu un prezumat suspin de uşurare? La fel stau lucrurile şi în cazul unor critici care au nenorocul de a fi şi prozatori. Iată regretul în această privinţă al lui E. Lovinescu: "Criticul care se încearcă în literatura de imaginaţie este privit cu aceeaşi neîncredere instinctivă cu care e privit romancierul făcînd poezii. Din comoditatea clasificării, publicul nu poate admite polivalenţa talentului; scriitorul este legat în cămaşa de forţă a unităţii şi toate încercările lui de a evada sînt considerate ca abateri sau chiar ca simplă neseriozitate". Se pierde astfel din vedere şi altceva: consubstanţialitatea dintre expresia critică şi scriitura literară, acel amalgam conotativ pe care nu doar impresionismul ci şi practica aşa-zisă postmodernă îl recunoaşte, ultima vorbind frecvent nu de o speţă sau de alta, ci de un text. Acelaşi E. Lovinescu explică: "criticii de categoria aceasta nu sînt esteticieni, adică teoreticieni, ci artişti ei înşişi prin facultatea intuiţiei, prin sensibilitatea şi prin darul expresiei artistice". Disocierea, didactică sau numai provenind din lehamite, dintr-o secretă indispoziţie faţă de factorul estetic, operată între discursul critic şi cel literar, l-a interesat şi pe G. Călinescu. Vizibil fără plăcere, acesta se referă fără doar şi poate şi la cazul propriu: "Între critică şi creaţie nu este o deosebire de esenţă, ci numai una de proces". Ca şi: "Un artist poate face critică şi un critic artă, cu condiţia ca unul să aibă simţ critic şi celălalt talent". Ca şi: "Simţul critic este forma propriei noastre facultăţi creatoare, sub unghiul căreia primim şi valorificăm numai ceea ce ni se prezintă ca urmînd normele de creaţie ale spiritului nostru". Lucruri la mintea omului în principiu, dificile însă în practică. Un Adrian Marino a ripostat fulminant, dar nădăjduim că reacţia d-sale nu contează prea mult...

În ce mă priveşte, după cum probabil ştiţi, scriu şi poezie, nu numai critică. Aşa cum era de aşteptat (dar mărturisesc acum, cînd e prea tîrziu, că n-am fost suficient de prevăzător!) balanţa judecăţii obşteşti a înclinat în favoarea activităţii critice. Poate că a constituit o eroare scrisul critic, cultivat insistent, care mi-a împins mai la margine poezia, chemarea precum şi silinţa mea literară dintîi, obiectul debutului editorial. Un confrate mai tînăr, Nicolae Coande, nota în acest sens: "Nu se ştie pe cine iei la drum"! Şi n-avea dreptate? Nu era mai bine să am o singură "direcţie de înaintare"? Aşa cum am mai explicat, mi s-a părut că a fi critic poate fi o eventuală profesie, pe cînd a fi (doar) poet... nu prea. O dorinţă de "corectitudine" socială m-a plantat într-o activitate critică ce, din aproape în aproape, a căpătat proporţii pe care nu le prevăzusem. De unde o anume lipsă de atenţie faţă de poezia pe care am publicat-o mereu (cu toate că aprecierile favorabile asupra ei, sub semnătura unor prestigioase condeie, s-ar fi cuvenit să mă bucure). Nu-mi îngădui a vorbi aici prea mult despre mine. Iată cuvintele lui Al. Cistelecan: "Deşi i-a luat-o, editorial, cu cîţiva ani şi cu cîteva volume înaintea criticului, poetul Gheorghe Grigurcu a rămas mereu în umbra deasă a acestuia. Personalitatea accentuată a criticului a estompat, parcă definitiv, personalitatea discretă a poetului, în pofida unei stime ferme pe care acesta a recoltat-o chiar din pornire. Autorităţi ale comentariului au lansat despre poezia sa afirmaţii mai mult decît flatante – de-a binelea beatificante. Ele au rămas însă simple gratuităţi, căci notorietatea de poet a lui Grigurcu a continuat să fie una clandestină. Cel puţin în afara unui strict cerc de iniţiaţi. În vreme ce criticul nu lipseşte de pe listele, oricît de stricte şi de în pripă făcute, ale protagoniştilor, poetul nu apare nici pe cele mai generoase. Ba, adesea, nici măcar pe cele ce se pretind exhaustive. Condiţia discretă a poetului e în flagrantă contradicţie atît cu extaza notorietăţii critice, cît şi cu propoziţiile exegezei, care, de la bun început, nu şi-a cruţat şi nici reprimat entuziasmele. Fără îndoială că Gheorghe Grigurcu ar fi fost un poet de mult mai pronunţat relief public dacă nu s-ar fi însoţit de un critic atît de eclatant". Şi fiindcă tot am bătut monedă pe instanţa critică ilustrată de poeţi, îmi iau îndrăzneala a o cita şi pe Ana Blandiana: "Gheorghe Grigurcu domină de ani de zile viaţa literară fără să se amestece în ea. (...) El nu este un critic literar care scrie şi versuri şi nici un poet care scrie şi critică literară, el este în egală măsură un poet de primă mărime şi unul dintre cei mai importanţi critici literari ai acestei perioade de tranziţie între milenii". Aşa să fie, Doamne? Desigur, nu eu pot decide.

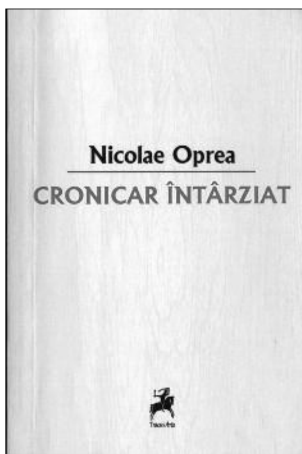
Mergînd mai către noi, ce-am putea constata? Cei mai buni critici de poezie au fost, nădăjduiesc că incontestabil, criticii-poeţi. Elocvent, de cele mai multe ori acoperind aproape integral lista criticilor de seamă în genere: G. Călinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu, Ion Pillat (foarte atent la numele noi ale poeziei franceze), I. Negoiţescu. Ştefan Aug. Doinaş.

Petre Isachi

Critica criticii

Recitind despre cărţile uitate

De invidiat mi se par a fi, atât în acest volum, cât şi în cele publicate anterior, nu atât erudiţia, libertatea de gândire, gustul estetic, echilibrul compoziţional, luciditatea obiectivă a judecăţii, spectacolul viu al personalităţilor, „fiinţa lingvistică" a celor interpretaţi, cât ceea ce ascunde hermeneutul, sub o retorică aparent accesibilă, în „pivniţele" Textelor critice (subliniez, N.O. nu este textolog – nu descrie doar sistemul de funcţionare a textului –, ci un critic evaluator de tipul lui Eugen Simion).

NICOLAE OPREA
Cronicar întârziat – *între generaţii*
Editura *Tracus Arte*
Bucureşti, 2013

Cronicile, articolele şi studiile publicate în ultimii ani în revistele **Argeş, Vatra, Viaţa românească, Euphorion, Poesis, Ramuri, România literară** etc. au fost reunite urmând o dinamică generaţionistă, de prof. univ. dr. Nicolae Oprea în vol. **Cronicar întârziat – între generaţii** –, Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2013, obligându-l pe cititorul ***„întârziat"*** (eu toată viaţa am fost un cititor întârziat!), în maniera bibliotecarului din **Omul fără însuşiri** a lui Musil, să-şi însuşească/ (re)creeze o ***„privire de ansamblu"*** asupra şaizecistilor, optzecistilor, nouăzecistilor (v. **Între generaţii,** pp. 10 - 216) şi asupra destinului literar al unor scriitori ***„trecuţi în nefiinţă"*** (v. **Pro Memoria**, pp. 217 - 283). Predispoziţia empatică, aparenta spontaneitate a selecţiei şi orizontul de aşteptare nu justifică ***„ordinea preferenţială"*** şi nici ***„succesiunea lecturilor"***, cum ar putea să sugereze o privire superficială a unui cititor ***„întârziat"*** (sur)prins în ***„flagrant delict de incultură"***, care nu a înţeles că bibliologia este o ştiinţă în sine şi prin sine, ce nu se confundă cu ştiinţa lecturii.

Criticul şi istoricul literar Nicolae Oprea pretinde ca din întâmplare, că ***„succesiunea lecturilor"*** (v. **Pretext (simple note)**, pp. 5-8) este guvernată ***„pe fondul îndepărtării de obiectul carte"***, de ***„timpul interior"***. Da, dar de ***„timpul interior"*** al celui ce iubeşte toate cărţile, al celui interesat de cărţile despre cărţi, al celui preocupat de importanţa pe care o acordă ideii de totalitate, (sugerându-ne permanent, deformaţie profesională firească pentru un universitar, că adevărata gândire critică trebuie să tindă către exhaustivitate), de importanţa acordată în demersul critic, distincţiei dintre conţinutul unei cărţi şi situarea ei în Biblioteca Babel, în condiţiile unui ritm „aiuritor" al succesiunii promoţiilor/ generaţiilor şi al presiunilor exterioare, de ordin doctrinar, amical, generaţionist, social etc.

Ajuns în ***„pivniţele"/ subteranele*** celor 45 de Texte critice incluse în vol. **„Cronicar întârziat"** am remarcat în subtext, bine mascată, angoasa şi criza de inutilitate a criticului aflat faţă în faţă cu numărul incalculabil al cărţilor publicate. Criza criticului profesionist ce intuieşte că actul lecturii unei cărţi marchează întotdeauna actul invers ce se produce simultan şi scapă astfel atenţiei: *acela de a nu citi şi de a închide pentru eternitate, toate celelalte cărţi aflate în Biblioteca* ***„iluminată, solitară, infinită, inutilă, incoruptibilă, secretă"*** (Borges). De aici tendinţa cronicarului, de a întârzia selecţia, sugerându-ne implicit că orice tip de lectură, de strategie critică, de opţiune devin perfect inutile în raport cu toate cărţile ce vor rămâne pentru totdeauna necitite. Zădărnicia scriiturii inutile implică fatal, zădărnicia lecturii inutile (inutilitatea bibliotecii borgesiene). Atât scriitura cât şi lectura presupun permanent drama opţiunii, încât, în terminologia lui Pierre Bayard, ***„lectura este mai înainte de toate nonlectură"*** (vezi Pierre Bayard, **Cum vorbim despre cărţile pe care nu le-am citit,** Polirom, Iaşi, 2008).

Critica ştiinţifică a echinoxistului Nicolae Oprea implică, paradoxal, particularitatea activă a nonlecturii bibliotecarului lui Musil (*„- Domnule general, zice, vreţi să ştiţi cum se face că eu cunosc fiecare carte? Asta sigur pot să v-o spun: pentru că eu nu citesc nici una!")* ce-i permite eruditului universitar să găsească şi apoi să caute ***„succesiunea lecturilor"*** şi să reuşească – crede Domnia-Sa – ***„ierarhizarea veridică a valorilor actuale"*** (p.5). Altfel spus, nonlectura cărţilor rămase necitite în Biblioteca „inutilă şi infinită" nu înseamnă absenţa lecturii. Dimpotrivă! Alegerea unei cărţi din numărul infinit de apariţii necitite, presupune nu doar hazard şi interes profesional, acordate cu predispoziţia empatică şi orizontul de aşteptare, ci o „selecţie", aparent aleatorie, după canoanele criticii ştiinţifice, inter- şi transdisciplinare, care include simultan conţinutul şi situarea după reperele/ valorile (estetice, mitice, filosofice, religioase, psihologice, morale etc.) topite în operă.

Volumele anterioare ale absolventului Facultăţii de Filologie (secţia Română – Italiană) a Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca: **Alexandru Macedonski între romantism şi simbolism,** 1999; **Ion D. Sârbu şi timpul romanului,** 2000; **Literatura română postbelică între impostură şi adevăr** (coautor Călin Vlase), 2000; **Opera şi autorul,** 2001; **Timpul lecturii. Selecţie de cronicar,** 2002; **Literatura „Echinoxului"**, 2003; **Magicul în proza lui V. Voiculescu**, 2003; **Nopţile de insomnie. Opţiuni livreşti,** 2005; **Vasile Voiculescu – monografie,** 2006; **Sinteze critice,** 2009 reconfirmă reacţia fermă şi specifică a critici universitare clujene împotriva agresiunii inculturii, a nonlecturii (nu în sensul celei teoretizate de Pierre Bayard) şi a ipocriziei generale în ceea ce priveşte cărţile efectiv citite. Pentru prof. univ. dr. de la Facultatea de Litere a Universităţii din Piteşti, lectura rămâne obiectivul unei forme necesare de sacralizare a Operei/ Ideii Operei. Erudiţia şi spiritul critic organizat, îi permite cronicarului, ***„critica ideilor literare"*** (Adrian Marino) văzute într-o/ dintr-o perspectivă integratoare ca realităţi concrete, vitale, ***„existenţiale"***, trăite şi asumate. Ca şi în cazul lui Adrian Marino , la universitarul Nicolae Oprea o idee asumată este totdeauna o idee vie, trăită, sincronizată cu spiritul literar naţional şi european. Convins că orice demers critic este atacabil, deşi poate fi infailibil, criticul şi istoricul literar piteştean se desolidarizează de non-valoare, de opera imperfectă şi-şi întemeiază judecăţile critice, retorica, pe argumente/ conexiuni convingătoare, pentru a oferi cititorului de carte uitată, atât „privirea de ansamblu" asupra operei, cât şi ***„ideea"*** gândită în termenii unei biblioteci borgesiene şi nu în cei ai unei singure cărţi.

Viziunea asupra unor cărţi selectate din Operele unor autori de referinţă din istoria literaturii contemporane: Eugen Simion, Livius Ciocârlie, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici, Ion Pop, Ana Blandiana, Gabriela Adameşteanu, Adam Puslojić, Gh. Izbăşescu, I.D. Sârbu, Mircea Bârsilă, Gabriel Chifu, Cassian Maria Spiridon, Radu Aldulescu, Varujan Vosganian, Marin Mincu, Mircea Zaciu, Petru Poantă, Vasile Fanache etc. oferă cititorului „întârziat" o privire generală în strânsă legătură cu o privire integratoare asupra doctrinelor literare contemporane. „Biblioteca" din vol. **„Cronicar întârziat"** este locul prin excelenţă al cititorului infinit şi al comentariului alternativ – infinit, simbolul edificator al unor discursuri suprapuse în care cartea aproape dispare sub mantaua protectoare a limbajului critic. În mod paradoxal, propriile noastre discursuri despre cărţi ne separă de ele, exilându-ne de Eul evaluator, operele reale ajunse pentru totdeauna ipotetice, încât cartea selectată i se înfăţişează lui Nicolae Oprea ca un obiect aleatoriu, căruia i se intuieşte valoarea după ***„răsfoirea zigzagată"***, urmând să caute cu acribia criticului profesionist (reinventându-şi permanent limbajul) în operele răsfoite, citite şi interpretate, ***„ ceea ce permite sau interzice ceva în activitatea mea"*** (P. Valéry). ***Obiectul - carte*** selectat aparent aleatoriu îi permite interpretului să-şi interfereze în demersul critic, viziunile estetice, poetice, iluziile intelectualului de elită, scientismul specific criticii universitare, polemica cordială, intransigenţa eruditului şi a moralistului etc. armonizând în spiritul lui Ion Vlad, teoria cu istoria şi critica literară.

De invidiat mi se par a fi, atât în acest volum, cât şi în cele publicate anterior, nu atât erudiţia, libertatea de gândire, gustul estetic, echilibrul compoziţional, luciditatea obiectivă a judecăţii, spectacolul viu al personalităţilor, ***„fiinţa lingvistică"*** a celor interpretaţi, cât ceea ce ascunde hermeneutul, sub o retorică aparent accesibilă, în ***„pivniţele"*** Textelor critice (subliniez, N.O. nu este ***textolog*** – nu descrie doar sistemul de funcţionare a textului –, ci un ***critic evaluator*** de tipul lui Eugen Simion). Admirabil şi – mă repet intenţionat – de invidiat rămâne spiritul de sinteză, marcă a vocaţiei de istoric literar. Rog cititorul să observe capacitatea de sinteză şi modul cum ***„survolează"*** interpretul, aria poeziei postbelice în **Introducere în poezia contemporană** şi/ sau **în Sistematica poeziei** de Eugen Negrici: ***„Dintr-o postură polemică, trasează şi aici liniile unui sistem de lectură, ordonând materia în funcţie de „mecanismele poeticităţii" şi distingând trei tipuri de poeţi care: „prelucrează", „destructurează" şi „substituie". În mare, clasificarea propusă se bazează pe „gradul implicării subiectului în obiect". Corespunzător celor trei clase – în funcţie de eul ce structurează, transfigurează ori preschimbă –, obiectul şi subiectul sunt entităţi distincte, obiectul depinde de subiect şi, în sfârşit, subiectul devine obiect. Criticul insistă asupra delimitărilor, revine stăruitor cu precizări şi nuanţe, conştient de riscurile asumate în dificila întreprindere sintetică. În sprijinul sistematizării, el apelează finalmente la argumentele demonstraţiei analitice, pătrunzând adânc în substratul textului, îmbogăţind sau modificând interpretările interioare, cu neascuns (şi, în genere, nedrept) dispreţ faţă de acţiunea „recenzenţilor" care ajung în opinia sa, la simplificări sub presiunea rigorilor speciei. El utilizează, intenţionat, dublul limbaj: „unul, îndeajuns de cunoscut şi care aparţine esteticii şi stilisticii, altul – de coloratură semiotică".*** (**Criticul conchistador,** pp. 34-35)

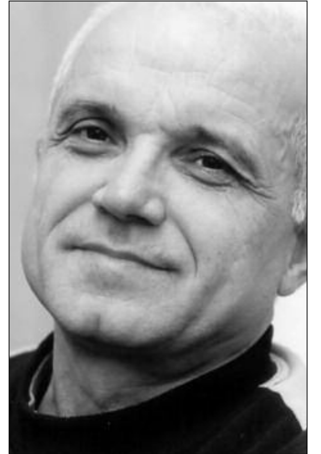
Cărţile–obiect incluse în vol. **„Cronicar întârziat"** mi-au stimulat amintirea–ecran, obligându-mă să mă întreb (cum va face, probabil, fiecare lector) împreună cu Montaigne (autorul **Eseurilor**), dacă o carte pe care am citit-o şi am uitat-o (in)complet (exemplific doar cu trei titluri, asigurându-vă de sinceritatea mea: **Sfidarea retoricii. Jurnal german, Cartea şoaptelor** şi **Cronicile genocidului)**, şi pe care am uitat chiar că am citit-o (exemplific tot cu trei titluri: **Negru pe alb, Galeria cu viţă sălbatică, O panoramă critică a poeziei româneşti din secolul al XX-lea**), mai poate fi considerată o carte citită. Astfel cărţile răsfoite, survolate, ***„citite"*** de Nicolae Oprea devin pentru orice tip de lector, un antidot activ împotriva procesului ineluctabil al uitării ce ne transformă în timp, din cititori în noncititori. Acest proces fatal al uitării îl va determina pe P. Bayard să concluzioneze: ***„A spune că am citit o carte este aşadar mai degrabă o metonimie".*** Irepresibila dinamică a uitării transformă cărţile interpretate în amintiri aproximative, reconfigurate după orizontul de aşteptare al prezentului, oferindu-i cititorului „uituc" (aşa cum sunt eu!) atmosfera şi Ideea generală pe care o are despre, de pildă, Nicolae Manolescu, lecturând în **„Cronicar..."**, **Trepte către „Istoria critică"** (pp. 22-28) **şi Portretul criticului septuagenar** (pp. 29-33).

În analizele universitarului piteştean, factorul estetic (v. **Pro Memoria,** pp. 218-283) potenţează bovarismul ***„răsturnat, non – imitativ"*** (v. **Critica universitară în două ipostaze**, pp. 16 – 21) ce se dovedeşte determinant în substituirea ipoteticii cărţi reale de către cartea – ecran. Forţa activă a bovarismului justifică/ explică proteismul „cronicarului întârziat" şi capacitatea acestuia de a selecta şi de a se identifica cu măştile auctoriale ale scriitorilor intraţi în (in)ecuaţia literaturii contemporane. Fidel sieşi ca orice ***„cititor infinit"*** şi, în mod fatal, „uituc", Nicolae Oprea poate să susţină, asemenea lui Montaigne, că în orice limbă i-ar vorbi cărţile, el le „vorbeşte" în limba sa. Farmecul, inefabilul şi valoarea vol. **„Cronicar întârziat"** stă în ideea lecturii ca pierdere teoretizată de Pierre Bayard sau, parafrazându-l pe Eugen Simion, în triada: timpul lecturii – timpul trăirii – timpul uitării. În mod paradoxal, lasă să se înţeleagă criticul piteştean, suntem marcaţi definitiv nu de cărţile pe care le-am citit „cu creionul în mână", nici de cele răsfoite, de cele despre care am auzit doar vorbindu-se sau de cele uitate, ci de cele pe care le-am recitit, păstrându-le ca nişte insule din „ziua de ieri". Rigoarea analitică, opţiunile estetice (pseudo)întârziate, capacitatea de sinteză critică, proteismul interpretărilor etc. anunţă o posibilă **Istorie** a literaturii configurată „între generaţii"...

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Primul festival Național de literatură, inițiat de USR

A apărut un festival Național de literatură, inițiat de Uniunea Scriitorilor din România (USR) și organizat de Filiala Cluj a USR (președinte, Irina Petraș). Mai exact, acest festival e proiectul lui Gabriel Chifu, vicepreședintele USR, el a inventat și turnirurile de poezie. Interesant, sunt implicate filialele USR și la turnirurile de poezie (derulate în străinătate, cu participări după criterii care mie îmi scapă). La festivalul Național au participat toate filialele (s-a anunțat că sunt 20), cu președinții lor, inițial am crezut că la Cluj-Napoca va avea loc și o ședință de Consiliu al USR (președinții filialelor fiind membri ai acestui consiliu; a avut loc numai o ședință de comitet director). Într-un fel, la festivalul național de la Cluj s-a reunit aproape „toată floarea cea vestită" a conducerii USR (și a conducerii revistelor USR). Nu i-am văzut pe președinții filialelor Sibiu (Rita Chirian), Bacău (Calistrat Costin, bolnav), Arad (Vasile Dan), Timișoara (Cornel Ungureanu; a venit Mircea Mihăieș, directorul revistei *Orizont*), Tg. Mureș (Marko Bela) sau Chișinău (Leo Butnaru); în schimb au sosit de la Chișinău președintele Uniunii Scriitorilor din „Republica Moldova", Arcadie Suceveanu, însoțit de secretarul lui, N. Spătaru). Nu i-am văzut pe redactorii-șefi ai revistelor USR: *Viața Românească* (N. Prelipceanu) și *Apostrof* (Marta Petreu, amândoi invitați la FILIT Iași) sau *Vatra* (Virgil Podoabă). Festivalul Național a avut, în subsidiar, și rolul de a solidariza (sau a socializa, a reuni) structurile USR. Două zile le-am petrecut pe drumul de dus și de întors (4 și 8 octombrie), trei zile am participat la programul acestui festival național de la Cluj-Napoca. Faptul că organizatorii n-au asigurat și decontul călătoriei până la Cluj-Napoca, a obligat scriitorii invitați din București să vină „la grămadă", cu un microbuz închiriat (e adevărat, au venit și scriitori din București cu trenul sau avionul sau cu mașina personală sau a USR, găsind înțelegere; Dan Mircea Cipariu, președintele Filialei Poezie a USR București a venit de la Viena, în ultima zi a festivalului; au fost și scriitori care au venit de la Iași, de la FILIT, de exemplu cei din conducerea operativă a USR, sau Ion Bogdan Lefter). Eu am venit din București la Cluj-Napoca în microbuz, am găsit loc în față (având „rău de mașină"; e culmea, când conduc eu mașina nu am acest rău; la întoarcere, a descoperit că are „rău de mașină" Radu Voinescu, președintele Filialei Critică a USR București, stând mai în spate) și am admirat îndemânarea șoferului. După nouă ore s-a ajuns la Hotelul Victoria, unde am fost toți cazați. La dus s-a mâncat (a plătit fiecare din buzunar, după dorință) la Sibiu, în centru, la întoarcere, pe Valea Oltului, la pensiunea „Balta Verde". În microbuz, să văd dacă-mi amintesc, erau Aurel Maria Baros, președintele Filialei Proză, Horia Gârbea, președintele Filialei Dramaturgie, Victor Gh. Stan, președintele Filialei Literatură pentru Copii, N. Oprea (luat și lăsat la întoarcere lângă Pitești), președintele Filialei USR Pitești, Corneliu Antoniu, președintele Filialei USR Sud Est Galați-Brăila, apoi Dan Cristea, director revista *Luceafărul de dimineață*, Marian Drăghici, adjunct la *Viața Românească,* Sebastian Reichmann, Riri Manor din Israel, Răzvan Voncu, D. Ungureanu; Peter Sragher, președintele Filialei Traduceri a venit cu trenul; la întoarcere a avenit cu microbuzul și Ioan Groșan). Organizatorii festivalului național (Irina Petraș, secondată de Doina Cetea; moderatori au fost Ruxandra Cesereanu, Daniel Cristea Enache; ghid prin Cluj-Napoca – Lukács József) au fost admirabili. Mapa Festivalului, predată fiecărui participant, a fost și ea o probă de generozitate (invidiez setul „Rondul poeților", editat de Eikon, cu cărți poștale cu poeme ale clujenilor însoțite de picturi din Muzeul de Artă clujean, muzeu cu lucrări de vis). Duminică, 5 octombrie s-a deschis Festivalul Național de Literatură, la Muzeul de Artă – Irina Petraș a anunțat că sunt 100 de invitați. Primarul Emil Boc a amintit că municipiul lui e în competiție pentru obținerea titulaturii de Capitală culturală europeană. N. Manolescu, președintele USR a făcut apel la ministrul Educației să reintroducă limba latină în liceu și a cerut scriitorilor să fie și luptători, nu numai lucrători (a amintit și de legea finanțării revistelor literare, care nu e votată de Camera Deputaților, după ce a fost votată de Senat, fiindcă parlamentarii sunt în vacanță electorală; amintește de faptul că parlamentarii-scriitori Traian Dobrinescu și Varujan Vosganian s-au zbătut și pentru schimbarea legii timbrului literar) și s-a întrebat: ce-ar fi literatura română fără reviste? „Eu mă informez din revistele literare, ar fi o nenorocire fără ele, niciodată nu s-a făcut literatură fără reviste". A amintit de faptul că rar se mai fac noi achiziții de cărți la bibliotecile publice, că o carte costă cât un kil de telemea sau un pachet de țigări – și că (o spune cu sinceritate N. Manolescu) criticii nu mai citesc. A urmat un recital de poezie selectiv (Varujan Vosganian, Gabriel Chifu, Horia Gârbea, Arcadie Suceveanu, LIS, Ioan Moldovan, Gellu Dorian, Ion Pop, Riri Manor, C.M. Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, Sebastian Reichmann, Corneliu Antoniu, Dinu Flămând, Peter Sragher, Traian Ștef, Jean Radu Văcărescu, Horia Bădescu, Victor V. Stan, Marian Drăghici, împănat cu impresii ale unor critici prezenți – Dan Cristea, V.S. Dâncu, Mircea A. Diaconu). După-amiază, la Cazinou, în Parcul Central, a continuat recitalul scriitorilor prezenți (nu le-am mai notat numele la toți, pe mulți necunoscându-i; între cei ce au citit la început: Gabriela Adameșteanu, N. Leahu, Gh. Schwartz, Petre Tănăsoaica, N. Spătaru, Mariana Bojan, Alexandru Vlad, Vasile Igna, Doina Cetea, G. Vulturescu, Radu Mareș, Ioan Matiuț, Ioan Nistor, Marcel Mureșanu, Adrian Popescu, Hanna Bota, Ion Cristofor, Mircea Muthu, Ioan Pintea) și impresiile criticilor prezenți (președinți de filiale: Gabriel Coșoveanu la Craiova, Angelo Mitchievici la Constanța, Adrian Lesenciuc la Brașov; apoi Răzvan Voncu, Radu Voinescu, Ștefan Borbely). Curioasă discreția lui Ion Mureșan. De afară s-au mutat înlăuntru, în Cazinou, unde eu n-am mai intrat. În orice caz, i-am văzut printre noi și pe distinsele Irina Horea și Silvia Kerim. Pe Minerva Chira (o pasionată originală, îi place să stea printre scriitori; și-a plătit camera la hotel, să fie prezentă la acest festival), N. Pădureanu, de la Craiova, Florica Bud, Mircea Popa, Constantin Cubleșan, Al. Zota, Al. Jucan, Constantina Buleu sau Eugen Cojocaru... Luni, 6 octombrie, „Festivitatea Lobo Antunes (Aula Magna a UBB)", la care n-am participat – eu am ales „plimbarea prin Clujul vechi", ghid: Lukács József (istoria Clujului e fascinantă, mai ales la nivel etnic și al construcțiilor lăsate de confesiunile religioase). După-amiază, de la ora 16, în aceeași aulă a Universității Babeș-Bolyai, colocviul „Revistele literare de azi pentru mâine", care a început cu „Momente aniversare": *Steaua* 65, cu Adrian Popescu și Aurel Rău (cu o neobișnuită ridicare în slăvi a lui A.E. Baconky; „gloria *Stelei* o face poezia – mai puțin avangarda"; textele lor aniversare citite au ocupat tot timpul, punând la încercare răbdarea celor prezenți); *Apostrof, Poesis, Euphorion* 25, cu o scrisorică trimisă de Marta Petreu (și citită de Lukács József; a amintit de „conștiința de sine critică a literaturii noastre", recunoscută în revista sa), George Vulturescu („la Satu Mare nu s-a născut nici un poet, provincia e nămoloasă"), Dumitru Chioaru („279 de numere tematice, revista *Euphorion* a apărut o dată cu *Contrapunct* și *Interval*"). Irina Petraș a subliniat că „Almanahul literar" se confundă cu Filiala din Cluj a USR – și a înmânat diplome revistelor aniversate. Studenții au fost invitați să iasă din Aulă. După care N. Manolescu a ținut un discurs („s-ar putea să avem reviste pe alt format decât pe hârtie, dar nu cred că se va renunța la formatul pe hârtie; audiovizualul nu vrea să audă de literatură, deși prin literatură se poate unifica mentalitatea, ideea de solidaritate și respect reciproc; degeaba e literatura tolerantă, au apărut tăietorii de capete; altfel, e un teritoriu neconcurențial la reviste, efortul de a le scoate e enorm, n-avem centre de difuzare, nici hoți de tablouri n-avem, fiindcă n-avem piață; eu nu iubesc deloc internetul, fiindcă n-are spirit critic"), în care a tras și concluziile festivalului („să menținem o stare de spirit voioasă, într-o societate a urii; literatura nu e un bun de piață, ci o valoare; prestigiul scriitorilor a scăzut, ideea de vizibilitate? Cine-i cunoaște pe scriitori? Ce mai e și asta, literatură? Trebuie să ridicăm nivelul literaturii, trebuie să facem și noi, cei de azi, un canon"). Dar revistele se citesc și în format electronic, a atras atenția moderatorul Ruxandra Cesereanu. A vorbit și Traian Dobrinescu: „sunt de 20 de ani liberal, legea finanțării revistelor va prinde bugetul țării pe anul viitor, de la 1 ianuarie 2015 va fi aplicată; va fi funcțională și legea timbrului". Membrii Comitetului Director al USR au ieșit din sală (ei sunt în mare parte și directori de reviste – *România literară, Convorbiri literare, Orizont, Steaua*). Motiv să fie închisă dezbaterea – deși în sală, în afara celor pomeniți, erau reprezentanți de la revistele *Tribuna* (Claudiu Groza, Ioan Pavel Azap), *Echinox*, *Helikon, Mișcarea literară* (Olimpiu Nușfelean), *Nord literar* (Săluc Horvat), *Caiete Silvane* (Daniel Săuca), *Familia* (Traian Ștef, în afara directorului Ioan Moldovan), *Discobolul* (Virgil Todeasă, directorul Aurel Pantea, care e și președintele Filialei Alba a USR), *Conta* (Adrian Alui Gheorghe)... În Aulă l-am văzut și pe Alex Goldiș. Din păcate sunt mulți alți scriitori prezenți, pe care eu nu-i cunosc (în lista oficială, la participanți erau și Elena Abrudan, Ioana Bot, Corin Braga, Dumitru Cerna, Florina Ilis, Laszlo Alexandru, Gabriela Lungu, Rodica Marian, N. Mocanu, Ioan Pop-Curșeu, Ilie Rad, Călin Teutișan, Sanda Tomescu-Baciu, Mircea Vaida-Voevod). I-am văzut și pe Ovidiu Pecican, Vasile Gogea (intrigat că n-a fost invitat la acest festival național de literatură; era în schimb invitat la Festivalul internațional de Carte), Mircea Măluț, Maria Pal, Ioan Cristescu, Pavel Șușară, G. Volceanov. Marți, 7 octombrie 2014, în a treia zi de festival, „desant scriitoricesc" la facultăți și licee (repartizarea a fost făcută de organizatori) – eu, la Liceul „N. Bălcescu" (la o sală de festivități plină, cu elevi care intrau și ieșeau tot timpul), cu Mircea Petean (moderator: „suntem mai multe generații aici"), Ștefan Borbely („în Cluj sunt 300 de scriitori vii"), Horia Gârbea („autorul e determinat, degeaba se crede Dumnezeu, poezia e o răbufnire"), Adrian Lesenciuc (e militar, mă mir), Constantina Raveca Buleu (despre ezoterismul românesc), Riri Sylvia Manor („după 40 de ani scriu în limba română") și Mariana Gorczyca („eu primesc mesaje, sunt captată la altă dimensiune"). Plus Andreea Hedeș, poetă din Cluj. Fiecare s-a dat în spectacol după propria voință, prezentându-și biografia, citind poezie sau proză sau conferențiind. „Aveți grijă că LIS ține un jurnal", spune Mircea Petean (patronul editurii Limes, care mai mult locuiește în Italia). O profesoară (gazdă nouă, acum) a atras atenția elevilor: „Aveți scriitori adevărați de față, adică vii"! Au urmat, de la ora 14,30 la 17,30 în Piața Unirii – la statuia lui Matei Corvin, „Scriitori pe scenă": lansări de carte-maraton pe scena Festivalului Internațional de Carte Transilvania (între ele, Răzvan Voncu, cu „O istorie literară a vinului în Români", s-a lăsat cu o degustare de vinuri). Aici s-a vernisat și Salonul de toamnă al scriitorilor plasticieni ai Filialei Cluj. În sfârșit, pe scena mare (când vremea se răcise simțitor și ne-ar fi trebuit paltoane pe noi) s-au decernat Marele Premiu al FestLit Cluj 2014 (Gabriel Chifu, pentru romanul nu demult apărut, "Punct și de la capăt") și Marele Premiu al Festivalului Internațional de Carte Transilvania (Antonio Lobo Antunes, omagiat și de Mircea Martin, venit de la Cluj, alături de Dinu Flămând, traducător sau de ambasadorul Portugaliei). A primit Premiul „Columb" (pentru noutatea perspectivei) și Ștefan Borbely, pentru „Civilizații de sticlă"... Am revăzut Cluj-Napoca, senin. A fost o încântare să mă plimb de unul singur (eu n-am „simpatizat" cu nimeni îndeaproape) prin centrul municipiului, prin Parcul Central (în care cădeau castanele cu zgomot și un tânăr cânta pe o bancă la „nu-știu-ce", un instrument în formă de farfurie zburătoare), sau pe B-dul 21 Decembrie 1989, unde am citit pe pereți, scris mare: „Afară cu FMI din țară!" sau „Tu ce faci de Apocalipsă?"

Fiecare s-a dat în spectacol după propria voință, prezentându-și biografia, citind poezie sau proză sau conferențiind. „Aveți grijă că LIS ține un jurnal", spune Mircea Petean (patronul editurii Limes, care mai mult locuiește în Italia).

litere

Generația poetică 2000

Alexandru Roșu

Alexandru Roșu s-a născut la Arad, în anul 1986. A urmat cursurile Facultății de Litere, Istorie și Filosofie ale Universității de Vest din Timișoara, secția Română-Engleză. A absolvit apoi Masterul de Comunicare Interculturală al aceleași facultăți. În prezent, este masterand al Universității din Aarhus, Danemarca, unde studiază Semiotică Cognitivă. În 2012, a debutat la *Tracus Arte* cu romanul *Sinucigașii fumează întotdeauna Pall Mall*. În anul următor, debutează ca poet în *Arca*. În 2014, publică un alt grupaj de poeme în *Tribuna*. Despre Alexandru Roșu au scris Lucia Cuciureanu și Gheorghe Mocuța.

întotdeauna mi-am numărat libertatea în plante

crescute acasă

niciodată nu pot înțelege cum se trăiește

ce poți face cu această imensă plictiseală

numită viață

Colorado

Tatălui meu

scoate-mi fașa asta de pe mine
vreau să număr mâinile rupte

salonul aducea a bătrânețe
părea că de aici
își face moartea cumpărăturile

doi nebuni dansau vals
pe *everybody hurts*
alți patru jucau poker pe țigări șifonate

aveam o plasă
cu o pijama albastră
spumă de ras
mai multe lame
de unică folosință

numele: spitalul de boli nervoase
etajul: doi
ferestrele: cu gratii
pacienții: cu ficatul în buzunar
afecțiuni: epave

am ieșit în curte
viața e politică și fotbal
în mare parte

îmi spune
cu ronaldinho suntem unșpe
am fost cu *soldatul universal* la cimitir
la un moment dat
a început să schelălăie
vedeam în spatele meu
doi zei-giganți
blonzi
cu părul până la umeri
bărbatul
a venit să mă trântească
la pământ
am căzut într-o groapă
să-i zici la mă-ta
să stropească cartofii

Biroul nopții

respirăm
brațe
orgii crescute
din atingeri accidentale
cuvinte rostite
pe octave joase
greieri
dând nas în nas
cu tăcerea

e posibil
ca într-una din zile
să nu mai întâlnim
dimineața
pentru că luna
a decis
să facă ore
suplimentare

Adormirea pruncilor

în fiecare om
e un copil
stă pe întuneric
se ascunde
în colțuri
când mănâncă
o face pe ascuns
printre suspine

în fiecare dintre noi
e un copil
cu vânătăi pe obraz
cu picioarele rupte
când încearcă să zâmbească
o face dureros
pentru că are buzele umflate
când deschide ochii
o face timid
cu frică

în fiecare bărbat
e un copil
ce-și mușcă pumnii
și-și construiește trist
un acoperiș
o pajiște
o mașinărie fantastică
de zbor
când se joacă
o face în triunghiul
dintre picioare și genunchi

în fiecare femeie
e un copil
acoperit cu blănuri
sufocat de haine
transpiră
când iubește
se agață de orice tată

în fiecare copil
e un copil
ce-și ține respirația
ca să nu crească
în captivitate

când se întâlnesc
copiii din noi
se joacă
râd
dorm împreună
ei știu că noaptea lor
va fi lungă
și că vor fi treziți mereu
de zgomotul și furia
celor mari

Bolnav de așteptare

sugrumam ceasul
cu privirea
nu știam în care mileniu
să te aștept

când au spus
în cele din urmă
că timpul se va sfârși
am răsuflat ușurat
am luat o gură de apă
am stins țigara
și am început să respir
rar
ca și când nu ar mai fi avut importanță
când voi expira

ceva tot ticăia în mine
imens
umplut de așteptări
aș fi vrut
să te văd
să fiu
să-ți ating brațul
să scot un sunet alb
să-ți mușc ușor părul

apoi visele se răsturnau
ca și cum ar fi fost turnate
cu betoniera
doar că refuzau solidificarea
dimpotrivă
parcă se încăpățânau să prindă
forme efemere
le plăcea evaporarea
se strecurau printre degete
printre rafale de vânt
printre picături de ploaie
și smocuri de gând

ș-atunci?

ce s-ar fi întâmplat
dacă nu Penelopa
ci Ulise ar fi așteptat
tăcând
ascuțindu-și sabia
ca iarăși
să o curețe
de sânge
noapte de noapte
ca și cum războiul lui
ar fi fost veșnic?

Unei femei

strigăm pe buze timpurile
ce ne despart
de o iubire sau alta
ca și cum fiecare
am fi doar haina
unei nevoite îmbrăcări

urlăm clipele de singurătate
din toate mădularele
că ne-am urât de noi înșine
și știm prea bine
că ne plouă frunțile
cu gândurile
îmbrățișării

aștept să construiesc femeia
de la tălpi și glezne
cu toată făptura spre cer
o salcie un bonsai
un cais înflorit
cu amprenta sărutului
în sânge

Mărturisile unui danez în timp ce înghițea gaz

petrec cel mai mult timp
într-o piramidă
păzită de gărzi în uniforme de extratereștri
parcă mă văd urmărit mereu
prin miile de locații extrapământene
de farfuriile dresate ca niște câini

nu-mi e de ajuns să fiu ceea ce sunt
am șapca mea albastră și multe mingi
ce mi se rostogolesc prin cap
s-ar putea să fie pușcăria de vină
sau doar prea multă doză
de libertate
înțeleasă aiurea
întotdeauna mi-am numărat libertatea în plante
crescute acasă

niciodată nu pot înțelege cum se trăiește
ce poți face cu această imensă plictiseală
numită viață
dacă aș avea un stâlp
l-aș decora cu artificii
dacă aș avea un câine
l-aș învăța să fumeze haș
nimic pe lume nu e mai laș decât gândul
de a face ceva
când lumea și-a pierdut reperele

eu stau cu spray-ul meu de încărcat brichete
și-mi fac de cap
într-o seară de sâmbătă
deși am spume la gură
pot spune în sfârșit
că moartea nu mă mai înspăimântă

Patricia

nu se face floarea tămâioasă
nici gândurile nu se prefac în viespi sticloși
mă reped să văd cât e ceasul
din viață cât am mai dormit
cât am mai crescut sub plapumă
câtă ninsoare s-a mai depus pe trotuare

nu-mi e timpul îndeajuns
să mă gândesc la părul tău
s-ar putea spune că-mi aduci mireasma
unei priviri
Varșovia - crescută de flăcări

nu te am în gând
ci doar adorm cu tine
ca și cum te-ai crește pe dedesupt
te-ai atârna în mine
ca plantele agățătoare

nu e nimic mai frumos
decât femeia frumoasă
iar aceasta deseori mă pune pe gânduri
mă face să privesc în ochi
să jupoi realități din visele mele
ca și cum m-aș fi fâsticit
să te invit la o cafea
într-o stație de autobuz
pe o furtună de zăpadă
privind cum apun pe pistă
ultimii bicicliști
pierduți în troiene

Seara

nu-mi poate fi cerul mai aproape
decât atunci când în somn
îmi crește zâmbetul tău sub pleoape

poesis

Vasile Mic

Un festival

Un festival
Al florilor de câmp
E în pregătire
Pe o pajiște
Aparținătoare

Edenului

Ideea este
A unui prinț...
Și îi cheamă
La sărbătoare
Pe pământenii
Ce nemuritori
Voiesc
A rămâne.

Trenurile

Trenurile
Trec
Învăluite în frig.

Trenurile
Se aleargă
Pline de dor.

Trenurile trec
Încărcate
Cu vise.

Trenurile
Nu mai trec...
Au fost
Învinse!

Ca să faci dovada

Ca să faci dovada
Iubirii
De patrie,
E de ajuns
Să constați
Că semenul tău

A murit de foame

Apoi să gândești
Pozitiv...
Cum că omul
Avea
Gând
De o înmormântare
Aleasă.

Și-n ceruri

Îngerească
Și-n ceruri
Și-n gânduri
Păgâne
Și-n războaie
Și-n răzvrătiri
Și-n iubire
Și trecând
Chiar prin geruri.

Îngerească
Muzica
De pe buzele
Muzelor
Zeilor
Aceștia.

Copiii noștri

Departe,
Copiii noștri
Nu au timp
Să ducă dorul
De casă.
Călătoria lor
E cărarea
Ce duce departe...

Undeva,
Un drum
Poate fi
Împlinirea
Micului vis...

De unde,
Drumul spre casă
Să le fie la îndemână.

Sensibile pregătiri

Urmă de fiară
Pe pragul
Cazinoului.

Păsări negre și lașe
Prin preajmă,
Bătăi războinice
De aripi,
Femei după toate
Așteptările
Clientelei de față;
Muzicanți
De strânsură
Cu un brav repertoriu
De capelă...

Ruleta
Se-nvârte,
Se câștigă,
Se înaintează
În noapte.

Mai încolo...
Sensibile pregătiri
De război.

Povești despre curtezane

Povești
Despre curtezane
Pot fi citite
În scrierile
Zeilor,
Pot fi văzute
Pe pânze pictate
De către aceiași zei.

Povești despre oameni
Pot fi citite
Și în scrierile
Extratereștrilor
Antici
Și moderni.

Fiecare

Fiecare
E îndreptățit
Să aștepte
Pentru ca viitorul
Să-i bată la ușă.

Cei flămânzi nu trebuie să aștepte
Nimic...

Ziua de mâine
Le e dată
De nepăsarea noastră.

Este

Ca o privire
Pe fereastră
Este,
Ca o descindere
În mijlocul unui vis
Ce ai vrea
Să nu se mai termine.
Este
Ca o lume
Care nu seamănă
Cu lumea aceasta.

Este, nu este
Chiar o poveste.

Se va întâmpla

Ce se va întâmpla
În secunda următoare
După ce ai plâns
În țara ta?...

De ești om obișnuit

Vei putea
Plânge
Din nou!

Când moare lumea

Când moare
Lumea
Se schimbă rânduielile
În purgatoriu
Și în rai.

În iad
Se muncește
Mai mult...
Ierarhiile fiind
Oarecum
Schimbate.

Eterna luptă
Între extratereștri
Și foștii pământeni
Se cheamă
Simplu:
Război.

Războiul
Sigur că se duce în tranșee,
Pe front,
Dar și în virtual.

Uneori,
Când moare lumea,
Nimeni
Nu moare.

De-o vreme

De-o vreme
Satul
Își sprijină
Bătrânețile
Pe umerii
Celor
Duși.

Ulițele lui scufundate sunt
În uitare.
Cărările duc,
Nu de ici-acolo,
Duc spre departe...

Dar un prinț
Mai vine pe aici,
Se declară iubit
De mierle,
De cocoșul de munte,
De floarea de colț...

Înconjurați și ei de lfori de câmp,
Niște tineri
Zei
Îl urmează pe prinț:

Dorm în fân,
Aleargă printre stele,
Visează...

***Ruleta
Se-nvârte,
Se câștigă,
Se înaintează
În noapte.***

***Mai încolo...
Sensibile pregătiri
De război.***

poesis

Din poezia lumii

Ippolit SOKOLOV (1902–1974)

În prezentarea şi traducerea lui Leo BUTNARU

Spre sfârşitul celei de-a doua decade a lunii octombrie a anului 1921, la Muzeul Politehnic din Moscova se desfăşura (ciudată s-ar părea, azi) „Trecerea în revistă a tuturor şcolilor şi grupărilor poetice". Cu declaraţii, manifeste şi recitaluri se perindară neoclasicii, neoromanticii, simboliştii, futuriştii, imagiştii, neoakmeiştii, prezentiştii, nicevokii (*nimicnicişti*i), eclecticii... Din partea expresioniştilor au fost anunţaţi Ippollit Sokolov şi Serghei Spasski. Astăzi, citind versurile lui Sokolov, îţi dai seama că este vorba de un expresionism de evidentă pledoarie avangardistă, în punctul 5 al „Cartei expresionismului" spunându-se: „Noi, expresioniştii, nu desconsiderăm pe nimeni din predecesori. Însă numai imagismul, cubismul sau ritmismul ne sunt sufocante. Dorim să unim activitatea tuturor fracţiunilor futurismului rus. Expresionismul înseamnă sinteza întregului futurism". Carta (din 1919) e semnată de I. Sokolov. La acel moment poetul avea 17 ani şi chiar lui i se datorează apariţia termenului „expresionism" în literatura rusă. Însuşi protagonistul spunea: „Expresionismul s-a născut în mintea lui I. Sokolov, taina botezului având-o la 11 iulie 1919 pe estrada Uniunii Poeţilor din întreaga Rusie".

Până la acel moment, junele autor se considera „euphyes", adept al stilului emfatic, alambicat; *euphyes* – derivat de la numele elenizat al lui Euphyes – unul din personajele prozatorului englez John Lyly (1853/54 – 1906). Aşadar, abandonând *euphyes*-mul, Sokolov tindea să creeze o grupare literară „cu mult mai la stânga de futurişti şi imagişti", pentru a oferi dinamism şi expresivitate sensibilităţii şi ideaţiei contemporane.

A editat o serie de plachete cu tentă teoretică: „Revolta expresionistului", „Bedeker prin expresionism", „Expresionismul". În perioada simpatiei pentru imagism, fiind susţinut de V. Şerşenevici şi A. Kusikov, în 1921 Sokolov editează carte „Imagistica".

Cu timpul, era oarecum firesc ca, după ce-şi depăşiseră etapa categorică a anarhismului juneţii, dar şi în urma semnelor de antipatie venite din partea oficialităţilor, expresioniştii de ieri să se orienteze, în special, spre arta constructivă, aplicată. Astfel, ca şi în Occident, în Rusia expresionismul a contribuit într-o mare măsură la afirmarea suprarealismului, preluat, mai ales, de adepţii OBERIU (Asociaţiei Artei Reale).

În ce-l priveşte pe Ippollit Sokolov, după 1923 el renunţă la poezie, activând în cinematografie, apoi, mai târziu, în televiziune. În ultima perioadă a vieţii s-a dedicat artei fotografice.

Astfel cum, la bătrâneţe, ţarul Alksandr Întâiul

Devenise stareţul Feodor Kuzmici, îmi zic,

De ce la o adică eu, Ippolit Sokolov,

Întinzându-mi nervii în rânduri pentru vreo 30 de cărţi

Despre nimic,

Nu m-aş gândi să ating la vreo cincizeci-şaizeci de ani?

MONA LISA

Eu eram cel care trimiteam telegrame din opt cuvinte:
„Paris. Luvru. Mona Lisa. Sunt îndrăgostit de tine".
Lingându-mi în spectru de curcubeu buzele
pe cornişa genelor obrajilor ei de atlaz
scoasei din ramă doar
unul trupul de morsă.
Cu mare grijă, ca pocnitura între degete,
el e tăinuit în coşul inimii
sub fundul dublu.

CARNEA DE VITĂ A BUZELOR

1

Se despletiră genele, ca un stejar.
Prin laguna pieptului tău
Alunecă gondola buzelor mele
Stăvilite de zăgazul cuvintelor.
Neascultătoare cuvinte: pe buze făceau tumbe
Ca nişte căţei orbi.
Precum Novalis, încasez lovituri
Cu vergelele cuvintelor.

2

Cu pantofiorii buzelor lipăit-am
Pe duşumeaua pieptului dumitale.
Dragostea o voi scoate ca pe un dinte,
Inima o voi spoi.
Buzele pocneau precum castanietele,
Gura dumitale-nchisă strâns
Ardea ca un primus.
Cu baioneta genelor înţeapă, mai înţeapă.
Iar în minte – cuvinte de cine ştie unde:
„...spirit, mus..."

PARISUL

Cerul e tandru ca visul lui Samain*.
Sena salivează cu ţiţeiul lătăreţ
Lunecos precum cuvintele-n şănţuleţul piciorului de vers.
Pe dale vântul împrăştie agrafe.
Prin canioanele strâmtelor bulevarde
Păşi vântul nervos, fluturându-şi coama.
Inima, asemeni croitoresei, bate – nu-i imput nimic.
Dimineaţă nu înghiţii două capsule.
Ai asfaltului pantaloni călcaţii la dungă,
Sconcsul ierburilor din pădurea Bulogne,
Pieptul cuiva mai gingaş ca cerul de peste Malta,
Pieptul altcuiva – ceva mai ridicat decât
Nivelul mării la Odessa.
Însă coada de păun a genelor
Se desfăcu, precum evantaiul degetelor lui Van Gogh.
Turnul Eiffel nu e decât o seringă prelungă
Cu 606 în mâinile lui Dumnezeu.
În intestinele subţiri ale metropolitanului
Fierbe terciul miilor de trupuri.
Locomotiva are fruntea lui Hippolyte Taine.
Camizolul său de oţel e transpirat la subsuori.
Are coapsele ca ale unei mârţoage – toate-n spumă.
Ah, de ce în parcul Tuileries
Prin anusul caselor ies excrementele umane
Învârtoşate, ca după constipaţie?

* *Albert Samain (1859–1900) – poet francez, prima carte a sa fiind „Au jardin de l'infante" (1893).*

PE TEMA PATULUI

Sufletul meu nu e, fireşte,
Toaletă pentru dame.
I. Sokolov. *Toaletă pentru dame*

Precum un mărunt hoţ prin tramvaie,
Furai sărutul de pe buzele buzunarului.
Presiunea sărutului deja e prea obraznică
Şi zâmbetul tău ca citul – asprimea bumbacului.

Cuvintele sonore nu poartă pinteni, nu.
Sâni înclinaţii – ca acoperişurile planează.
Genele zburară ca nişte perdele
Şi privirile ca şoarecii se iviră-n amiază

Dintr-o gaură mică. Iar gura ta –
E peşteră azurie pe insula Capri.
Cuvintele se vor scurge prin aortă,
Însă muşchii buzelor nu vor slăbi.

POETUL

Poeţii îşi lasă cuvintele
Precum la Zenkevici boii excrementele.
Ippolit Sokolov, *Alphonşii frumuseţii*

Creierul meu – casă de toleranţă.
Fantezia mea – prostituată:
Serile hoinăreşte pe bulevardul Tver
Ridicându-şi fusta la limită.

Craniul meu – cameră comodă.
Ea îşi primeşte clienţii chiar aici.
Iată aşternutul răvăşit...
Firea mea – pat somnoros.

Şi de la fiece nouă clipă
Parcă de la orice nou musafir
Dânsa pretinde-o sută de ruble: că doar
Croitoreasa şi ei îi va cere socoteală.

(1919)

DESPRE MOARTE

Iar zilele fug, precum stâlpii de telegraf,
Expresul se va apropia de bătrâneţe,
Însă, ca şeful de staţie,
Dumnezeu nu mă va întâmpina.

(1919)

DESPRE SINE

Astfel cum, la bătrâneţe, ţarul Alksandr Întâiul
Devenise stareţul Feodor Kuzmici, îmi zic,
De ce la o adică eu, Ippolit Sokolov,
Întinzându-mi nervii în rânduri pentru vreo 30 de cărţi
Despre nimic,
Nu m-aş gândi să ating la vreo cincizeci-şaizeci de ani?
N-oi mai avea ochi să văd mixturile, prafurile şi dieta
Şi duce-m-oi undeva în Siberia sau Murom –
Căci mare e lumea,
Iar ziarele vor scrie despre moartea unui eminent poet
Sau aşa ceva.

(Februarie 1920)

BUZELE

Buze umed-mustoase,
Ca zemosul cu o felie tăiată,
Şi odată cu miezul printre dinţi
Cad seminţele cuvintelor...
Dar, de altfel,
Nu despre aceasta e prezenta temă ne-dată.

Buzele mele – ugere lăsate,
Să le mulgi, să le tot mulgi – şi vor curge
Cuvinte – destul.
Iar buzele tale, ca un zemos crăpat,
Aruncat de pe-o barjă în tulul văluros al râului.

(Mai 1920)

OCHII EI

Pe bara sprâncenelor, pe sârma nervilor
Se clatină trupşoare vinete de pupile moarte...
Voi credeţi că eu aş lua doar înălţimea barierei cuvintelor,
Dar nu, aceste cadavre cu genele voastre vor fi încoronate.

În pupile văzul se vede înfipt ca băţul,
Pasiunea învăluie ochii, ca ceaţa oraşul Londra,
Veţi bate din pleoape, ca aripile speriatei stăncuţe,
Însă nicidecum nu veţi reuşi a zbura.

(August 1920)

Din poezia lumii

Evgheni Evtusenko

În traducerea lui Ştefan DIMITRIU

ALB

Fereastra da către copacii albi,
Profesorul privea copacii albi,
La nesfârşit privea copacii albi
Şi creta-n mâini o frământa de zor.
E-atât de simplu – reguli de-mpărţire!
Dar le-a uitat – chiar reguli de-mpărţire!
De necrezut – da, reguli de-mpărţire!
Pe tablă, sunt greşeli. Ce-ngrozitor!

Cu toţii, azi, în bănci şedem mai altfel
Şi ascultăm şi chiar privim mai altfel
Şi altfel n-am putea decât tot altfel,
Să-i sufle careva – ar fi păcat.
Soţia lui plecată e de-acasă,
Nu ştim de ce o fi plecat de-acasă,
Nici nu ştim unde-o fi plecat de-acasă,
Atâta ştim – că-i dusă, c-a plecat.

În hainele-i – nici noi şi nici moderne,
Aşa cum sunt – nici noi şi nici moderne,
Mereu la fel – nici noi şi nici moderne,
La garderobă el a coborât.
Şi-n buzunar îşi caută tichetul:

“Unde l-am pus?
Nu-mi mai găsesc tichetul!

Mai ştiţi cumva dacă mi-aţi dat tichetul?”
Şi-şi freacă fruntea, tare mohorât.

“Ei, uite-l! Pare că îmbătrânesc!
Da, tanti Maşa, chiar îmbătrânesc!
N-ai ce să-i faci! Nu vezi? Îmbătrânesc!”
Şi uşa geme-o clipă... Uite-l, nu-i!
Fereastra dă spre cei mai albi copaci,
Către frumoşii, straşnicii copaci,
Dar nu ne mai uităm către copaci,
Tăcuţi, privim cu toţii-n urma lui.

Iar el se duce, neîndemânatic,
Încovoiat şi neîndemânatic,
Parcă sleit de neîndemânatic,
Sub fulgii mari şi calzi ce cad pe-alei.
Şi-a devenit, ca şi copacii, alb,
Asemenea copacilor de alb,
Precum copacii, tot aşa de alb,

Că nici nu se mai vede printre ei.

INVIDIE

Invidiez! Aceasta-i taina. Tandru,
Să v-o mărturisesc, abia cutez.
Ştiu, undeva trăieşte-un băieţandru
Şi-n tot ce face, îl invidiez.

El ştie să se bată cu ardoare,
Mai curajos ca mine, mai şiret;
În râsul lui, descopăr o savoare,
Pe care eu o consumam discret.

De zgaibe şi cucuie-i plin, fireşte,
Şi nu ca mine,-ntreg şi spilcuit.
Citind, săream pe rupte. El citeşte
Pasajele pe care le-am sărit.

Onest va fi şi tare precum steiul,
Biruitor în lupte şi-n idei,
Şi unde eu îmi domoleam condeiul,
El va lupta cu asprul său condei.

El va-nfrunta tot ce-i va sta în faţă,
Neezitând, ca mine, fără rost,
Şi-şi va păstra iubita pentru-o viaţă,
Pe când, statornic, eu nicicând n-am fost.

Surâzător, îmi voi ascunde-n mine
Invidia, tembel şi ipocrit:
“Nu-s toţi la fel. Există, ştim prea bine,
Şi câte-un ins mai altfel întocmit”.

Dar în zadar va fi orice-ncercare
De a-i veni invidiei de hac;
Nu-l pot uita pe băieţandrul care
Va face tot ce n-am putut să fac.

FERICIREA

Susure trifoiu-n lunca beată,
Vântu-n pini vuiască-ameţitor,
Tot nu voi putea să uit vreodată
Că şi eu va trebui să mor.

Dar un pui beteag plâns de puştime
Îmi va da deodată de-nţeles
C-a muri e totuşi o cruzime,
Faţă de prieteni, mai ales.

N-are preţ viaţa fără moarte,
Nu pierim ca apa în nisip;
Cei ce vin, pe cei plecaţi departe,
Să-i înlocuiască nu e chip.

Cât de cât, la toate-am luat aminte,
Nu degeaba pumni am încasat –
Credem c-am uitat ce-aveam în minte,
Dar păstrăm în minte ce-am uitat.

În pruncie, neaua ne răsfaţă,
Dealuri verzi dau tinereţii rost.
Tot atâtea vieţi sunt într-o viaţă,
Câte mari iubiri în viaţă-au fost.

Din atâtea vieţi din lumea asta,
Tainic, parte am făcut şi eu,
Şi-am văzut cum îşi atrag năpasta
Cei ce fericiţi s-ar vrea mereu.

Împrejurul ei privind orbeşte,
Fericirii multe i se-ascund;
Dureros, necazu-n jos priveşte
Şi de-aceea-i, poate, mai profund.

Imprudent, am vrut şi eu, odată,
Să mă cred în viaţă fericit.
Doamne, ce pretenţie ciudată!
Bine-mi pare că n-am izbutit.

Oameni, vă iubesc precum mi-i firea
Şi vă iert greşitul vostru drum.
Fiindcă nu mai caut fericirea,
Fericit am devenit acum.
Fericirea-şi ţine-n sus cătarea,
Sumbru e necazul, ca un beci.
Fericirea are-n ea trădarea,
Dar necazul nu trădează-n veci.

Tot ce-aş vrea – pe buze,-n nefiinţă,
Dulcele trifoi să-l simt arzând.
Tot ce-aş vrea – infima-ngăduinţă
De a nu muri de tot nicicând.

FLOAREA DE CARTOF

Iubesc nespus, în câmp, pe-alee,
Dumnezeeştile-azalee,
Şi lăcrămioare, şi-albăstrele.
Detest parfumurile grele,

Ce pervertesc aroma vie
A florilor, căci n-au în ele
Decât o chimio-poezie.

Dar, fără prefăcătorie,
Eu, florii de cartof, curate,
Îi sunt adevăratul frate.
Mi-i dragă, căci miroase-a glie,
Şi nici nu i-au putut abate
Esenţa-n înşelătorie.

NOPŢILE ALBE ÎN ARHANGHELSK

Nopţile albe doar un “poate” sînt,
Te tulbură ceva, ciudat şi blând,
Lumini din soare ninse sau din lună...
De-un dor purtaţi, de bucurii uitate,
Prin albu-Arhanghelsk,
prin Marsilia, poate,
Tineri matrozi pe cheiuri paşii-şi sună...

Dau fetele-ale-mbrăţişării preţuri...
Ca bărci alunecate printre gheţuri,
Pe sub sprâncene, ochi umbroşi le joacă.
Sirenele nu le vor spune când
Să-şi depărteze gura, tremurând;
Poate că nici nu trebuie s-o facă...

Peste catarge, pescăruşii ţipă,
Poate că râd, poate că plâng o clipă.
Unei femei, ca celelalte toate,
Un marinar îi dă o sărutare.
“Dar numele?” – “Ce importanţă are?
Poate-i acesta, dar şi altul, poate...”

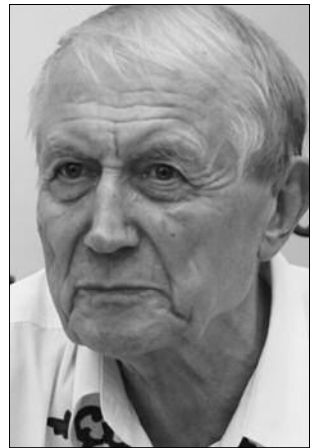
Iată-l pe vas. Emoţia-l sufocă:
“Poate ţi-aduc o blană grea, de focă!”
Dar, pentru ea, la care porţi va bate?
Pe chei, tăcut, femeia gându-şi toarce:
“Cine să-l ştie? Poate că se-ntoarce,
Poate că nu... Şi totuşi, poate... poate...”

Poate nu-s pescăruşi foşnind pe sus,
Nici valurile valuri poate nu-s,
Nici el şi ea nu-s dânşii, pasămite;
Poate-s doar jocuri de lumini şi umbre,
Vedenii albe şi vedenii sumbre,
De somn sau poate de nesomn ivite...

Pe vasul înghiţit de zare, parcă
Nici un regret privirea lui n-o-ncarcă;
Zărit abia, cu păru-n vânt, rebel,
Şi aruncând la glume pipărate
– Corăbiei sau mării adresate –
Poate că-i el, poate că nici nu-i el.

Rămâne ea, pe cheiuri, fără nume
(Poate-nceput?... Poate sfârşit de lume?...),
În pardesiul moale, albăstrui –
Fuior de ceaţă subţiat ca para:
Poate că-i Vera, poate că-i Tamara,
Poate că-i Zoia, poate nimeni nu-i...

N-are preţ viaţa fără moarte,
Nu pierim ca apa în nisip;
Cei ce vin, pe cei plecaţi departe,
Să-i înlocuiască nu e chip.

Cât de cât, la toate-am luat aminte,
Nu degeaba pumni am încasat –
Credem c-am uitat ce-aveam în minte,
Dar păstrăm în minte ce-am uitat.

traduceri

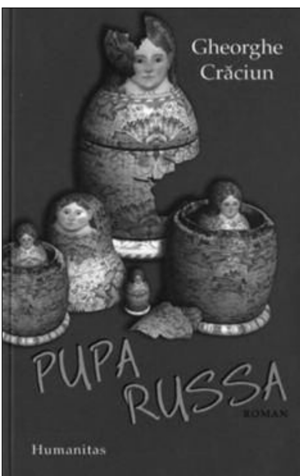
Ioan Lascu

Altfel despre generaţia ´80

FEMEIA DE HÂRTIE

Romanul *Pupa russa*, scris într-o gamă stilistică de o varietate uimitoare, aduce în prim-plan un personaj feminin de o frumuseţe ieşită din comun, care se pretează însă unor aventuri imunde, violente, ce o împing spre pierzanie.

Debutul de romancier al lui Gheorghe Crăciun se consemna în 1982, prin publicarea volumului *Acte originale/Copii legalizate*. Mintea cea mai lucidă, spiritul cel mai înclinat spre teorie din întregul grup *Noii*, format în 1971 la Facultatea de Limba şi Literatura Română a Universităţii Bucureşti, Gheorghe Crăciun se anunţa ca al treilea prozator optzecist, după Constantin Stan şi Mircea Nedelciu, debutaţi deja în 1978 şi 1979, cu volumele *Carapacea* şi respectiv *Aventuri într-o curte interioară*. În ce-l priveşte, Gheorghe Crăciun se va susţine ulterior ca romancier prin *Compunere cu paralele inegale* (1988), *Frumoasa fără corp* (1993) şi *Pupa russa* (2004). Spiritul lui, mereu atras de noutăţile din domeniul teoriei literare, al poeticii, l-a consacrat însă şi ca purtător de cuvânt al primului val optzecist, fiind un critic atent şi un istoric doct al generaţiei sale. A publicat o *Introducere în teoria literaturii* în 1997, precum şi mai multe volume de eseuri şi articole critice: *Cu garda deschisă* (1997), *În căutarea referinţei* (1998), *Reducerea la scară* (1999), *Aisbergul poeziei moderne* (2002), iar în colaborare cu Monica Spiridon şi Ion Bogdan Lefter *Experimentul literar românesc postbelic* (1998). Solidaritatea „generaţionistă" a lui Gheorghe Crăciun s-a impus şi prin alcătuirea şi publicarea unor antologii de texte: *Competiţia continuă. Generaţia ´80 în texte teoretice* (1994) şi *Generaţia ´80 în proza scurtă* (1998), ultima în colaborare cu Viorel Marineasa. A fost consilier editorial la „Paralela 45", ocupându-se efectiv, între multe altele, de apariţia Dicţionarului bio-bibliografic *Scriitori români din anii ´80-´90*, vol. I, II, III, autor Ion Bogdan Lefter (2000, 2001). Febrilitatea unui travaliu neîntrerupt, dar mai cu seamă o necruţătoare maladie au dus la dispariţia prematură a lui Gheorghe Crăciun, la nici 57 de ani, în iarna 2006- 2007.

Pupa russa a avut chiar de la apariţie ecouri critice deosebit de favorabile. A fost considerat cel mai reuşit roman al lui Gheorghe Crăciun. El se înscrie în aceeaşi modalitate a autorului de a scrie proză, dar cu un mai puternic accent liric şi estetizant. Este un element definitoriu, care diferenţiază net proza lui Gheorghe Crăciun de alţi romancieri importanţi ai generaţiei, de Mircea Nedelciu, de Constantin Stan şi cu atât mai mult de Gheorghe Iova. În aparenţă cartea lui Gheorghe Crăciun nu respectă nicio ordine, nicio cronologie, fiind un text fragmentat, mozaicat, chiar haotic. Însă „nu e chiar aşa", vorba unui cunoscut critic de poezie. Principiul generator şi ordonator al cărţii este personajul Leontina, o natură contradictorie, duală, ecartelată între un vector centrifugal masculin (Leon) şi unul puternic, devorant feminin (Tina). Leontina străbate romanul *da capo al fine*, sunt narate nenumarate secvenţe din viaţa ei, începând din prima copilărie, ba chiar de la actul naşterii, descris de prozator cu un rar talent... carnal-fiziologic, ca în atâtea alte secvenţe ale romanului. Sarabanda episoadelor din viaţa cotidiană a Tinei este deseori încastrată cu amintiri, cu descrieri ample ale unor stări, senzaţii, vise, „până la sânge", până „la ultima secreţie", cu feed-back-uri ce duc către stranii secvenţe anterioare etc. Prozatorul urmează în felul lui metoda faulkneriană a fluxului liber, necontrolat, sfidând eventualele reguli ale unei elaborări stricte, ordonate, riscat previzibile, dă frâu liber memoriei personajului ca şi memoriei şi capriciilor auctoriale. Fluxul discursiv liber trece peste sintaxă, se joacă cu vorbele, le îngână, le parodiază, se pierde în tot felul de volute gratuite. Gheorghe Crăciun este mai savant ca stil şi mai „cumulard" ca structură, întrucât toate ramificaţiile – stufoase, nici vorbă – se prind de trunchiul gros, puternic, numit Leontina, cea care ascunde şi vrea să se ascundă de cele două entităţi opuse, inseparabile, Leon şi Tina. Memoria involuntară proiectează personajul într-o lumină difuză, indecisă:

„Nu mâncase nimic aproape toata ziua, o năpadise emoţia încă de dimineaţă, poate un fel de presimţire. Ar fi fost groaznic. De fapt, chiar era groaznic. Privirea ei şerpuind pe suprafaţa mesei, peste caiete şi cărţi, până când întâlnea unghiile fine ale profesorului Horaţiu Mălinaş la orele de meditaţie, sânii ei speriaţi de labele butucănoase ale necioplitului de Didi Zăgreanu, şi gălăgia recreaţiilor, hruba duşurilor de la internat, cataiful cu frişcă al ieşirilor duminicale în centru, mirosul de pătură încinsă al călcătorului, Hilde şi Cami, Anne şi Miha, febra tezelor, cizmele de grădinar neamţ ale inginerului Greavu, sala de meditaţie cu foşnetele ei de pădure care aşteaptă ploaia, papiţoiul de Tavi Lohon, încrezutul de Roland, neputinciosul de Mircea Neamţu, tăcerea de pâslă a oraşului medieval, noaptea, pe lună plină. Toate acestea... Ei bine, de ce-i rămăseseră în memorie toate acestea?" (p. 250).

Tehnica romanului este combinatorie: ciné-vérité pe secvenţe, caleidoscopică per ansamblu, plus inserturile mimate, parodiate, maimuţărite, dar cu atât mai savuroase, după limba de lemn. Pe lângă acestea, conform reţetei, referinţele autobiografice aproape transparente stârnesc curiozitatea oricărui cunoscător al istoricului generaţiei ´80. Astfel, în partea a treia a romanului sunt evocaţi lapidar sau mai amănunţit: „Viki Popescu, profesor la Universitate şi o celebritate literară a zilei"; „librarul Mircea" de la *Cartea Românească*, originar din Fundulea, „un bărbat vesel, energic, de o masculintate fascinantă...". De „librarul Mircea" este îndrăgostită o femeie în vârstă, Visanta, căreia „îi plăceau pletele lui castanii, pupilele lui expresive, neglijenţa vestimentară afişată [...], felul în care, indiferent cine erai, el îţi întindea pachetul cu volumele abia cumpărate şi îţi primea banii ca pe cel mai puţin important lucru din lume, zâmbindu-ţi cu toată gura." Sunt pomeniţi şi doi armeni, în vogă la un moment dat, „Tache Grosapian şi Hora Sangian, scriitori de mare talent care dormeau prin săli de aşteptare şi circulau cu trenuri de noapte". Alţii sunt numiţi de-a dreptul: „...cel mai tare pictor [...] Horia Bernea", „Mazilescu, care se hrănea cu votcă la Casa Scriitorilor", „Florin Iaru, săracu, [care] stătea într-o magazie cu cărţi şi scria poezii cu nebuni", „Radu Petrescu sau Matei Iliescu" (sic!), „Mehaşes, (auzi ce nume!) care-şi face singur o casă şi-n timpul liber cântă la clavecin", „Sultănica Gâdea, ministra, o vacă încălţată", „unii de la Târgovişte, care beau ţuică şi critică situaţia din ţară [...]", „poetul Dan Deşliu", „speranţa [...] Ştefan Andrei", „unul Ţopa, unul care tot încearcă să devină scriitor şi nu reuşeşte" ş.a. (pp. 306-307). Pitorescul anecdotic al evocărilor se însoţeşte cu date reale din viaţa celor evocaţi, consemnate uşor voalat sau, pur şi simplu, de-a dreptul.

Fluxul discursiv este întretăiat în fiecare din cele trei părţi de intervenţii auctoriale (*Nota auctoris*), explicite sau digresive. În ultima, cu implicaţii poietice, este dezvăluit parţial procesul anevoios, chiar chinuitor, al scrierii romanului. Încheierea fericită a fost posibilă doar datorită perseverenţei nedezminţite, travaliului prestat zilnic, dorinţei de a finaliza, dar mai ales pasiunii de a scrie, de a construi un eşafodaj livresc şi un personaj pătimaş cu un destin tulbure, contorsionat. Autorul dă de înţeles că romanul este în parte rezultatul rememorării unei experienţe personale, că Leontina i-a fost cunoscută în carne şi oase. Dorinţa de a scrie cartea este atât de puternică încât această stare se confundă cu sentimentul erotic resimţit pentru eroină. Cartea este vie, din carne şi sânge, e palpabilă ca şi femeia, care este substanţa cărţii, care se întrupează în carte. În *Nota auctoris* din partea a III-a, femeia foarte frumoasă, atât de dorită de toată lumea, suportă o transsubstanţiere aproape mistică, trecând din femeia carnală în femeia de hârtie, ambele la fel de idealizate.

„O plămădeam din ce aveam mai bun, din sângele ce-mi bubuia în timpane şi din respiraţia mea otrăvită de ţigări şi nopţi albe. O făceam să existe puţin câte puţin, insuportabilă ca o obsesie, halucinantă ca un vis de dimineaţă, când soarele te bate drept în ochi cu un mănunchi de spini.

O prindeam cu putere de mână ca pe un om care e gata să se arunce de la etaj, în timp ce ea se scufunda curioasă, nepăsătoare, cu totul străină de mine, în negura unor instincte bărbăteşti pentru care nu există nici noţiuni nici intuiţii sensibile. Îi vedeam uneori o ureche, desenată în aer cu o precizie de hologramă. Alteori mi se părea că ştiu totul despre coapsele ei şi despre ascunzişurile ei axiale, despre gingiile ei de zmeură coaptă [...].

Era femeia pe care n-ai curajul s-o ucizi. Iei cuvintele bob cu bob şi faci din ele un conglomerat de granule, le laşi să-ţi curgă din palmă ca o dâră de praf de puşcă. Desenezi această linie care se tot închide până face un cerc. Aprinzi chibritul şi fugi. (*Nota auctoris*, pp. 313, 316).

Seducţia de a scrie se confundă cu seducţia de a iubi. Femeia de hârtie este „irezistibilă şi atât de frumoasă", ca şi modelul ei real, este încarnarea dragostei de care nu scapi nicăieri, toată viaţa.

Eroina cărţii are un destin realist-tragic. Pe cât de răpitor de frumoasă, pe atât de confuză, de superficială, de nehotărâtă, de instabilă. Frumuseţea ei este asemenea frumuseţii unei păpuşi, care însă e goală pe dinăuntru. Ca şi vestita păpuşă rusească, Matrioşa, ea este mai multe într-una. Ca orice jucărie, e frumoasă şi îndrăgită la început, dorită de toată lumea, ca, pe măsură ce începe pe mâna atâtor doritori de-a o avea, ea să se uzeze, să îmbătrânească, iar frumuseţea să i se şteargă. Metafora enunţată în titlu este dezvoltată în alegoria jocului copiilor cu păpuşa de cauciuc găsită. Toţi trag frenetic de ea, dorind să-şi facă numărul ludic, o aruncă de la unul la altul, o freacă, o mototolesc, o chinuiesc, până la dezmembrare. Paralelismul destinului Leontinei cu soarta păpuşii găsite este, în carte, de evidentă factură tezistă. Până la urmă Leontina, femeia irezistibilă, ameţitor de frumoasă, trece din bărbat în bărbat, confundând amorul fizic cu iubirea şi, în final, este ucisă, probabil de mâna unuia din ibovnicii înnebuniţi de gelozie, poate chiar de Hristu Darvari, soţul ei puriu, pe care îl părăsise. Istoria se termină în maniera faptului divers care umple azi coloanele publicaţiilor de toate genurile şi ecranele televizoarelor, iar autorul chiar aminteşte în final de crima pasională abominabilă de la Ploieşti, cu doctoriţa Roxana Călin în rolul principal.

Romanul *Pupa russa*, scris într-o gamă stilistică de o varietate uimitoare, aduce în prim-plan un personaj feminin de o frumuseţe ieşită din comun, care se pretează însă unor aventuri imunde, violente, ce o împing spre pierzanie. Viaţa mondenă de esenţă jurnalistică a unui personaj adorabil şi detestabil totodată, proiectată pe un fundal realist, social, moral şi politic, totul îmbrăcat într-o poeticitate ieşită din comun, pe măsura frumuseţii personajului, iată, in rezumat, o imagine schiţată a romanului *Pupa russa*, care suscită neaşteptate dificultăţi chiar şi pentru lectorul specializat.

Câteva din superlativele romanului au fost surprinse în preajma apariţiei de Mircea Horia Simionescu, prieten al lui Gheorghe Crăciun:

„Extraordinarul roman PUPA RUSSA, al nu mai puţin extraordinarului analist Gheorghe Crăciun, deopotrivă curajos inovator de formule narative, desface prin succesive, fine vivisecţii şi dibăcii stilistice istoria ivirii pe lume a crisalidei ce va fi în curând omidă, fluture, crin, înger. Operă scandaloasă, precum Apocalipsa. O Apocalipsă la purtător..."

Centenar MARIO LUZI (Castello 1914 – 2005 Florența)

Eseu şi selecţie de poezie tălmăcită în româneşte GEO VASILE

Solipsismul debutului cu volumul de poezii *La barca* (1935) va fi covârşit de fermentul vital despodobit de melos (retorică); exilului ermetic profesat şi de colegii săi de generaţie, poeţii Alessandro Parronchi şi Piero Bigongiari, i se vor substitui odată cu sfârşitul regimului mussolinian, întâlnirile umane, jucate pe dimensiunea cotidianului, a ocaziilor, a surprizei, a contrapunctului dialogic. Limbajul va căpăta fluiditate, va deveni nervos şi incisiv în a denunţa rănile şi destrămările provocate de saltul tehnologic, de falsele mituri şi idoli ai succesului şi ideologiilor ce tind să devină singurul reper al unei umanităţi profund despiritualizate. Tentaţia hedonistă din primele culegeri, tip *Avvento notturno* (1940) cedează locul unei înverşunări glaciale, necruţătoare, pe măsura deconcertantei verticale a destinului. Rigoarea, coerenţa şi angajamentul etic echivalează onoarea adevărului şi a poetului Luzi, acest interpret stoic al unui monolog existenţial, cel al călătoriei noastre simbolice în amplul poem *Viaggio terrestre e celeste di Simone Martini*, pictor (Siena 1284-Avignon 1344) printre altele, ale unei superbe „Annunciazione".

Călătoria i-a fost revelată poetului ca o viziune a fenomenologiei originii, naşterii, istoriei şi morţii omului sub semnul descurajantei enigme planetare. „Lume străduindu-se să se nască ... Dar îngustă/e poarta primordiilor,/miriade năvălesc la început;/ legiune se-ncaieră,/acolo, în faţa micii breşe, intrarea-n ocol/puţini sunt îndreptaţi/ întru căldura şi substanţa vieţii./ Dar în vreme de har/sau de milostivire/e mai suplă deschiderea/şi-atunci/se îmbulzesc mulţimi/oscilează/o clipă pe buza genunii/ şi-apoi invadează din toate părţile câmpul./Iată-i/coborând/ unu/tr-altul, unul din celălalt,/generaţiile se întrepătrund.../ Iar noi din vâltoarea/ unei vremi neguroase/ acolo în roiul bezmetic -/ fiecare îşi deapănă firul luminos/şi dureros al marii urzeli,/ făurind o istorie în istorie /găunoasa sa veşnicie"

Cel ce a făcut elogiul vieţii şi al morţii deopotrivă, cu religiozitatea şi presentimentul miracolului şi enigmei, a se vedea în special volumul *Al fuoco della controversia* (1978) pentru care i s-a decernat premiul Viareggio, poetul ce a coborât în peisajul uman, al satului şi al câmpiei, al muncii şi originilor umile din care îşi revendică îndrăgostirea, legământul de figura maternă şi deviza („Unità ed alterità/sofferte anima e corpo"-Comuniune şi altruism/trăite trup şi suflet), Mario Luzi reeditează călătoria metafizică a concitadinului său florentin Alighieri, afurisind poezia mimetică („la mimesi senza perché né come/dei gesti in cui si sfrena la nostra moltitudine/morsa dalla tarantola della vita, e basta"- imitaţia cu orice preţ/a gesturilor prin care se dezlănţuie mulţimea noastră/înţepată de tăunul vieţii) şi pe cei din magma refuzului mântuirii („O Mario com'è triste essere ostili, dirti che rifiutiamo la salvezza,/né mangiamo del cibo che ci porgi, dirti che ci offende"- O Mario, ce trist e să-ţi fim vrăjmaşi, să-ţi spunem că respingem mântuirea şi nici nu ne hrănim cu ce ne dărui, să-ţi spunem că ne jigneşte), prin poezie, oferind testamentul spiritual al unui cântec salvator: oratoriu, recviem şi jubilaţie deopotrivă.

Vizionar ca Dante, spiritualist ca Marsilio Ficino, orfic ca Mallarmé şi posedat de simboluri ca Dino Campana, în ciuda extraordinarei sale parabole expresive şi umane, n-a reuşit să convingă juriul Premiului Nobel, cum am mai spus. Şi totuşi o reparaţie morală a acestei grave omisiuni a venit din partea Preşedintelui Republicii Italiene, Carlo Azeglio Ciampi, care l-a numit senator pe viaţă în 2003. În acelaşi an vede lumina tiparului volumul *Parlate* (Interlinea Editrice) îngrijit de prof. Stefano Verdino. *Toscana Mater,* (ibidem, 2004) este un omagiu al autorului în versuri şi în proză adus meleagurilor natale. La patru ani după dispariţia poetului, editura Garzanti publică un volum de inedite intitulat *Lasciami, non trattenermi.*

Pe cât de mare era ca poet, pe atât de mare i-au fost omenia şi generozitatatea intelectuală faţă de "celălalt", fie el şi un român necunoscut (subsemnatul) care scrisese în anul 2000 despre poezia sa. Reproducem în traducere trei scurte scrisori olografe ale poetului italian, inclusiv pentru interesul lor biobibliografic.

Iat-o pe prima, datată 10 ianuarie 2000:

"Stimate domn, lectura articolului dvs. mi-a făcut o adevărată plăcere. Inteligenţa şi claritatea îmi par calităţile dvs de căpătâi: vă mulţumesc pentru aceasta, precum şi pentru solicitudinea de a mi-l fi trimis. La rândul meu vă voi expedia ultimile volume publicate în 1999: "Patimile" (Via Crucis – o dramă ce s-a jucat la Coliseu în prezenţa şi cu participarea Papei) şi "Sub specie umană". În ceea ce priveşte Eminescu, va fi un frumos cadou, când am să primesc antologia dvs. tradusă în italiană. Vă mulţumesc încă de pe-acum! Până atunci, sincerele mele urări dvs. şi trudei dvs de italienist. Al dvs. Mario Luzi".

A doua scrisoare e datată 12 iulie 2001:

„Distinse domn Geo Vasile, ciudat, am avut impresia ca v-am trimis mai de mult o scrisoare de preţuire a operei dvs. de traducător şi scriitor bilingv. În orice caz, despre iluminata dvs. strădanie sunt bucuros să confirm cele spuse mai sus; despre Eminescu, aici în Italia şi în special la Florenţa am vorbit de mai multe ori cu ocazia unor simpozioane şi mese rotunde pe această temă: şi întotdeeuna numele dvs. a fost amintit ca un punct de referinţă inevitabil.

Binevoiţi a-mi scrie că sunt singurul european care am intuit esenţa operei eminesciene:nu cred să fiu chiar singurul, dar pot spune că analogiile şi deosebirile (profunde) faţă de dragul de Leopardi mi-au oferit câteva căi de acces spre marele vostru Maestru. Eminescu are cititori şi chiar adoratori în Italia. Însăşi poezia română e şi ea mai cunoscută decât s-ar părea. Prin contribuţia preţioasă pe care aţi adus-o în acest sens, cred că dvs., dragă domnule Vasile puteţi fi mândru de roadele trudei depuse. Dinspre cultura italiană – specializată, dar nu numai din partea ei – sper, ba chiar sunt sigur că şi din partea culturii ţăr ii dvs. vă vor fi recunoscute meritele deosebite într-o măsură şi mai convingătoare decât până acum. Din partea mea – după cum ştiţi – n-au existat nicio clipă ezitări sau îndoieli. Cu sinceră cordialitate, Mario Luzi".

Iată câteva fraze scrise de Mario Luzi despre opera lui Mihai Eminescu:

„În chip firesc şi necesar, şi datorită situaţiei geopolitice în care a trăit, Eminescu a făcut ceea ce începând din secolul următor şi până astăzi se încearcă a se face din convingere şi intenţionat: o literatură fără frontiere între germanism şi moştenirea latină, între orient şi occident. Cu acest suflu viu, puternic, spontan şi conştient, Eminescu a dat prospeţime şi vigoare profundului "dor" romantic; dar şi dramatică limpezime accentelor eşecului acestuia, fără să-şi compromită sau diminueze energia creatoare".

A treia scrisoare ne este trimisă pe 16 iulie 2003:

"Dragă Geo Vasile, este o perioadă prea puţin fericită în ceea priveşte sănătatea mea, de aceea vă şi răspund atât de târziu, cu scuzele de rigoare. Volumul dvs. "Lumea în 80 de cărţi" mi se pare a fi o lucrare vastă şi bine concepută. Ea stă mărturie pentru amploarea lecturilor şi studiilor dvs.; pentru mine în particular este un motiv de bucurie şi onoare de a avea în ea un loc atât de important. Mulţumesc. Nu voi uita, ori de câte ori voi avea ocazia, să vă citez şi să vă laud cartea. Sper sincer să aveţi şansa pe care o meritaţi şi să vă fie recunoscută pe deplin valoarea. Vă doresc o vară prielnică. Al dvs. Mario Luzi".

Drept mulţumire postumă, nu credem că există o cale mai potrivită de a mulţumi marelui poet decât traducându-i în limba română această modestă antologie tip cele mai frumoase poezii, puse sub genericul specific luzian "Cunoaştere prin ardoare" şi selectate *pars pro toto* din aproape toate etapele ce compun parabola lirică a marelui poet florentin.

Pe cât de mare era ca poet, pe atât de mare i-au fost omenia şi generozitatate a intelectuală faţă de "celălalt", fie el şi un român necunoscut (subsemnatul) care scrisese în anul 2000 despre poezia sa. Reproducem în traducere trei scurte scrisori olografe ale poetului italian, inclusiv pentru interesul lor biobibliografic.

Din CAIET GOTIC

I

Falnic întunecata faclă se surpă iar asupră-ţi,
necunoscută încă-nfăţişare,
ah implorată de atâta vreme
de după vălul anilor şi anotimpurilor
pe care-un zeu începe să-l destrame.

Savoarea ne-ncepută, chinuitoarea râvnă
de-a exista ne arde şi ne trezim cenuşă
şi tu şi eu deodată. Atunci însă când tace
între-ale noastre chipuri neştiute
se simte muzica un vânt plin de făgăduinţe.

Ca două stele mate în molcoma lor veghe
al căror luminos noptatec duh
e reînsufleţit pe dinlăuntru de-o planetă
acum noi ne-nălţăm ca turla subţiaţi,
cu nostalgia unui viitor fără sfârşit.

Astfel se simte şi adie în sufletul nestăpânit
un dor asemeni unei spaime,
învecinată fricii o speranţă,
privirea însă nu stă locului, ajunge-n sânge
mai rodnic al pământului răsuflet.

Cuprins în glaciala proporţie-a statuilor,
tot ce părea cândva fără cusur
îşi pierde forma, se reînsufleţeşte, lumina
pâlpâie, mănoase maluri freamătă
şi-oraşe prevestind tot binele roiesc.

Işi pierde din culoare imaginea fidelă
iar eu mă scol, sunt liber şi mă zbucium
să fac din mine un Mario la care să
n-ajung nici eu măcar, fiind necontenit
un foc pe care mistuirea îl renaşte.

II

Ah tu nu stai pe loc în cerul tău
şi calea se reumple de alarme
căci iminenţa ta răsuflă înlăuntrul
tăcerii pereţilor lucioşi
şi-al geamurilor pironind iarna.
A merge-nseamnă să te-ntâmpin, a trăi
e-naintare către tine, totul e foc şi spaimă.
Şi de câte ori, gata să te dezvălui
m-am cutremurat de-un chip nebănuit
după-obloanele unei uşi străvechi
în penumbră, sau în capătul scărilor.

III

Din nou aştrii iubirii plutesc sclipitori
peste capetele noastre opace
în locul unde stăm jos fără să ştim de ce
pe maluri opuse. Şi e mai mult decât firesc
să nu te fi zărit nicicând, nici auzit şi să
mi te închipui într-o lumină străveche.

Dorinţă sau căinţă? Dorinţă şi căinţă
laolaltă, doar o singură râvnă amară.
Sclipea în cristalul cupelor un vin stelar,
un soare topit pe care-l beai pe-ndelete
fixând orbirea acerbă-a peisajului.

IV

Se clatină crengile, cerul îşi cheamă
luna. O râvnă mistuitoare se simte
din umbra constelată, aerul freamătă
pe pajişte. Ce vietate se simte în preajmă ?

O respirare percepută-ntre arbori
s-a scurs, un difuz balsam ca un gheizer
mi se-nvârte-n jurul părului mângâios,
o melodie tihneşte în preajma porticului.

Ah această neştiută bucurie ţi-o datorez,
taina te face şi mai vie, vântul
trezit prin rugi de mure eşti, tu ai venit
în acest clocot limpede prin iarbă.

Ai trecut de gardul viu al viitorului
ai pătruns aici unde licuriciul
se-aprinde iute şi dispare-n zbor,
în viţa de vie şi lasă bezna neatinsă.

traduceri

Câştigătorii Concursului naţional de poezie *Ion Pillat... Acolo unde-n Argeş*, ediţia a VII-a, 2014

La ediţia din acest an a Concursului naţional de creaţie poetică „Ion Pillat... Acolo unde-n Argeş" au participat 30 de concurenţi din toată ţara. Ca şi în cazul celorlalte ediţii, organizator a fost Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, susţinut de partenerii săi: Centrul de Cultură „Brătianu" – Ştefăneşti, Vila „Florica", Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu" – Piteşti, Centrul Cultural Piteşti (prin revista de cultură „Argeş").

Juriul a fost format din prof. univ. dr. Nicolae Oprea (preşedinte), critic literar, preşedintele Filialei Piteşti a USR; Magda Grigore, poetă, doctor în filologie, membru USR; Denisa Popescu, poetă, membru USR, redactor la revista „Cafeneaua literară"; prof. univ. dr. Mircea Bârsilă, poet, membru USR, redactor la Revista de cultură „Argeş"; Dumitru Augustin Doman, scriitor, membru USR, redactor-şef al revistei de cultură „Argeş". Ei au considerat că cei mai valoroşi autori înscrişi la concurs sunt: Irina Roxana Georgescu, Bucureşti (Premiul C.J.C.P.C.T. Argeş); Marina Popescu, Bucureşti (Premiul Centrului de Cultură „Brătianu" – Ştefăneşti); Vlad Ionuţ Sibechi, sat Boroaia, com. Boroaia, jud. Suceava (Premiul Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu"); Irina Codruţa Corocea, Câmpulung Moldovenesc, Suceava (Premiul Revistei de cultură „Argeş").

e noaptea în care din gurile deschise nu vor ieşi

simple poveşti spuse demult la gura sobei

ci adevărate lumi ascunse

în marsupiul pe care evoluţia ni l-a refuzat

vei şchiopăta puţin/ vei încerca să dibuieşti prin întuneric

umărul unui prieten

te vei încurca în detalii în timp ce în faţa noastră

printr-o norocoasă alchimie se scrie istoria

şi din pliurile ei iese celebrul stelică

în măreaţa lui corabie de zinc

VLAD IONUŢ SIBECHI

Irina Roxana Georgescu, *Premiul C.J.C.P.C.T. Argeş*

VICII
preambul

calisse, chier, cierge, cygne, emmerder le papounet, renifler etc.
caut cuvinte la întâmplare când n-am nimic de făcut
nu mă mai gândesc la tine
timpul a rămas suspendat în oraşul de ciment
am depăşit doliul care mânca la întâmplare din amintiri, secătuind orice legătură dintre noi
în locul lui s-a făcut linişte, iar zilele trec mai departe cu indiferenţa celui care n-are nimic pe lume

s-a făcut târziu în mâna mea stângă, unde o mie de îngeri aţipesc pe apucate
s-a făcut târziu în parcul din faţa blocului, iar această toamnă albastră, cuibărită într-un pliu al
hainei, caută să supravieţuiască
timp de şapte ani şi-a căutat cuvintele, iar acum, odată găsite, ele au un alt înţeles

laşitatea este libertate, mi s-a spus foarte clar, de parcă s-ar fi repetat un rol dincolo de
garsoniera mizeră în care ne aflam, celulă a supravieţuirii şi a dispariţiei deopotrivă.
răspunsurile pe care le voiam sunt mici trepte spre moarte, popasuri pe culoarele labirintului
ţesut de amândoi

fiecare întrebare era un nou ocoliş, o amânare a zilei de mâine

laşitatea este eliberare, ai urlat în urma mea, fugind amândoi în sensuri opuse, ca doi străini
ale căror clipe s-au scurs şi care nu mai au ce să-şi spună, devenind dintr-o dată atât de diferiţi
ca nişte flori de măr bătrân, singuratic, într-o livadă pustie

Marina Popescu, *Premiul Centrului de Cultură „Brătianu" – Ştefăneşti*

Ultimul nu va stinge niciodată lumina

În casa asta a stat cineva,
cineva sosit de departe, din nord
cineva care a adus doar tinereţea înghesuită în valiză;
în casa asta s-a iubit,
aici s-a născut, s-a băut lapte, s-au cumpărat păpuşi,
s-a râs şi s-a plâns la intervale inegale de timp;
aici s-au făcut cozonaci modoveneşti dolofani şi rumeni
ca nişte purcei de lapte
apoi s-a fumat, s-au spart farfurii,
s-au udat exact cât trebuie florile,
s-au făcut poze şi multe gesturi banale;
în camera bună s-au împodobit brazii,
brazi din an în an tot mai mici
până la o simplă creangă într-o vază
şi ace de brad aduse pe tălpi de afară;
de aici unii au plecat spre alte case
sau mai departe, undeva într-un pământ;
în casa asta ploile au creat cu vremea fisuri
şi viaţa a început să se scurgă
prin pereţi,
prin parchet,
prin oase până când
a rămas doar ursul de pluş
cu praful adunat în ultimii ani;
doar ursul de pluş a privit totul
prin două bile negre, lucioase,
totul
până în ultima clipă,
chiar tot.

Vlad Ionuţ Sibechi, *Premiul Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu"*

sunt un om gol.
prima confesiune

lui gellu naum

sunt un om gol în noaptea gurilor deschise
am renunţat la mitul maşinii de scris
mă hrănesc cu dispariţia tragică a marilor poeţi
vă invit lângă mine vom penetra împreună
marmura prezumtivelor morminte
putem vorbi despre trecerea timpului/ absenţa lui
anonimatul uniformei de lucru

numai liniştea şi colţii fioroşi ai disperării
îţi vor ţine companie
să fii pregătit cu mânecile suflecate
şi disponibilitatea de a primi veştile proaste
cu zâmbetul pe buze

ascultă cum se izbesc de pereţi pacienţii sanatoriului/ cum sângerează eterna victimă pe caldarâm/ cum se deschide o misterioasă uşă la capătul treptelor/ cum se pun bazele unui nou război civil/ cum se reinventează motorul cu combustie internă

e noaptea în care din gurile deschise nu vor ieşi
simple poveşti spuse demult la gura sobei
ci adevărate lumi ascunse
în marsupiul pe care evoluţia ni l-a refuzat
vei şchiopăta puţin/ vei încerca să dibuieşti prin întuneric
umărul unui prieten
te vei încurca în detalii în timp ce în faţa noastră
printr-o norocoasă alchimie se scrie istoria
şi din pliurile ei iese celebrul stelică
în măreaţa lui corabie de zinc

Irina Codruţa Corocea, *Premiul Revistei de cultură „Argeş"*

soarele greu.
lucruri fără număr

bunica numără cănile lipsă. îi zic despre nişte căni uitate
în camera de internat nişte căni spânzură
în magazie pline de cuie bunica numără

mai ales lucrurile lipsă/ poate de la soarele greu
de toamnă

vrea înapoi borcanele furate de femeia
cu fustă roşie şi creaţă cu
carnea înflăcărată a obrajilor. dulceaţă de cutare & de cutare cu fructe
întregi ca nişte fetuşi liliachii portocalii mai ştiu eu cum

vrea
înapoi seminţele acoperite cu mucegai fin aruncate
din toată inima de bunicul
de bostan de floarea-soarelui fără număr seminţe
lunguieţe rotunde din care făceam petale
pentru flori mari şi din care rămânea peste noapte
micul relief al culorii apuse

vrea
înapoi
ochelarii cei vechi. cu ei văzuse clar bărbatul cu plete
de lângă fântână o ce clar strălucea inelul
pe deget ce pantof cu şnur ce dungă
la pantalonii verzi orb să fii te tăiai în dungă

vioara o lăsase în trenul interregio în străfulgerarea
sunetului de plecare văzuse vioara căzuse pe podeaua murdară
şi nimeni în preajmă controlorul o pusese la naftalină şi
please în italia

îi zic nu mai există lucruri
vechi inima doar inima ca o cupolă ce acoperă soarele
greu

concurs

Vasile Spiridon

DEPARTELE ŞI APROAPELE ASEMĂNĂTOR *

O lucrare de comparatistică literară întreprinsă cu intenţia detectării afinităţilor şi deosebirilor dintre două poete din spaţii culturale relativ îndepărtate şi diferite întreprinde Cristina Maria Pipoş, autoarea cărţii de faţă, cu titlul *Poezia confesiunii la Silvia Plath şi la Mariana Marin*. Cercetătoarea încearcă, şi reuşeşte, să descopere unele surse comune ale gândirii lor poetice şi stabileşte o tipologie în funcţie de care s-au conturat devenirile lor pline de originalitate – evoluţii ca un dat vizibil şi cu etape ferm conturate, nuanţările căpătate pe parcursul demersului privind atât tensiunea existenţial-meditativă, cât şi identitatea fiinţelor creatoare.

Cristina Maria Pipoş este convinsă de faptul că Silvia Plath şi Mariana Marin nu suportă aplicarea niciunui fel de clişeu interpretativ, fiecare dintre ele conturând un univers dificil de analizat şi sistematizat, cu atât mai mult cu cât amândouă au refuzat întreaga viaţă încatenarea în orice fel de sistem – social sau nu. Scopul vădit al lucrării este de a verifica ce au sau nu în comun cele două poete la nivelul modalităţilor inconştiente de ordonare a semnificaţiilor textuale, care este substratul comun al operelor poetice.

Comparatista pleacă meticulos la drum şi începe cu explicarea termenului de confesiune, prezentând evoluţia accepţiei acestuia până la utilizarea în a denumi un nou stil poetic, acela de poezie a confesiunii. Sunt analizate rolul şi locul confesiunii în creştinism, începuturile acesteia şi evoluţia în comunitate sub influenţa preotului, dar şi raportul dintre public şi privat în confesiune. Prezentării apariţiei confesiunii în poezie, dar şi a confesiunii poetice în modernitate îi urmează o analiză a paradigmei poeziei confesiunii în secolele al XIX-lea şi al XX-lea (nu sunt uitate jurnalele, ca exemple de confesiune literară sau personală).

Trecerea în revistă, destul de lungă, a predecesorilor acestui tip de poezie este însoţită de o expunere a caracteristicilor poeziilor confesiunii, aşa cum au fost ele analizate de către criticii literari ai momentului, dar şi în comentariile recente în domeniu. Sunt degajate astfel două elemente definitorii ale cercetării întreprinse aici: analiza poeziei masculine (reprezentată de Guillaume Apollinaire, Walt Whitman, Charles Baudelaire, Vladimir Maiakovski, W. B. Yeats, William Carlos Williams, W. H. Auden, Frank O'Hara, e. e. cummings, Seamus Heaney sau Ted Hughes) şi a celei feminine (reprezentată de Anna Ahmatova, Else Lasker-Schüler, Gabriela Mistral, Emily Dickinson, Maria Ţvetaeva, Edith Södergran şi Elizabeth Bishop). Punând în evidenţă trăsăturile poemelor de a exprima personalitatea, egocentrismul, revenirea şi concentrarea pe sine şi pe inexplicabila, eterna căutare a echilibrului, a centrului, Cristina Maria Pipoş îşi canalizează atenţia către discutarea poeziei confesive din America anilor '60 şi către conturarea caracteristicilor noului stil poetic prin Theodore Roethke, Robert Lowell, W. D. Snodgrass, Anne Sexton şi John Berryman.

Se insistă apoi pe specificitatea trăsăturilor de gen ale poeziei, pe condiţia femeii în societate şi în intimitate, dar şi pe felul în care aceasta se raportează la societatea contemporană. În sfârşit, se demonstrează că atât Sylvia Plath, cât şi Mariana Marin transmit cititorului o notă acută de feminitate a mesajului poetic al confesiunii prin abordare temelor personale, intime ale iubirii, viziunii asupra bărbaţilor, condiţiei femeii sau a spaţiului personal. Astfel, pentru a exprima autenticitatea existenţei, din care modelul masculin de creaţie este eludat, atât Sylvia Plath, cât şi Mariana Marin uzitează de persoana întâi, dar poeta română utilizează şi artificiul persoanei a doua. În privinţa universurilor poetice propriu-zise, sunt analizate motive comune, precum visul, moartea, apa, oglinda, grădina, trandafirul, manechinul şi altele. Drept concept teoretic sunt luate în sprijin modalităţile de înţelegere a poeziei aşa cum le-a expus Ezra Pound în Cum să citeşti: melopoeia, phanopoeia şi logopoeia.

Demersul Cristinei Maria Pipoş este cu grijă conceput, întrucât opera fiecăreia dintre cele două poete nu a fost abordată în mod separat, astfel încât investigarea cu instrumentele criticii i-a permis mai lesnicios să-şi confirme sau nu unele ipoteze de lucru. Altfel, am fi găsit un viciu fundamental de procedură al demersului, întrucât, practic, s-ar fi putut realiza două lucrări pe aceaşi temă. Este motivul pentru care s-a preferat realizarea unei întreprinderi pe arii tematice, unde există o punere directă în faţă a operelor celor două poete. De câte ori se iveşte prilejul, se fac pertinente şi sintetice distingeri comparatiste, odată cu tragerea utilelor concluzii de etapă. Şi tot de fiecare dată sunt situate în timp şi spaţiu cele două poete cu universuri deosebite, cu priorităţi şi preocupări distincte, dar care reuşesc, dincolo de elementele sociale şi culturale care le diferenţiază, să (se) comunice prin noţiuni identice.

Studiul *Poezia confesiunii la Silvia Plath şi la Mariana Marin* comportă anumite elemente de noutate interpretativă, plecându-se câteodată de la ipoteze emise de criticile anglo-saxonă şi românească de-a lungul anilor, dar puse acum într-o nouă lumină. Punctul forte al întreprinderii de faţă îl constituie preponderenţa analizei şi punerea în ecuaţia critică. Nu există un decalaj valoric între partea teoretică, despre confesiuni – amplu fructificată şi dublată de o densitate a trimiterilor bibliografice – şi incursiunile analitice pe alocuri „mioape", cu înălţări înspre sinteza impusă de titlul lucrării. Nucleul ideatic se articulează în partea aplicativă, Cristina Maria Pipoş ştiind unde să caute pentru a menţine o cotă a interesului critic ridicată. Ea coboară înspre cauze şi determinisme, decodează straturile de profunzime ale textului, iar citatele sunt bine alese şi corect analizate. Deşi demersul nu este polemic în esenţă, autoarea nu ezită să-şi spună opiniile acolo unde se iveşte prilejul şi ajunge la concluzia că Silvia Plath şi Mariana Marin şi-au pus întreaga creaţie sub semnul confesiunii autentice. Şi o creaţie, şi cealaltă (aflate sub pecetea finală a sinuciderii) expun modele umane care sunt în căutarea centrului stabilizator. Unele eşuează total, altele doar parţial, dar tendinţa de bază rămâne încercarea întreprinsă. Ambele poete propun câteva faţete ale condiţiei umane ca model maleabil şi niciodată definitiv încheiat în devenirea sa. Disputa dintre dimensiunea angelică şi partea demonică a fiinţei omeneşti reprezintă mobilul deciziilor şi acţiunilor lor.

Excursul argumentativ al studiului *Poezia confesiunii la Silvia Plath şi la Mariana Marin* este însoţit de claritate şi coerenţă, de un fond documentar şi bibliografic bine utilizat în orizontul interpretativ dispus în structurare bipartită şi escortat de paragrafe conclusive. Cristina Maria Pipoş se află în permanent dialog cu analizele anterioare asupra operelor supuse analizei şi îşi conturează cu claritate, punctual, partea sa de contribuţie. Iar această parte reprezintă o interpretare coerentă, de tip investigativ, care pune în evidenţă aspecte comune şi distincte ale celor două originale universuri poetice.

** Prefaţă la cartea **Poezia confesiunii la Silvia Plath şi la Mariana Marin**, în curs de apariţie la Ed. Muzeul Literaturii Române, 2014)*

De câte ori se iveşte prilejul, se fac pertinente şi sintetice distingeri comparatiste, odată cu tragerea utilelor concluzii de etapă. Şi tot de fiecare dată sunt situate în timp şi spaţiu cele două poete cu universuri deosebite, cu priorităţi şi preocupări distincte, dar care reuşesc, dincolo de elementele sociale şi culturale care le diferenţiază, să (se) comunice prin noţiuni identice.

„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt..."

Timpul nu mai are răbdare cu nimeni. Simţim cu toţii cum se învârtoşează. Poate de aceea, când am primit „Una pe inimă, una pe dos", cartea prozatorului şi poetului Adrian Voicu, apărută la editura *Tracus Arte*, Bucuresti - 2014, m-am gândit dacă nu cumva o să-mi pierd vremea citind-o... Păi... Să coborâm cearşaful şi să contemplăm statuia!

Prima parte a cărţii poartă inspirat titlul „Poezii mai dichisite pentru suflete îndrăgostite" şi deschide uşa larg receptorului către spaţiul ludico-romantic, fără îndoială acesta fiind habitatul poetic în care autorul se simte cel mai bine. M-au surprins însă câteva poeme care ies oarecum din nota fixă a acestei sfere, destul de omogene, de altfel. Texte care s-au luat de mână şi au părăsit ritmul de bază pe care l-aş putea caracteriza din nou, romantico-glumeţ (!) şi s-au focusat pe un discurs romantic-altruist. Mă refer la: „Ancoră îmi eşti şi ţărm", „Dimineaţă", „Ieri", „Noapte fără lună" şi „Îmi eşti". Am identificat în poemele respective dispoziţia către sacrificiu al sinelui pentru iubire, lipsa de condiţionalitate, într-un cuvânt: jertfa. Şi cum vorbeam despre omogenitate, am putea considera prima parte a acestui volum drept o declaraţie de dragoste continuă, în care versul clasic este destul de prezent, fapt care se situează antinomic faţă de ceea ce se întâmplă în traficul poeziei momentului. (Se vor auzi destule claxoane, clar!) Deşi există, după cum bine ştim, nişte constrângeri de ordin prozodic, Adrian Voicu iese în aplauzele mele din această bucată de partitură mai dificilă a propriei simfonii literare. Poezia din prima tranşă expusă de poet are un efect antidepresiv, oferă căldură emoţională, are accente optimiste, ludicul prestat nu este al loser-ului de serviciu (adică celebrul românesc haz de necaz), dimpotrivă, în şi din textele lui toată lumea câştigă ceva.

În a doua parte a volumului, pe care poetul a numit-o categoric haios „Poezii naive pentru amorezi şi dive", lucrurile se mai schimbă... Uşa, despre care vorbeam la început, se scoate din ţâţâni şi se sprijină pe perete. Bag seama că nici aşa nu e loc pentru ceea ce urmează. Ludicul din acut glisează spre cronic, vezi „Catren la 220 V", „Ochelar", „Paronim", ş.a. (!), încet şi sigur apar accentele erotice care bănuiesc că nu aveau cum să lipsească dintr-un astfel de episod... Iar în opinia subsemnatului, minusul acestui volum se află chiar aici, în partea a doua, care în mod paradoxal (deşi ceva-cumva ne avertizează încă din titlu) se opune din punct de vedere „orientativ", chiar din perspectiva abordării temelor (altruism-egoism/; romantism/ironie), căpătând pe alocuri accente groteşti şi cel puţin pseudomisogine (vezi „Catren cu coarde" şi „Păsărica ei"). Ei bine, s-ar putea ca această schimbare de macaz să fie în realitate un plus pentru alţi receptori, cu o altă structură (probabil) genetică. Mărturisesc că sunt, de asemenea, texte în colajul „Poezii naive pentru amorezi şi dive" în urma cărora am oftat şi m-am întrebat: de ce poetul nu le-a înregimentat în „primul batalion" ? Mă refer desigur la: „Cum s-a-ntâmplat de-am îndrăgit ploaia", „Îmi plăcu fata" şi „Serenadă umedă".

„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt...", citind cartea poetului Adrian Voicu, mi-am adus aminte de minunatele cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel adresate Corintenilor, în epistola I. O fi puţin? O fi mult? Iată un fragment dintr-o poezie scrisă de poet care mi-a plăcut în mod deosebit şi pe care o prezint ca argument solid pentru a-l aşeza pe autor printre frumoşii poeţi contemporani:

„Dragoste simplă, dragoste pură/ Dragoste suflet, dragoste gură/ Dragoste floare, dragoste măr/... Dragoste valuri, dragoste vânt/ Dragoste stele, dragoste legământ/ Dragoste şoaptă, dragoste catifea/ Dragoste viaţă, dragostea mea." - din poezia „Dragoste" (pag 20).

COSTIN TĂNĂSESCU

carte

Adrian Alui Gheorghe

Poezia lui Mircea Bârsilă – o tristeţe reconfortantă

Copilăria cu paradisul ei alunecos,- drept dovadă că nimeni nu rezistă acolo -, îi prilejuieşte lui Mircea Bârsilă desfăşurarea unor adevărate pînze pe care memoria îşi depune micile ei artefacte, ca un pumn de nisip presărat prevenitor pentru a nu rătăci drumul de întoarcere.

Cu ceva vreme în urmă, în anul 2009 cred, primeam de la Mircea Bârsilă un volum de poeme, „**Monede cu portretul meu**”, după lectura căruia mi-am spus cu entuziasm că e o carte despre care trebuie să scriu neapărat, că e o carte rară, iar autorul este unul dintre poeţii prea puţin cunoscuţi, prea puţin promovaţi. Consider dintotdeauna că e de datoria noastră, a celor care citim şi ştim să citim poezie, să punem în evidenţă cărţile confraţilor, pentru că într-o literatură cu multe valori, cu multe cărţi substanţiale ne simţim şi noi confortabil. Cine vine dintr-o literatură fără suprafaţă şi fără profunzimi vine de nicăieri şi se îndreaptă spre nicăieri. Competiţia în interiorul unei literaturi nu este o dispută oarbă pentru acelaşi segment/ procent de cititori dispuşi să aplece urechea la poezie (sau proză, eseu etc.), competiţia e cu sine şi cu nişte modele absolute. Punct. Constat că nu am scris despre acea carte, deşi ori de câte ori am avut ocazia am vorbit despre ea şi despre talentul lui Mircea Bârsilă. O carte nouă vine, iată, de la Mircea Bârsilă, „Viaţa din viaţa mea”, care e o prelungire fericită a discursului poetic din „**Monede cu portretul meu**”. Tonul este al elegiei şi al înţelesului de pierdere. Pastelul este „desemnat” cu o tuşă groasă, de sub culori iese viaţa ca o magmă care se reconfigurează continuu, un vulcan scăpat dintr-un adînc misterios, imprevizibil. Iată un poem/ pastel din volumul „**Monede cu portretul meu**”: *„Eu care sunt un copac şi din ramurile mele ciripeşte, / ca un scatiu, soarele. / Eu care susţin în faţa lui Dumnezeu ţelina şi bujorul, / buburuza, păianjenul, ceapa, şi insomniile/ asemenea unui mers fără drum/ ale oricărei fântâni/ (o firidă cât o cutie de pantofi);/ iată-mă învăţând taurii încă tineri să mugească/ şi păsărelele şi sticleţii să cânte. I-atât de frumos, / orice s-ar zice, în această lume, printre realele aparenţe/ ale existenţei, şi unde chiar şi zăpada s-ar putea să fi fost, / la începuturi, verde, dacă nu cumva/ aşa este verdele ei: alb/ (de la o iluzie la alta);/ şi iubirea ronţăind cu dinţii ca un şoarece/ sub patul în care dorm”* (*Îngerul cu o carte în mâini*, p. 67). În noul volum descrierea are aceeaşi magie a cuvîntului devenit semn/ desemn, şoarecele a trecut cu toată recuzita sa dintr-un poem în altul, dintr-un volum în altul: *„Nişte păsări mici într-un ulm uscat – nostime zecimale,/ o vrăjitoare jumulind o gîscă sălbatică împuşcată în aripă,/ cuiburi de şoareci, sub grinzi, şi chiţăitul acestora/ în toiul meschinelor petreceri din saloane...”* (*Vechi tablouri cinegetice*, p. 56). În poezia lui Mircea Bârsilă e o tristeţe care ne face bine, reconfortantă, textul e un tobogan care te aruncă dincolo de orice orizont presimţit: *„Într-o barcă şubredă, cu negru coviltir, alunecă un felinar/ aprins. Cel puţin de n-ar mai bătea vântul! De s-ar auzi/ cel puţin câinii: fie şi câinii de vânătoare ai lui Acteon./ Fie şi câinii sălbăticiţi ai zeiţei Hecate./ O noapte la fel de mincinoasă ca o meduză. Şi nici/ nu ştiu încotro sunt dus de şubreda barcă: s-ar putea/ să urmeze trecerea printre versanţii/ unei strâmtori/ sau chiar printr-o peşteră. S-ar putea să fi fost chemat/ pentru unele mici reparaţii pe la casele lunii./ Această barcă şubredă/ în care voi sfârşi ţinându-mi de plete – în chip de felinar –/ propria ţeastă. Iată a început să mă cuprindă moleşeala,/ sub negrul coviltir. A răsărit lângă mine un arbore/ şi s-a făcut mare, de când umblu prin noapte: o noapte/ la fel de mincinoasă ca o meduză, o noapte fără sfârşit/ şi fără nici o altă lumină decât felinarul trist al unui călător.”* (*Călătorie*, p. 32). Viaţa şi eternitatea sînt una, moartea e o aparenţă, viaţa e o aparenţă, totul curge, omul care s-a visat fluture încă se mai întreabă dacă nu e cumva un fluture care (încă) se visează om. Gestica poetică e largă, amplă, cuvintele produc ecouri în minte şi în inimă, aparenta vetusteţe este, de fapt, citirea/ interpretarea realităţii/ irealităţii printr-o oglindă aburită pe care poetul a pus-o în faţa lumii vizibile. Spectacolul este total, funambulesc, la el participă realitatea imediată şi expresia ei mitică, lumea obiectivizată şi lumea de sub lume, arlechinul şi îngerul care îşi schimbă, cu adînci reverenţe, rolurile: *„Aceste ţinuturi cu femei venite, odată cu berzele/ şi cucii, din lumea cealaltă/ şi plopi excelând prin scoarţa lor de aluminiu./ Nişte ferestre ale morţilor noştri: întunecatele scorburi./ Nişte icoane aprinse: înverzitele lunci./ Se tăvăleşte luna, pe arături,/ în urma plugurilor, la fel ca un lup pe zăpadă,/ şi, în fiecare primăvară, sunt ameninţaţi pomii/ să dea roade/ cu nişte instrumente arhaice – păstrate prin beciuri –/ şi care imită înfiorătoarele mugete ale taurilor./ Aceste ţinuturi al căror refren este alcătuit din ţipetele/ – de pasăre cu dinţi – ale secetei şi din repetatele vise/ în care îl visăm pe Iisus:/ e-atât de încruntat, atât de încruntat sărmanul,/ de parcă nu ar fi avut mormânt!/ Aceste ţinuturi/ şi râsul demonic al potcovarilor printre scânteile/ din potcovării,/ şi vântul de toamnă cu un bandaj negru/ peste ochiul drept,/ şi albul preistoric al cailor albi, în amurg./ Nenumărate găuri – de şopârle, de şerpi/ şi de şoareci – îndreptate la fel ca nişte ţevi de puşti/ către mine,/ acoperişuri cu ţiglele fierte în sânge de cerb/ şi părul lung, până la genunchi, al caselor părăsite./ Se minunează, ca-n paradis, puii de mierlă/ când înfloresc, dintr-odată, la începutul lui iunie, salcâmii.”* (*Instrumente arhaice*, p. 31). Copilăria cu paradisul ei alunecos,- drept dovadă că nimeni nu rezistă acolo -, îi prilejuieşte lui Mircea Bârsilă desfăşurarea unor adevărate pînze pe care memoria îşi depune micile ei artefacte, ca un pumn de nisip presărat prevenitor pentru a nu rătăci drumul de întoarcere. Numai că, fapt relevat cu fiecare existenţă în parte, omul resimte după izgonirea din paradis şi izgonirea din sine însuşi: *„Tot copil am rămas. Încă mai ţin, până la Paşti,/ numărătoarea copacilor înfloriţi./ Umblu desculţ, fluier, nechez şi vă pun, adesea,/ în ochi, la fel ca pe-o oglindă de buzunar,/ întregul lan de floarea - soarelui de lângă cimitir./ Tot copil, dacă nu cumva visez./ Dacă nu cumva sunt beat sau vrăjit/ sau pur şi simplu nebun. Stau de vorbă cu arborii/ în limba arborilor. Stau de vorbă cu păsările/ – atât de frumos colorate – ale verii,/ în dialectul acestor păsări. Ouă de prepeliţă/ şi floarea de volbură. Câtă recunoştinţă în rândul/ gâzelor, în sufletul lipsit de păcate al vrăbiilor/ şi al sfintelor sălcii/ când le privesc în felul cum se uită copiii,/ în recreaţia mare,/ la colegele lor din clasele paralele./ Umblu desculţ prin apa din şanţuri. Prin iarbă./ Şi briceagul în formă de peşte. Şi cercul./ Tot copil, chiar dacă sunt lat în spate/ cum tăietorii de lemne./ Tot copil, chiar dacă îmi las, uneori, capul/ să-mi cadă, la fel ca un măr,/ în poalele femeilor tinere./ O lampă al cărei centru se ascunde în soare:/ copilăria./ O lampă de demult, cu picior, şi al cărei/ soare se preface a nu mă fi cunoscut niciodată.”* (*De vorbă cu arborii*, p. 65) Poet din categoria „poète maudit”, trăindu-şi „anotimpul său în infern” cu fervoare, simplu în stranietatea sa şi straniu în simplitatea sa, Mircea Bârsilă scrie, mai ales în ultimele cărţi, cu înţelepciunea celui care a ajuns la concluzia că nu mai poate pierde acum decît viaţa din viaţa sa. Adică, totul.

Petru Pistol

Fidelitatea clasicismului

Inserturi noi în urzeli vechi

Frunzărind prin relicvele memoriei, ies la iveală, fără putinţa reperării exacte, câteva versuri aparţinând Emily-ei Dikinson: „Zi oblic adevăru-ntreg, / succesul stă-n ocol, / greu am privi cu ochi infirm / la adevărul gol. // Un fulger tălmăcit mai blând / copilul nu-ngrozeşte, / treptat uimească adevărul, / altfel pe toţi orbeşte”.

Lexemele care acaparează sensul (*sensul* nefiind aici „infirmul purtat în spate” de mecanismul versificării, ci suflul poeziei înseşi) sunt două: *adevărul*, gardat de comilitonul lui metasememic, *fulgerul*, şi *ochiul infirm*, pândit de păcatul orbirii.

Ca pe un magnet, purtăm această secvenţă poetică prin clasicism, probându-i forţa de atracţie faţă de cele asemănătoare sieşi.

Selectăm din scorii şi aluviuni livreşti câteva popasuri.

Pentru adepţii învăţăturii stoice, aceia care nu deprinseseră studiul filosofiei erau asemenea copiilor, a căror educaţie se face încetul cu încetul, conform principiului *paşilor mărunţi*.

Să ascultăm vocea educatorului profan, crainicul instruirii oratorice: „De la copii nu putem pretinde ori spera o *oratio perfecta*”. E un câştig să obţii de la ei însă „un caracter mai bun, priitor, silinţa generoasă ori, pentru început, spiritul care să deprindă multe cum se cuvine” (Quintilian, *Institutio oratoria*, 2,4,4,).

Învăţătura creştină spune acelaşi lucru, dar la modul alegoric: „cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteaţi mânca şi încă nici acum nu puteţi”(I *Corinteni*, 3,2); „Pentru că oricine se hrăneşte cu lapte este nepriceput în cuvântul dreptăţii, de vreme ce este prunc. Iar hrana tare este pentru cei desăvârşiţi, care au prin obişnuinţă simţurile învăţate să deosebească binele şi răul” (*Evrei*, 5,13-14).

Lactanţiu, apologetul creştin, tălmăceşte în *Instituţiile divine* cu dărnicie avertismentul paulinian. Contextul este următorul: Ciprian, înaintaşul lui Lactanţiu în opera de instituire a învăţăturii creştine, respinge acuzele unui oarecare Demetrian, îndreptate împotriva creştinilor, găsiţi vinovaţi de calamităţile timpului, pe motiv că refuză adorarea zeilor. Lactanţiu îi reproşează însă lui Ciprian lipsa – am zice astăzi – de orientare în orizont pedagogic. Ciprian este un profund cunoscător al Scrierilor Sfinte. Şi, în mod neinspirat, îl copleşeşte pe adversar cu mărturii din profeţi şi apostoli, în care acesta nu crede o iotă, când s-ar fi impus să recurgă la argument şi raţiune, furnizate de filosofi şi istorici a căror cunoaştere o poseda respectivul şi de autoritatea cărora nu se putea atinge. Spune Lactanţiu: „Subiectul nu a fost tratat aşa cum ar fi trebuit: acela nu trebuia respins prin mărturii din Scriptură, din moment ce respectivul o consideră o născocire, o plăsmuire, o minciună, ci prin argumente ale raţiunii. Acţionând împotriva unui necunoscător al adevărului, ar fi trebuit să lase cât de cât deoparte lecturile sale divine şi să-l formeze de la început ca pe un neiniţiat; puţin câte puţin să-i fi dezvăluit sursa luminii şi nu să-l obosească aruncându-i în faţă întreaga lumină. Aşa cum pruncul nu este în stare de o mâncare mai tare ori mai grea datorită frăgezimii stomacului, ci se hrăneşte cu laptele lichid şi uşor, până, împuternicindu-se, ajunge să accepte o hrană mai greu de digerat, la fel se cuvenea şi aici: neavând încă acces la cele divine, să-i fi oferit mai întâi mărturii profane, deci din filosofi şi istorici, încât să-l respingă mai curând prin intermediul propriilor săi autori”.

Logica lactanţiană este acomodată învăţăturii apostolului: se ajunge la lumina adevărului conţinut în *Scriptură* printr-un demers *propedeutic*, prin ascensiune treaptă cu treaptă, prin „blânda tălmăcire a fulgerului”.

Altfel, expunerea bruscă la o sursă foarte puternică de lumină (*doctrinae plenissimus fons*) după o îndelungată experienţă a convieţuirii cu întunericul necunoaşterii, poate isca reacţii violente, care merg până la uciderea călăuzei. Cazul Socrate, *e.g.* spune destul.

Viorel Nica

Carte străină

În siajul unui povestitor dedalic

Povestitor neliniştit, mai degrabă apocaliptic decât integrat, nelipsit de simţul umorului dezinvolt, mereu atent să nu-şi dezamăgească cititorii pretenţioşi, oricând pregătit să scrie într-un mod responsabil, să-şi nuanţeze intuiţia profundă, să-şi explicitеze percepţia originală, să-şi pună în valoare capacitatea de a medita asupra unui eveniment, fenomen ori fapt de viaţă, Saul Bellow (1915-2005) ne oferă în *Filiera Bellarosa şi alte povestiri* (carte tradusă de Ioana Zirra şi publicată de *Polirom* în 2011) un vibrant tablou al Americii contemporane, în care se fac prezente deliciile unui modus vivendi cât se poate de confortabil, de atrăgător, de hedonic, dar şi supliciile provocate de atâtea discriminări, inechităţi, distorsiuni, clivaje de natură să pună condiţia umană în faţa celor mai dramatice încercări, aducându-i de fiecare dată aminte că-i menită să se afle sub semnul inconsistenţei şi vulnerabilităţii.

Bătrânul handicapat Rob Rexler – personajul principal din povestirea *Lângă St. Lawrence* – este un conferenţiar vestit, bun cunoscător al operei lui Brecht. Cu timpul însă el îşi dă seama că nu brechtiana distanţare contează în viaţa de zi cu zi (câtuşi de puţin străină de arta propriu-zisă), ci apropierea de ceilalţi, cărora li se cuvine adus un omagiu pentru suferinţa îndurată în diferite situaţii, pentru înţelegerea dovedită faţă de unii semeni de-ai lor mai pătimaşi.

În *Vasul de argint* ni-i prezentat sexagenarul Woody Sebst, om de afaceri agnostic, epicureic, care îşi aduce aminte de un episod ruşinos din adolescenţa-i frustrantă. La insistenţa tatălui „coţcar", totdeauna în lipsă de bani, băiatul ascultător mersese în casa unei văduve bogate şi evlavioase spre a împrumuta 50 de dolari. Profitând de momentana lipsă a gazdei filantropice, mai vârstnicul şterpelise un obiect preţios. Ceea ce-l făcuse pe fiul său onest să se simtă contrariat.

În hiperdezvoltatul câmp tematic al povestirii *Filiera Bellarosa* îşi face apariţia delicata chestiune evreiască. Pe vremea persecuţiilor naziste, Harry Fonstein fusese salvat de evreul american Billy Rose, vestit producător de spectacole din Broadway. Încercând să ia legătura cu salvatorul său, individul îşi dă seama cu amărăciune că nu poate ajunge niciodată la celălalt care îl ţine înadins la distanţă, de teamă să nu-i mai ceară altceva, să nu profite de dărnicia-i limitată.

În structura literară intitulată *Ca odinioară,* în prim – planul narativ se află personajul Isaac Braun ce reuşeşte să pună în mişcare o afacere în construcţii imobiliare, dar care se înstrăinează treptat de familia sa, îndeosebi de Tina, sora-i ce nu-i va ierta excesiva poftă de acumulare în dauna celorlalţi) decât în ceasul morţii, determinându-l să se simtă grozav de angoasat.

Clara Velde – personajul principal din ampla naraţiune *Furtul* – e o jurnalistă realizată în plan profesional, nu şi în viaţa familială. Observând că îi lipseşte preţiosul inel pe care il dăduse cândva iubitul ei Ithiel, bărbat impecabil în contrast cu actualul soţ, un individ fără însuşiri remarcabile, de o platitudine insuportabilă, intră în panică. După ce stă de vorbă cu Gina, bona vieneză a celor trei fetiţe ale sale, inelul reapare în casă. Prilej de a jubila, de a descoperi că nimeni nu e atât de rău pe cât se crede câteodată, de a-şi reface încrederea în cei ce se află în preajma sa zi de zi.

Mai degrabă prolixa decât concisa naraţiune *În căutarea domnului Green* ne înfăţişează situaţia labirintică în care se găseşte onestul curier George Grebe, nevoit să rătăcească zile la rând prin Chicago spre a-i da un cec (drept ajutor social) unui negru handicapat pe care nu-l poate descoperi din cauza indiferenţei faţă de ordine şi identitate a autorităţilor incompetente, cinice, iresponsabile.

Având o slăbiciune faţă de verii săi şi, în general, faţă de orice formă de rudenie, subtilul, generosul, narator Ijah Brodsky din povestirea *Verii,* încearcă să le fie de ajutor acestora, să-i scoată din încurcătură în diferite ocazii, măcar că nu-i este uşor să răspundă unor solicitări nu tocmai rezonabile.

Sub presiunea tatălui autoritar, Zet – personajul principal din *Un raport la prima mână* despre Zetland – devine un copil – minune, un adolescent tare studios, un tânăr – student atras de pozitivismul logic. După căsătoria cu exuberanta, acaparatoarea Lotte, el se eliberează de autoritatea paternă, renunţă la catedra de filozofie, începând să-şi trăiască viaţa efectiv, scuturând jugul culturii ce-l înstrăinează de firea lui adevărată, redescoperindu-şi natura primordială, necenzurabilă.

Aflată în toiul bătrâneţii incomode, alcoolică, risipitoare, singură, Hattie din povestirea *Plecarea din casa galbenă* cată să-şi facă testamentul, dar se răzgândeşte, neîndurându-se să-i lase cuiva locuinţa pe care a obţinut-o după ce o îngrijise pe bogata doamnă India, blocându-se într-un soi de neîncredere macerantă semnul apropiatei intrări în faza de decrepitudine irecuperabilă.

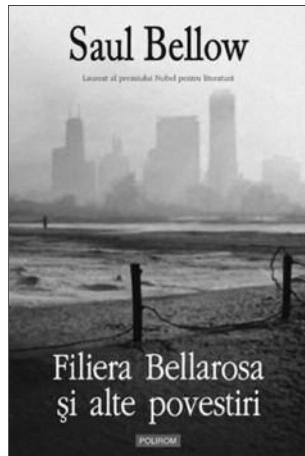
În captivanta, îndrăzneaţa povestire *Cum a fost azi?* e pusă în temă dragostea adulterină a Katrinei faţă de bătrânul critic de artă Victor Wulpy, un soi de satir modern, care uimeşte prin senzualitate, inteligenţă, eleganţă. De dragul lui femeia generoasă, sensibilă, săritoare se deplasează cu avionul hăt – departe spre a-i fi de ajutor celuilalt într-un moment de relativ dezechilibru, de confruntare cu o seamă de adversari puternici, ce intenţionează să-i submineze prestigiul profesional.

Încordându-şi şi destinzându-şi „textura atât de densă a memoriilor" pe care le scrie după ce se retrage într-un loc liniştit din Mexic, profesorul Mosby (din textul narativ *Memoriile lui Mosby*) îşi aduce aminte de anii grei ai războiului, caută să-şi definească opţiunea politică mai degrabă conservatoare decât liberală, evocă figura prietenului Lustgarten căruia nu-i ezitase să-i răpească soţia şi i-o atragă într-o aventură sentimentală palpitantă, de scurtă durată, atunci când crezuse că-i timpul să-şi facă de cap, să epateze, să sfideze prea tihnitul mod de viaţă burghez (pe care autorul se străduieşte să-l atace din toate părţile, să-l dezaureoleze frenetic).

Desfăşurându-se dedalic, povestirea *Rău de gură* ia forma unui examen de conştiinţă (realizat într-o impetuoasă formă epistolară) pe care personajul principal – bătrânul muzicolog şi dirijor Shawmut şi-l face într-un moment de descumpănire, simţind nevoia să rememoreze unele secvenţe mai mult sau mai puţin plăcute din existenţa sa nu tocmai echilibrată, gata să eşueze adesea fie din cauza propriei incapacităţi de a se controla, de a se orienta în babelicul context social, fie din pricina circumstanţelor neprielnice, de nu cumva chiar vexante.

Neastâmpăratul, ghinionistul, neexperimentatul Louie – personajul principal din burlesc hazlia povestire *Ceva care să-ţi aducă aminte* – nu-i nici mai mult nici mai puţin decât un adolescent dornic de aventură, de ieşire din nemaipomenit de plictisitorul spaţiu domestic. După ce urmăreşte insistent o femeie frumoasă, nurlie, aceasta îi aruncă hainele pe fereastră, înşelându-i cumplit aşteptările libidinale. Rămas în pielea goală într-o crunta zi de iarnă, amorezul frustrat îşi dă silinţa să iasă cât de repede din încurcătură făcând apel la primele fiinţe întâlnite în cale.

În hiperdezvoltatul câmp tematic al povestirii *Filiera Bellarosa* îşi face apariţia delicata chestiune evreiască.

Iuvenalie Ionașcu

Moise: cel liberat prin sărutul lui Dumnezeu

Figură misterioasă şi biografie bogată; violent, în tinereţe, arogant în faţa lui faraon, dar şi umil dinaintea unui Dumnezeu al cărui nume nici nu-l cunoştea, dar avea să i se descopere ulterior; bogat, ca prinţ al Egiptului, şi rătăcitor timp de patru decenii prin pământurile deşerte ale Arabiei şi Mării Moarte; personalitate centrală a istoriei antice ebraice, dar care sfârşeşte prin a muri singur şi rămas până astăzi fără piatră de mormânt: Moise, acest părinte şi liberator al poporului ales, legiuitor şi conducător spre pământul făgăduinţei, acest model de credinţă în cuvântul Celui Preaînalt şi prieten al lui Dumnezeu rămâne un mister de la naştere şi până la moarte.

A gustat gloria lumii acesteia, a văzut şi s-a lăsat străluminat de slava lumii celei neapropiate; şi iată-l, ajuns în pragul "liberării" sau "slobozirii" (cf. Luca 2,29), Moise pare un învins. Patruzeci de ani a pătimit tot felul de lipsuri şi dezamăgiri, dar şi împliniri şi victorii, în drumul spre Ţara Făgăduinţei. Iar când stăteau să intre în ţara în care curge miere şi lapte, cele doisprezece triburi ale lui Israel trebuiesc să se mai oprească o dată, pentru ca bătrânul Moise să se urce pe vârful unui munte, de unde avea să nu mai coboare.

Marele Moise, neînfricatul luptător pentru libertatea poporului său, principele Egiptului şi fiul adoptiv al fiicei lui faraon se pune în fruntea unui modest trib de sclavi; lasă viaţa comodă din palat şi se refugiază în deşert, unde paşte oile unui beduin; marele Moise, care Îl vede pe Dumnezeu, de la Care primeşte Cele Zece Porunci, iată-l acum văzând de departe Pământul Canaanului, în care nu va pune piciorul, ci va rămâne de partea cealaltă a Iordanului. Ţara atât de mult dorită, făgăduită de Dumnezeu Însuşi ca moştenire neamului său în veci, "patria" pentru poporul ales şi iubit de Domnul, rămâne, pentru el, un etern "dincolo" – întrezărit, "văzut de departe", dar neatins. Mai mult, nu doar că-i este refuzată împărtăşirea patriei mult dorite, dar nici osemintele sale nu se vor putea odihni în acele locuri, nici mormântul său nu va fi cunoscut, nici onorat de urmaşi: în acest fel, e sortit să se piardă definitiv memoria mormântului celui mai de seamă evreu din istoria veche a lui Israel.

Moise, însă, e liniştit şi împlinit. S-a consumat precum o lumânare; a dat totul, absolut totul, de dragul Celui ce i s-a revelat a fi "Cel ce este", dar şi de dragul poporului său căruia i-a asigurat nu doar intrarea într-o "ţară", ci în istoria însăşi. Nu-i servesc nici gloria, nici amintirea mormântului, nu i-ar fi de nici un folos un mausoleu, sau un monument, sau măcar o piatră funerară. Trupul să a fost îngropat "pe undeva", "în vale", "în pământul Moabului" (Dt. 34,6), fără ca cineva să-şi poată aminti acel lor.

Moise îşi lasă trupul într-un "non-loc", şi în felul acesta devine cu adevărat liber. Liberatorul lui Israel este acum "liberat" ca un "rob al Domnului" care şi-a împlinit menirea. El devine astfel măsura celor care caută cu adevărat libertatea interioară şi care o găsesc desăvârşit în Dumnezeu.

Există în exegeza ebraică o interpretare a acestui moment al adormirii lui Moise (cf. Paolo De Benedetti, *La morte di Mosè e altri racconti,* Brescia 2005). În traducerea noastră (ediţia sinodală a Bibliei), se spune că Moise a murit "după cuvântul (sau: porunca) Domnului" (Dt. 34, 5). O traducere literală, preluată de exegeza rabinică, spune că Moise "a murit prin gura Domnului" sau, mai precis, "pe gura Domnului". Acest pasaj a fost interpretat de rabini ca şi cum textul ar fi vrut să spună că Moise, murind, a fost sărutat pe gură de Dumnezeu Însuşi, într-un act din cele mai intime, mai misterioase şi sublime din câte pot fi rezervate de Domnul celor pe care El îi iubeşte.

Moise, liberatorul liberat, primeşte drept răsplată nu ţara făgăduită, nu bogatul Canaan, nici măcar Edenul pământesc, ci îmbrăţişarea caldă şi intimă, sărutul misterios al Creatorului, chip al tainei iubirii Sale nesfârşite pentru oameni. Nu este un înfrânt, nu rămâne un necunoscut, ci este răsplătit de Dumnezeu şi "cunoscut" de El. Ca oarecând Adam cel întâi-zidit (cf. Fac. 2,7), la fel şi Moise va fi simţit atingerea răsuflării gurii Creatorului său, sărutul înfocat şi nemistuitor.

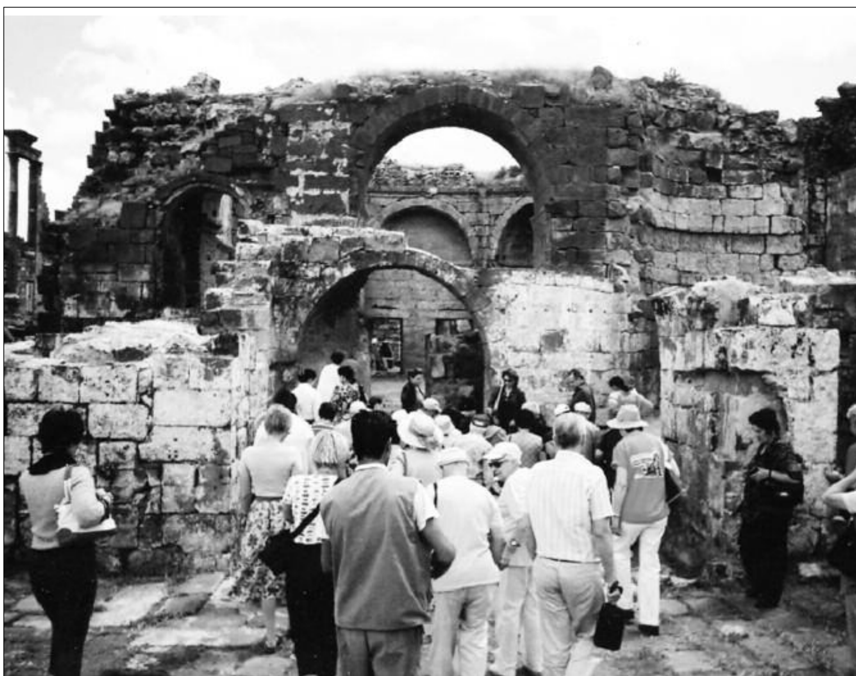
Constantin Cubleșan

ISTORIA POLITICĂ A LITERATURII ROMÂNE POSTBELICE (Petre Anghel)

...în toată această perioadă „creația beletristică a fost influențată de ideologie” dar că „în ciuda realității opresive, au existat scriitori și curente care s-au dezvoltat în afara indicațiilor prețioase ale politrucilor”. Sunt cele două coordonate esențiale pe care se așează diagnoza ce o face.

După două decenii și mai bine de la despărțirea revoluționară de regimul totalitar comunist, se simte nevoia unor priviri retrospective asupra înplinirilor și eșecurilor acestei perioade, comparativ, evident, cu trecutul istoric din care s-a ieșit, dar și cu realitatea diurnă a țărilor, a evoluției sociale din țările vecine, îngemănate oarecum datorită unui parcurs istoric obligat comun după cel de al doilea război mondial. Un atare *bilanț* se impunea (se impune) și în privința fenomenului cultural, literar în speță. Iar asemenea exegeze au și apărut, fie cuprinzând istoria literaturii române de la începuturi până la zi (N. Manolescu, Ion Rotaru, D. Micu), fie concentrată exegeza strict asupra perioadei postbelice (Alex. Ștefănescu, Marian Popa), fie urmărindu-se tematic un fir pe care a evoluat literatura română dintr-un început încoace (avem astfel o istorie *secretă*, datorată lui Cornel Ungureanu, o alta, *carcerală*, oferită de Mircea Anghelescu, una mai *picantă* privind prezența tematică a narcoticelor în literatura noastră, realizată de Andrei Oișteanu ș.a.), lipsind însă una orientată tranșant asupra angajamentelor ei politice de-a lungul acestei ultime jumătăți de veac douăzeci și începutul celui de al douăzeci și unulea. Iată însă că o asemenea realizare se împlinește acum într-un amplu studiu conceput de Petre Anghel, **Iatoria politică a literaturii române postbelice** (Editura RAO, București, 2014, Colecția Rao-Class). E o întreprindere ambițioasă, condusă din perspectiva analizei sociologice („literatura română nu a fost studiată din punct de vedere sociologic”) bine documentată și temeinică în demersul ei descriptiv-analitic, excelând în înfățișarea relațiilor „dintre puterea politică și creatorii de literatură”, a relației dintre literatură și societate, literatura reprezentând „viața” iar „«viața» este, în mare măsură, o realitate socială, cu toate că atât lumea naturală, cât și lumea interioară, subiectivă a

individului au format și ele obiectul unor «imitații» literare”.

Întregul demers poartă cu evidență pecetea personalității scriitoricești (artistice) a lui Petre Anghel, care este un prozator important (autor al câtorva romane bine primite la vremea lor – **Fratele nostru Emanuel** a fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din București), un teoretician literar reputat (a publicat volume de articole consacrate stilisticii și teoriei literare, fiind profesor emerit al Universității din București), poet, dar și doctor în teologie, în sociologie, conducător de doctorate în domeniul Științelor Comunicării. Așa se face că o primă parte a acestui *tratat*, să zicem, introductivă, abordează relația **Literatură și politică**, dintr-o perspecivă teoretică, centrată însă cu totul pe ideea că „o operă de artă nu este izolată și pentru a o «recunoaște», este nevoie de o cercetare de ansamblu a cauzelor și motivelor de care depinde și care o explică”, întrucât scriitorul „trăiește într-un timp anume, societatea din jurul lui funcționează după reguli sau cutume care nu sunt eterne și nici general valabile, contemporan cu el sunt mai mulți creatori, formați la școli diferit. Apoi, opera lui având o destinație, autorul va fi cu gândul la posibilitățile și voința de interpretare a receptorilor”. Aici definește conceptul de politică, punctează rostul și sensurile *cuvântului* ca materie cu care lucrează scriitorul, atrage atenția și argumentează necesitatea practicării sociologiei literaturii. Într-un alt capitol, amplu și el, face apel la diverse **Teorii sociologice asupra literaturii și artei** (fixându-se asupra înțelegerii ideii de artist), rezumând și comentând intervențiile în domeniu ale unor teoreticieni (filosofi, sociologi) de notorietate din orizontul universal, ca Tomas Munro, pe concepțiile căruia își fixează compasul aprecierilor rolului și condiției criticului, ce trebuie să fie în măsură a judeca valoarea operei literare (fapt de reținut, pentru că Petre Anghel va urmări în exegeza sa, cu prioritate, implicarea criticilor în formarea și menținerea climatului de creație, conform, în prima perioadă postbelică la noi, a programului ideologic al clasei politice conducătoare); Edward O. Wilson (de la care preia ideea că scrisul este „o reprezentare ideografică a limbajului”, factor determinant al „originii artei la om”); Northrop Frye („critica arhetipală”); Hippolyte Taine (reținând din concepția acestuia că „artistului nu-i rămâne decât să fie cu ochii fixați asupra naturii pentru a o imita cât se poate de exact, întrucât arta nu ar fi decât o exactă și completă imitație”); Georg Lukács, esteticianul marxist, în demonstrațiile căruia se află „rădăcini ale realismului socialist”; R. M. Albérès (care pune accentul pe misiunea romanului în lumea modernă); Mihai Ralea (teoretician al spiritului național și al artei ca „instituție”) și, în fine, Edgar Papu, comparatistul asupra căruia se va opri și mai târziu, când va lua în dezbatere chestiunea protocronismului. Tot acest excurs teoretic, are calitatea unui preambul la care se va referi, chiar dacă nu într-o *nominalizare* referențială expresă, de fiecare dată, el reprezentând în fapt un sprijin și o placă turnantă, de bază, a judecăților de valoare.

Cu al treilea capitol – **Două decenii sub conducerea partidului biruitor** – se intră propriu-zis, în desfășurarea evenimențială a istoriei literare. Interesant de observat este faptul că domnia sa nu practică o manieră discursivă academică, să zicem, demersul urmând traiectoria unui soi de relatare narativă, construcția având ceva din strctura conflictuală a unui roman („o poveste tristă”, zice autorul), tonul fiind adesea evocator, dublând exegeza în sine, aceasta mereu polemică și dezvăluitoare de dedesubturi îndeobște puțin accesibile (cunoscute) publicului, eseistic, desigur analitic, emițând opinii critice incisive, pertinente totuși, menite a pune într-o mai dreaptă balanță interpretativă valori – opere și scriitori – care în epocă au beneficiat de o falsă aură sau dimpotrivă au fost pe nedrept minimalizate, marginalizate, chiar anulate:„Istoria literaturii române de sub ocupația comunistă instaurată în august 1944 este o poveste tristă. Poveste tristă fiindcă au curs lacrimi și, nu de puține ori, sânge. Poveste cu final fericit, ca mai toate poveștile, fiindcă au existat supraviețuitori, după regula eternă a basmelor: binele învinge răul. Și mai este și veselă povestea, fiindcă este scrisă de oameni inteligenți, iar inteligența luminează precum scânteia sărită din amnar în negura nopții. Este veselă și când e spusă de proști, aceștia stârnesc râsul fără efort. Când e scrisă de oameni inteligenți și fără caracter, povestea devine spectacol, iar zâmbetul ei se transformă în rânjet”. Generalitățile pe care le prezintă, privitoare la istoria și limba națională („Redusă la esență, harta României are conturul peștelui, aidoma semnului de recunoaștere a primilor creștini”, observație de luat în seamă întrucât linia religioasă a scrisului românesc va fi urmărită cu consecvență), la condiția și calitatea scrisului, a climatului general în care s-a mișcat scriitorul român ș.a.m.d., îl conduc pe Petre Anghel la concluzia că în toată această perioadă „creația beletristică a fost influențată de ideologie” dar că „în ciuda realității opresive, au existat scriitori și curente care s-au dezvoltat în afara indicațiilor prețioase ale politrucilor”. Sunt cele două coordonate esențiale pe care se așează *diagnoza* ce o face. Punctând, evident schematic, „harta literaturii române la 1944”, cu virtuțile și neajunsurile ei, în esența lucrurilor („generația de după războiul din 1916-1918 a fost «generația reformatorilor»”), sensul de perspectivă pe care o oferă soluția instaurării unei noi puteri politice este perfect denunțată astfel: „Ocupantul sovietic avea să lovească după al Doilea Război Mondial în chiar temelia acestei puternice construcții filosofice și ideologice, care modificase radical viziunea asupra culturii și civilizației române”. Se referă astfel la începutul „demolării” literaturii române prin eliminarea din circuitul discuțiilor și a vieții însăși a tuturor scriitorilor și operelor care depuneau mărturie asupra scării valorilor ratificate într-o Românie modernă și europenizată: Este desființată Academia (iunie 1948), se publică liste cu scriitori și opere „suprimate” din biblioteci și din librării, numeroși intelectuali, ai elitei, sunt trimiși în închisoare și în locul lor apare o pleiadă de noi scriitori numiți de Petru Groza ca fiind „proletariatul muncii cerebrale”. Viața culturală/literară este organizată în instituți aservite ideologiei (sindicatul oamenilor de artă și a ziariștilor, USAZ, organizează presa în așa fel încât să fie „un uriaș organism pentru mobilizarea maselor largi populare”); în contextul politic general apar scriitori care s-au pus „la cheremul noului învingător”, apar proletcultiștii devotați, scriitorii care mai înainte avuseseră legături cu Moskova, alăturându-li-se oportuniștii (lista pe care o dă este prea lungă pentru a o reproduce, dar între „teoreticienii proletcultismului” se evidențiază cu prisosință: Silvian Iosifescu, Paul Cornea, Mihai Novicov, Sorin Toma, Ion Vitner, Nicolae Moraru, Paul Georgescu sau istoricul Mihail Roller, ideologul Leonte Răutu etc, cărora li se fac succinte dar relevante fișe bio-bibliografice), lansându-se o „campanie de rusificare a culturii” prin apariția unor publicații ca ***Veac Nou*** (1944), ***Vestea Nouă*** (1946) ș.a., instituții ca „Institutul de studii româno-sovietic” (1947), „Institutul de limbă rusă Maxim Gorki” (1948) etc., țara însăși e condusă de „foști cominterniști” (Ana Pauker, /Vasile/ Luca Laszlo, Valter Roman,

cronică

Alexandru Bârlădeanu, Constantin Doncea, Leonte Tismăneanu, Gheorghe Stoica) alături de Gheorghe Gheorghiu-Dej (cazangiu-electrician), Emil Botnăraş (ofiţer de carieră), I. Gh. Maurer (jurist) etc, etc. În literatură se impun scriitori profitori de ocazie (Petru Dumitriu, Maria Banuş, Nina Cassian, Marcel Breslaşu), iar din generaţiile mai tinere,„nişte intruşi în literatură". Pe lângă aceştia există şi „scriitori rămaşi înafara zidurilor închisorilor, dar care nu vor să se înregimenteze curentului proletcultist" (Pentru toate aceste categorii sunt date liste cu nume de scriitori care, fiecare în parte, îşi află caracterizări, dacă nu individuale, de grup, negreşit). Sunt urmărite, în derularea lor, etapele prin care trece scrisul românesc în toţi aceşti ani. Generaţia '60 este caracterizată prin „întoarcerea artei la rosturile ei", detaliind „cazul A.E. Baconky" şi contextualizând discuţiile prilejuite de Conferinţa Scriitorilor din 1962 („dezgheţul"), după ce Primul Congres al Scriitorilor, din 1956, fusese şi el tribuna unor „nonconformişti". Se stăruie asupra urmărilor din plan politic, după evenimentele din Ungaria anului 1956, menţionându-se numeroase nume de tineri simpatizanţi ai contrarevoluţiei, întemniţaţi. O secvenţă specială acordă istoricul literar momentului în care este readus în actualitate Titu Maiorescu, de către profesorul clujean Liviu Rusu, cu toate amendările făcute de către „echipa comisarilor ideologici". După moartea lui Stalin se simte o relaxare în întregul *lagăr* socialist, la noi deopotrivă, şi unul dintre cei care vor marca abandonarea limbajului lozincard („limbajul de lemn") în ciuda faptului că „face poezie militantă", este Nicolae Labiş, căruia Petru Anghel îi consacră spaţii largi de prezentare, subliniind faptul că versurile lui Labiş „sunt semne că sub cenuşa pârjolului de stepă a proletcultismului mai mocneau, dacă nu jăraticul, cel puţin câţiva tăciuni, care puteau reaprinde focul culturii autentice", fapt ce se va petrece în deceniul următor, când exegetul se opreşte asupra căţilor şi autorilor care „salvează literatura într-un deceniu al deşertului cultural". Cărţile excepţii le numeşte în **Primele iubiri** de N. Labiş, **Moromeţii** de Marin Preda, **Groapa** de Eugen Barbu şi **Bietul Ioanide**, împreună cu **Scrinul negru** de G. Călinescu, ele făcând dovada că „în ciuda celor mai negre vremuri pentru creaţie, în vremuri de aspră secetă, pământul are forţa de a împinge firul de iarbă să străbată la lumină prin betonul socialismului".

Într-un capitol aparte este urmărită, pe coordonatele ei esenţiale, promoţia '70 („o generaţie fără complexe"), caracterizând „noul climat politic" ce favorizează apariţia lui Nichita Stănescu şi a generaţiei sale (cu susţinerea criticilor congeneri:Matei Călinescu, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Laurenţiu Ulici ş.a.) apoi ia la rând generaţia optzeciştilor („mai tineri, ascultători şi iubitori de băşcălie", „nu mai sunt constrânşi de atotputernicia doctrinei ideologice, deşi cenzura funcţionează încă"), făcând un tur panoramic printre revistele de literatură, cenacluri, cercuri literare dar şi „cafenele" şi „bodegi".

Aparte este tratată **Insurecţia naţională şi literatura protocronismului** (amplul Capitol 6), cu polii discuţiilor la ***România literară*** şi ***Luceafărul***, dar analizând totul într-un larg orizont universal (este abordată, în pandant, problema sincronismului lovinescian), în orizont istoric şi deopotrivă semnalează apariţia „moderniştilor", dar şi a criticilor „pocăiţi": Ion Ianoşi, Paul Cornea, Ov. S. Crohmălniceanu, Savin Bratu ş.a. „Ceea ce-i unea pe aceşti oameni – atrage atenţia Petre Anghel – atât de diferiţi din punctul de vedere al biografiei, al formaţiei şi al concepţiei despre literatură era ideea deschiderii spre lume şi spre modernitate, ideea modernizării prin (re)racordarea la reperele europene şi universale". Şi aşa, mergând la pas pe firul „poveştii" istoriei literare postbelice, ajunge la momentul revoluţionar '89 – Capitolul 7: **Libertate te iubim, chiar dacă te siluim!** (Un titlu pe măsura multor *libertăţi* de exprimare, colorată, în notă pamfletară – ce nu-i e străină – de genul: „încet-încet, tovarăşii se regrupează", sau: „scheleticul cominternist M.R. Paraschivescu", sau:„taraful de lăutari care au cântat regimul", dar şi:„toate bune şi frumoase dar..." etc., etc.). În contextul frământărilor unui nou început, reperele de evoluţie literară sunt altele, cum şi grupările scriitoriceşti se reorganizează, se împart în „cei care susţineau făţiş ideologia comunistă şi cei care, în diverse forme o respingeau". Importanţă primeşte Grupul de Dialog Social; Uniunea Scriitorilor îşi alege un nou comitet de conducere; se înfiinţează „Societatea de mâine" (după denumirea revistei interbelice a lui Ion Clopoţel); apare revista ***Avanpost*** (în 1990) în jurul căreia se grupează scriitorii deschişi spre occident (impresia este că i se acordă acesteia o atenţie exagerată); se reţine Piaţa Universităţii, în *mişcarea* căreia scriitorii joacă un rol important; publicistica îi solicită pe mulţi dintre scriitorii aliniaţi pe baricadele revoluţiei, care semnează în noile organe de presă: ***Dreptatea***, ***Azi***, ***Baricada***, ***Adevărul***, ***Dimineaţa***, ***Expres***, ***Memoria*** dar şi ***România Mare***, ***Tricolorul***, ***Cotidianul***, ***Academia Caţavencu***.

Cu totul interesant se dovedeşte a fi capitolul intitulat **Un vector al rezistenţei: stilul.** Perspectiva discuţiei este una de ansamblu, privind fiinţa literaturii române în modernitatea ei („stilul limbii române"), scriitorii autentici salvându-se de sub teroarea ideologicului printr-o bătălie statornică pentru „păstrarea purităţii limbii". Este prilejul de a vorbi despre Tudor Arghezi, analizându-i opera în coordonatele ei religioase, asemenea despre poezia lui Vasile Voiculescu („ortodoxist"), despre Dimitrie Stelaru. Dar, exegeza noului limbaj poetic impus în literatura nouă, se revelează în comentariul analitic la poezia lui Nichita Stănescu („obsesia cuvintelor, a necuvintelor"). Urmează o suită de profiluri scriitoriceşti, toate înşirate în salba unei tradiţii religioase: Mircea Ciobanu („un cunoscător profund al Bibliei"), Ileana Mălăncioiu („martiră modernă a cuvintelor"), Ioanid Romanescu („un mesager al cuvântului sfânt"), Ioan Alexandru („drumul parcurs de poet alături de Iov"), Eugenia Miulescu („trimiteri la vocabule biblice"), Dan Verona („profund religios"), Daniel Turcea („poezia se spiritualizează până a deveni mistică"), Florin Laiu („poemele sunt impregnate de lectura evangheliilor"), Mihai Ursachi, Nicolae Ionel, Nichita Danilov, Virgil Mazilescu, Alexandru Miran, Miron Georgescu ş.a., pe care îi consideră a fi contribuit la *schimbarea la faţă* a poeziei româneşti de azi. Un capitol aparte îi este consacrat operei lui Marin Preda, scriitorului însuşi, apoi lui Mircea Eliade, gânditorilor Petre Ţuţea, Constantin Noica, Mircea Zaciu ş.a. (Selecţia mi se pare destul de părtinitoare şi prea direcţionată pe linie religioasă, căutând a recompensa omisiunile din **Istoria** lui N. Manolescu). Încărcate memorialistic (pagini frumos caligrafiate, de altfel) sunt evocările unora dintre aceştia, ceea ce face astfel a fi prea lax textul comentariului exegetic propriu-zis. Oricum, e un studiu ce-şi găseşte locul între cele mai importante retrospective de istorie literară scrise în ultimii ani la noi. Şi este, netăgăduit, o pledoarie pătimaşă în favoarea tăriei, vitalităţii şi purităţii limbii române, care a reuşit „să nevigheze printre stâncile colţuroase ale cenzurii /.../ limba română, delicată ca o fecioară, puternică precum braţul haiducului, melodioasă ca o doină de jale, veche ca o monedă romană".

Perspectiva discuţiei este una de ansamblu, privind fiinţa literaturii române în modernitatea ei („stilul limbii române"), scriitorii autentici salvându-se de sub teroarea ideologicului printr-o bătălie statornică pentru „păstrarea purităţii limbii".

Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" pentru Opera Prima

Avînd în vedere faptul că din 1991 se acordă de către Primăria Municipiului Botoşani, prin Hotărîrea Consiliului Local Botoşani, din luna martie 1991, **Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" pentru Opera Omnia**, cît şi propunerea unor personalităţi ale literaturii române şi acceptul organizatorului principal al acestui premiu, în colaborare cu Fundaţia Culturală „Hyperion-caiete botoşănene" Botoşani, Memorialul Ipoteşti – Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu", începînd cu anul 1998 va fi acordat un premiu naţional pentru debut editorial absolut, care va purta denumirea de **Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" – Opus Primum.**

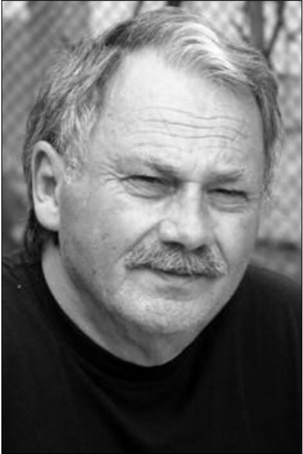
Premiul va fi înmînat laureatului la începutul galei de decernare a Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu" – Opera Omnia, în fiecare 15 ianuarie pentru anul precedent, pe scena Teatrului Mihai Eminescu din Botoşani, valoarea lui financiară fiind (şi în funcţie de fondurile aprobate de Consiliul Judeţean Botoşani, prin Memorialul Ipoteşti – Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu") în valoare de 3.500 lei brut.

Poeţii debutanţi şi editurile care publică astfel de cărţi vor trimite pe adresa organizatorilor (Gellu Dorian, Fundaţia Culturală „Hyperion-Caiete Botoşănene" Botoşani, Pietonal Transilvaniei, nr.3, Bl. A8, Apt. 8, Botoşani) cîte 6 (şase) exemplare din cărţile publicate în perioada ianuarie-decembrie, pînă pe data de 10 decembrie a anului curent.

Un juriu format din critici şi istorici literari, profesori universitari din importantele centre culturale ale ţării, prezidat de preşedintele juriul naţional de acordare a premiului pentru Opera Omnia, în urma selecţiei cărţilor primite în termenul regulamentar, efectuată de o comisie formată din reprezentanţi ai organizatorilor care va fixa şi primele cinci cărţi nominalizate de comun acord cu membrii juriului, va decide cîştigătorul, care va fi invitat la gala de decernare a premiului şi i se va înmîna premiul.

Juriul are latitudinea de a acorda, în funcţie de fondurile existente, pînă la cel mult trei premii, împărţind fondul de premiere în mod egal poeţilor premiaţi sau, în situaţia în care anul editorial nu este relevant, să nu acorde premiul.

Ioan Viştea

ÎNTOARCEREA

1

- Nu vă supăraţi, vă rog ! De la ce linie pleacă trenul de Viena ?

Cineva îmi indicase în grabă peronul şi acum, ţâşnind ca din puşcă, alergam în direcţia lui, se vede treaba într-un fel caraghios, stânjenit de geanta de voiaj ce-mi aluneca de pe umăr cu fiecare pas săltat.

Preocupat cu suitul în tren, mai apucasem să arunc o privire pe tăbliţa ce arăta destinaţia, precum şi de-a lungul vagoanelor, cu obiceiul rămas din copilărie de a le înnumăra, aşa cum se întâmpla ori de câte ori la orizontul câmpiei se profila năluca unei garnituri de tren. La capătul lor pufăia o locomotivă cu aburi, neagră, lustruită, parcă dată cu cremă de ghete, dar pe moment nu m-am întrebat nicio clipă ce căuta ea acolo pe o linie electrificată demult, nici de ce vagoanele erau vopsite în culoarea zmeurei cu frişcă, puţin obişnuită la calea ferată.

Cu o smucitură scurtă, resimţită până în tendoane, trenul se puse în mişcare.

Abia acum, în lumina după-amiezii ce pălea uşor, dând amănuntelor contururi precise, prindea să se înfiripe legătura dintre locomotiva de catran, culoarea zmeurie a vagoanelor şi interiorul a cărui înfăţişare arăta cu totul şi cu totul picat ca din senin, din alt veac. Căci nimic nu semăna nici chiar cu cele mai acătării, mai îngrijite vagoane de pe rutele obişnuite ce depăşeau graniţele încercând să păstreze aparenţa confortului măcar în limite minime de decenţă.

Mai întâi îţi atrăgea atenţia lambriul de mahon ce căptuşea pereţii de o parte şi de alta, pe toată lungimea culoarului. Fibrele netede şi textura lor mată dădeau o fermă impresie de soliditate şi eleganţă. Acesta se continua până în tavan cu un tapet de satin în culori pastelate, întrerupte din loc în loc de ferestrele prinse în montura aceluiaşi material, pe marginea cărora, încastrată, sclipea o bordură cromată. Dacă adăugai tabloului atemporal draperiile grele din catifea grena, prinse cu anouri de asemenea din lemn de mahon, podeaua îmbrăcată într-o pâslă cu două tonuri mai stinse decât draperiile şi privind în tavan, lampadarele din fier forjat din care ieşea carcasa stilizată a unei sticle de lampă, sablată, puteai crede că ai păşit pragul unei autentice case boiereşti, din acelea ce fac, încă, mândria generaţiilor născute mult timp după ce proprietarii lor au sfârşit în puşcării sau exil.

Peste toate, plutea un miros de vechi, exotic şi misterios, el însuşi perceput ca un element de decor, întregind zestrea de artefacte dar şi impresia de întoarcere în timp pe meleagurile unui tărâm neumblat.

Aceeaşi impresie lăsa şi cuşeta, cu deosebirea că aici se mai afla o oglindă în care, privind, recunoşteai imediat limpezimea cristalului veneţian, o chicinetă ce se rabata din peretele lateral, o măsuţă cu blat din sidef, în sfârşit, paturile din mahon cu tăblii încrustate cu intarsii florale.

În clipa în care am aruncat geanta în primul pat liber, mi-am dat seama că nu sunt singur acolo. În alte două paturi suprapuse, vizavi de al meu, stăteau întinşi cu păturile până deasupra bărbiei, un bărbat şi o femeie. Mai observai, agăţate în cuier, un costum taior cu revere din fetru, o pelerină ecosez, un palton cu o linie simplă terminat cu o şapcă grosolană, în contrast cu fineţea costumului taior. Dormeau sau cel puţin aşa lăsau impresia, numai că nu li se auzea răsuflarea deloc, de unde şi asemănarea cu nişte păpuşi dintr-un muzeu al figurilor de ceară închise printr-o împrejurare independentă de voinţa lor într-un sarcofag preţios din mahon.

Am ieşit pe culoar. Nu trecuse nici o oră de când trenul aluneca pe şine, destul de vioi, mă gândeam, pentru bătrâneţea lui aristocrată. Apusul înghiţea cu lăcomie cocoaşele dealurilor, liziera pădurilor, apoi şoseaua multă vreme însoţindu-ne, paralelă cu noi, până când farurile maşinilor deveniră simple balize luminoase, suspendate în aer.

Pe culoar, nu numai că nu trecea ţipenie de om, dar în afară de zgomotul roţilor şi al saboţilor, scârţâind în răstimpuri, în tot vagonul nu se auzea niciun foşnet măcar, nici glasuri, nici şoapte, nici nimic altceva care să te încredinţeze că lângă tine, dincolo de pereţii subţiri, ar putea fi semenii tăi.

Constatarea mă nelinişte la fel de mult ca însuşi aspectul ireal al vagonului ori ca vecinii mei de cuşetă despre care nu eram deloc sigur că dorm cu adevărat ori îşi dorm de fapt somnul de veci. Aşa încât atunci când la capătul holului apăru, după toate aparenţele, şeful de tren, e de la sine înţeles că pe chipul meu se citea bucuria înecatului agăţat de un fir de pai. Avea, din cap până în picioare, o ţinută impecabilă, imperială aş spune, o uniformă în întregime gris-fer, compusă dintr-un chipiu înalt de sub care ieşeau câteva smocuri de păr blond-înspicate, o tunică cu petliţe roşcate, bătută în fireturi şi bumbi argintii ce se termina cu pantalonii călcaţi ,,la dungă,, cu vipuşcă şi ea argintie. În plus, mustaţa de aceeaşi culoare cu părul ca două aripi desfăcute ale unei păsări de pradă, sublinia simetria perfectă a feţei. Privindu-l, numai amănuntul că ţinea în mână un felinar cu pereţi de celuloid înăuntrul căruia parcă ardea coaja unei portocale, făcea să nu-l iei cumva drept un vechi ofiţer de grenadieri sau de gardă.

- Frumoasă uniformă aveţi ! zisei după ce ne-am dat ,,bună seara,, şi el îmi perforase deja biletul. E chiar în ton cu toată ambianţa din jur deşi, dacă vreţi să ştiţi părerea mea, o găsesc cel puţin ciudată şi apăsătoare.

- A, dar de ce? încercă el să mă aducă pe drumul cel bun. Un pic de atmosferă nu strică niciodată. Ba, eu cred că s-au gândit foarte bine cei de la Regională. Mai ales în vremea asta când zilele seamănă unele cu altele ca două picături de apă iar omul....

Îmi displăcea că devenea filozof încât îl întrerupsei cu o voce pe cât de imperativă pe atât de contrariată ;

- Adică?

- Adică, vreau să spun că ideea a început să prindă şi mulţi călători o apreciază. Unii îşi fac chiar vacanţele în trenul nostru.

- Care idee şefu' ? căutai eu sincer să mi-l apropii ca să-l descos. Nu înţeleg!

- Mă mir că n-aţi aflat până acum că a scris şi-n ziare. Păi, Ministerul Transporturilor a dispus cam de vreo doi ani, ca toate trenurile care merg înspre vest să fie, adică să arate, ca acesta, de epocă. Aşa că...

- Habar n-am avut ! exclamai şi într-adevăr, aşa şi era încât pe de o parte lipsa informaţiei dar şi inocenţa mea şi nimic altceva iată, mă gândeam, aveau să mă împingă între fălcile neîndurătoarei capcane ce începeam s-o presimt.

- Da, continuai după o pauză, ideea s-ar putea să fie grozavă şi într-un fel s-ar şi explica căci mergând înspre vest, se ştie, acele ceasornicului se învârt în sens invers.

Era rândul lui să mă flateze acum, într-un zâmbet ce-i destindeau cutele frunţii:

- Văd că înţelegeţi foarte uşor, foarte repede!

Nu-l mai auzeam. Mă gândeam la tot ce-i mai rău. Carevasăzică, cineva, acolo la minister, avusese o idee, iniţial năstruşnică, cum o crezuseră probabil cu toţii, cu siguranţă individul primise o grămadă de bani de pe urma ei, după care au şi pus-o în practică şi încă metodic, fără să se gândească la consecinţe, numai pentru că autorului îi ardea de glume ori îi dădea bine la ureche sonoritatea cuvântului ,,retro,,... ,,retro,,. Dacă nu cumva, la mijloc, nu era vorba decât de o investiţie ca oricare alta şi care, în vederile lor înguste de contabili, urma să aducă foarte multe parale şi-atât. Dar, ştiau nenorociţii, îşi dădeau ei seama ce magie încărcată de traume puseseră la cale şi erau pe cale să declanşeze, ce răni şi ce falii puteau să deschidă prin asta, ce experienţe cumplite dacă într-adevăr aveau să se dovedească reale şi să se confirme mecanismele jocului aiuritor şi perfid? ,,Nişte imbecili !,, îmi venea să strig, dar m-am pomenit că reiau discuţia de unde o lăsasem, fără să-i dau de înţeles cât de departe mă dusese imaginaţia.

- Şi timpul? Timpul? S-a gândit careva la el?

Părea încurcat sau nedumerit? Ridică din sprâncenele blonde, le lăsă în jos, apoi iar le ridică neştiind cam încotro vroiam să ajung cu întrebarea.

- Nu ştiu! zise el. Acum depinde cum îl percepe fiecare, cred. Dar oricum, chiar dumneavoastră aţi spus-o adineauri, timpul curge şi el înapoi, nu? Şi asta încă de la plecare.

Deci asta era! Credeam de cum îl văzusem că discuţia cu el o să mă lămurească într-un fel şi când acolo, ea nu făcea decât să mă afunde mai tare într-un hăţiş de întrebări şi reînnoite nelinişti. Stăteam amândoi în dreptul cuşetei mele, aprinsei o ţigară, i-am oferit şi lui una, o luă cu o sfială recunoscătoare, fumam. Se aprinseră în plafon lampadarele şi pe culoar se alungeau numai umbrele noastre. Ne mişcam de pe un picior pe altul ca doi călători care n-au nimic mai bun de făcut decât să-şi omoare timpul. Dar chiar nerostită, alocuţiunea mi se părea acum cât se poate de nepotrivită, de cinică. Mă pufnea râsul- auzi, să omori timpul, când e fapt dovedit că nu noi, ci el ne omoară şi nici măcar de pierdut nu-l putem pierde ci tot el ne pierde pe noi ! Şi care timp? Timpul pe care tocmai îl invocam mai devreme?

Şeful de tren îmi întrerupse şirul gândurilor cu o voce joasă, subit răguşită, desluşindu-mi răspunsul la întrebarea ce nu o pusesem defel dar care îmi stătuse pe limbă încă de când intrasem în cuşetă. Culmea era că o făcea cu firescul cu care relatezi un fapt comun, oarecare.

- Era să uit – zise el – în cuşetă cu dumneavoastră sunt doi bătrânei, tovarăşul Dej şi tovarăşa Ana. Îi ştiu pentru că aproape în fiecare an merg la Internaţionala aia a lor, pe unde o avea loc, nu ştiu. M-au rugat să nu-i trezesc decât la cap de linie. Săracii, suportă greu drumul la vârsta lor, aşa că dacă se poate, nu-i aşa, să nu-i deranjăm.

De data asta, pentru că nu vroiam să-i arăt că mă mir şi nici că fac caz de tot ce-mi spusese şi pentru că nu-mi dădeam seama prea bine dacă devenisem sau nu captivul unei regii atât de bine ticluite, m-am mulţumit să răbufnesc doar:

- Bine, bine, dar în trenul ăsta se pare că toată lumea doarme sau ce Dumnezeu se întâmplă cu liniştea asta de nimeni nu mişcă ?!

Atunci se produse o schimbare neaşteptată cu el. Mai întâi roşi şi cele câteva aluniţe de pe faţa lui deveniră mici vânătăi. În acelaşi timp, probabil o tensiune lăuntrică îi gâdila nările căci îşi frecă nasul de câteva ori, ca atunci când ai vrea să strănuţi şi nu poţi. Fie că-i devenisem simpatic, fie că doar încerca să-şi descarce sufletul împovărat de o taină ascunsă căreia, în sfârşit, îi găsise o supapă, cert este că mă apucă şi mă strânse cu putere de mână, deşi nu arătam ca unul ce ar fi vrut să fugă, după care îmi zise pe un ton ce vroia să mă facă complicele lui:

- Domnul meu, ceva îmi spune că sunteţi dintre acei oameni bănuitori obişnuiţi să taie firul în patru cărora nu poţi să le ascunzi nimic. Văd că aţi cam înţeles cum stă treaba cu trenul ăsta şi că nu e unul obişnuit. Da, aşa e ! E foarte adevărat. Să nu credeţi cumva că am vrut să vă ascund lucrul acesta. Nu, nicidecum !

Începuse să turuie parcă de teamă ca nu cumva vreun accident sau orice altceva să-l surprindă şi să-i oprească destăinuirea.

- Cât despre linişte, continuă cu zăduf, nici ea nu e întâmplătoare, vă zic. N-are cine să facă gălăgie că în tot trenul, nu ştiu dacă sunt vreo zece civili. În rest, numai rezervişti ! Rezervişti în consemn. Da, da ! Stau camuflaţi şi au ordin să nu părăsească cuşetele şi să facă pe morţii, atât ! încheie şeful de tren după ce ultimele fraze le rostise în şoaptă.

Carevasăzică, cineva, acolo la minister, avusese o idee, iniţial năstruşnică, cum o crezuseră probabil cu toţii, cu siguranţă individul primise o grămadă de bani de pe urma ei, după care au şi pus-o în practică şi încă metodic, fără să se gândească la consecinţe, numai pentru că autorului îi ardea de glume ori îi dădea bine la ureche sonoritatea cuvântului ,,retro”... ,,retro”.

proză

Nu-mi venea să cred . Mă luă cu călduri şi cu friguri în aceeaşi secundă.

- Pentru ce ? întrebai Pentru ce ?

- Ei, o să vezi dumneata !

Se hotărî să încheie. Lăsa să înţeleg că şi aşa îmi spusese destul, poate chiar mai mult decât i-ar fi permis statutul său de slujbaş la calea ferată şi obligaţiile de serviciu şi că mai departe n-aveam decât să-mi văd de călătorie, să mă descurc singur căci el nu mai avea nici o putere să mă călăuzească şi să mă ajute, nici de-ar fi vrut. Se desprinse de mâna mea, se răsuci pe călcâie încât am crezut că avea să se înşurubeze în podea şi se făcu nevăzut târând după el dâra mişcătoare de lumină a felinarului.

2

Dacă v-aţi aflat vreodată în situaţia ca împrejurările vieţii să nu vă fi lăsat loc de întors, nici putinţa de a le influenţa sau schimba prin puterea forţelor proprii, veţi înţelege cam ce era în sufletul meu odată ce şeful de tren, după ce îmi confirmă bănuielile, dispăru ca şi cum n-ar fi fost. Rămăsesem singur, singur de tot în decorul din care nu mai vedeam decât accentele sale groteşti, scenografice. Doar propria mea imagine reflectată în fereastră şi trenul ce îşi dezvăluia cu fiecare kilometru parcurs dimensiunea ireală, fantastică, erau unicele certitudini palpabile.

Stăteam pe culoar, nu-mi ardea deloc să intru în cuşetă. Mă amăgeam astfel că îmi va părea mai încăpătoare, mai respirabilă capsula timpului în care, fără voie, constatam că picasem. Dar, la drept vorbind, nimeni nu m-ar fi împiedicat să cobor la prima staţie din traseu, să mă salvez cumva, cu toate că nu ştiam prea bine din ce anume, cu mult înainte de a apuca să văd cum combustia întâmplării urma să ardă până la ultima picătură de neprevăzut. Plecasem şi eram bun plecat. Între curiozitate şi teamă, o mână nevăzută, provocatoare, aruncase zarurile de partea celei dintâi, fără să împingă lucrurile înainte cum se întâmplă de obicei, ci, dimpotrivă, să le tragă, să le absoarbă într-un loc tot mai îndepărtat înapoi.

Afară începuse să plouă şi stropii făceau din geamul ferestrei fundul unui pahar uriaş, înspumat de bulboane mărite cu lupa, în vreme ce pe tabla vagonului degetele aceleiaşi ploi băteau darabana într-un ritm monoton.

Se făcuse târziu. M-am retras în cuşetă, fie ce-o fi, mi-am zis, învins nu atât de oboseala fizică cât de tensiunea neaşteptată a zilei. Oare să mai spun că am regăsit aceeaşi nemişcare rigidă a ocupanţilor paturilor, ca şi cum cineva i-ar fi prins pe nişte perne de vată într-un vast insectar? O clipă mi-a trecut prin cap că aş putea să-i ating – ce enormitate! – pe tovarăşul Dej şi pe tovarăşa Ana, aşa cum îi numise cu un respect pios şeful de tren, dar îmi era de ajuns, nu vroiam să închei ziua cu o nouă surpriză.

M-am trântit pe pat, am mai apucat să simt în tot spatele vibraţiile plăcute transmise prin saltea de angrenajul de fiare al trenului, apoi am căzut într-o apă călduţă, adâncă şi de-acolo în vis.

Era luna martie '53, dăduse dezgheţul şi un soare cu dinţi făcea mugurii pomilor să plesnească timid. Odată cu el, vântul devenit după multe luni, prietenos, mângâia trupul schilodit al naturii, feţele oamenilor, faţadele coşcovite ale caselor din care alunga igrasia.

În dimineaţa unei asemenea zile, comunicatele transmise în eter cu glasuri îndurerate şi grave, venite ca din fundul pământului, vesteau că cel mai bun fiu, cel mai de seamă reprezentant al clasei muncitoare, nimeni altul decât prezumtivul meu vecin de cuşetă, tovarăşul Dej, tocmai murise. Încă cu ceva vreme în urmă, umbla zvonul că tovul ar fi suferind de o boală misterioasă, căpătată, se zicea, ca răzbunare a vecinului de la răsărit. Împrejurările însă rămâneau tulburi, ferecate în tainele secretului de partid. Dar şi aşa să fi fost, evenimentul nu făcea decât să împlinească un destin al cărui sfârşit, cum se întâmplă adesea în istorie, căpătă deodată înfăţişarea crâncenei ironii a sorţii.

Păi, nu îi adusese chiar el în ţară pe ruşi şi le cântase în strună Nu făcuse din noi un satelit bezmetic, învârtit de jur împrejurul unei steme de împrumut pe frontispiciul căreia se lăfăia utopia?

Apoi, nu tot el umpluse puşcăriile, ocnele şi canalele patriei făcând duşmani ai poporului din toţi acei ce nu vroiau să priceapă nici în ruptul capului,că ne-am născut şi că suntem egali ?

- Egali? Egali în ce, taică, în sărăcie ? Ei, asta da, dar mersi de aşa egalitate ! îl auzeam adesea pe bunicul meu dinspre mama, bodogănind prin curtea casei.

De ce oare, acum, în vis, lucrurile se desluşesc parcă mai clar ca niciodată? O vedeam pe maică-mea, trezită cu noapte în cap, stând la coadă în uşa magazinului sătesc să prindă bruma de haine cuvenite ,,pe puncte,, doi metri de stambă, două baticuri imitaţie de Kaşmir, un costum bărbătesc prăpădit pe care de fiecare dată trebuia să-l modifici. Sau pe mine, un dop de copil, cu cartela de pâine ţinută strâns în căuşul palmei transpirate, după ce, tot ea, o decupase încet, ca pe o broderie scumpă sau un fetiş preţios şi vocea, mai ales vocea însoţindu-mă până în mijlocul drumului: ,, Ai grijă, nu cumva să o pierzi că rămânem nemâncaţi !,, îmi răsuna prin aburii somnului atât de clar în urechi.

Şi totuşi, în zilele acelea primăvăratice din martie, se putea observa ce memorie scurtă avea ea, clasa muncitoare. E drept, se mulţumiseră întotdeauna cu puţin, dar umilinţa, umilinţa nu era mai rea, mai dureroasă decât oricare lipsuri? Bărbaţi şi femei în floarea vârstei fiind, avuseseră pe cineva drag ori un cunoscut oarecare răpus sau numai ameninţat în anii din urmă de securea absurdă a luptei de clasă. Numai că faptul îşi pierdea înţelesul, amintirea se decolora cu trecerea vremii. Sub pavăza unei metehne omeneşti erau gata acum să facă un pact cu uitarea.

În balanţa judecăţii lor cântărea pesemne foarte mult faptul că tovul, dintr-un puseu naţionalist, ori ca o revanşă târzie, cu puţin timp în urmă, tocmai le dăduse ruşilor peste mână acolo unde îi durea cel mai tare: închisese, chiar în prezenţa mai marelui de la Kremlin, robinetul conductei cu petrol prin care, mulţi ani se scurseseră datoriile ţării, în fapt, un jaf oficializat. Încât la aflarea teribilei veşti se purtau de parcă le murise o rudă apropiată. Cu ochii umflaţi, storşi de lacrimi arătau de parcă mergeau sau se întorceau de la un priveghi. Se strângeau grupuri, grupuri, îngrijoraţi, abătuţi, ca în faţa sfârşitului lumii, neştiind încotro s-o apuce şi nici ce se va alege de vieţile lor după o asemenea tragedie.

Cinci zile mai târziu, adunaţi pe unde apucaseră, în faţa televizorului, mic cât o uşă de coteţ, stăteau hipnotizaţi de steagurile coborâte în bernă, de solemnitatea fanfarei, de cortegiul prelins prin mulţimea parcă bătută de soartă, mişcaţi din nou până la lacrimi de feţele împietrite ale foştilor săi tovarăşi de luptă, ca nişte ulii de pradă stând de o parte si de alta a catafalcului, calculând, cu ochi mici şi reci, şansele la succesiunea marelui bărbat.

În zilele acelea de doliu, nu toţi erau gata să plângă de mila lui Dej. Ne mutasem la oraş, stăteam cu chirie într-o casă naţionalizată, impunătoare, cu multe încăperi, adăpostind de-a valma funcţionari, casieri, agenţi fiscali, impiegaţi sau profesori, înghesuiţi cu familii cu tot în câte o cameră. Foştii proprietari, vechi ţărănişti şi oameni obişnuiţi cu răcoarea beciurilor comuniste, cum aflasem deja, deveniseră ei înşişi chiriaşi în propria casă. Ne despărţea de camera lor doar un glasvand uşor, cu geamuri mici, translucide, cu marginile teşite făcând ape-ape, şlefuite, se vedea, de cineva priceput să lucreze cristalul.

Aşa se face că în noaptea în care Securitatea a venit să-l ridice pe fostul proprietar, se auzeau cât se poate de clar vocile răstite de dincolo, ameninţările, înjurăturile, totul, ca şi cum între noi se ştersese orice obstacol. Au urmat câteva bătăi disperate în uşa noastră şi nevastă-sa în prag, speriată, tremurând din tot corpul, cerând, dacă se putea, câteva perechi de şosete.

Am auzit ceva mai târziu motivul arestării. Se vorbea că tocmai în ziua înmormântării, bărbatul spusese într-un grup de cunoscuţi că nu era deloc întâmplătoare moartea lui Dej în martie, că şi Stalin tot în luna martie murise, şi că el, Dumnezeu, iată, nu doarme, se hotărâse să-i pedepsească şi să-i piardă pe toţi netrebnicii lumii în luna lui marte.

Adevărat sau nu, prin perdeaua trasă cât să fac din spaţiul acela un minuscul vizor, vedeam pe bărbatul flancat de doi ofiţeri cum se îndreaptă spre maşina ce aştepta cu motorul pornit. Îl împinseră înăuntru şi în clipa în care uşa IMS-ului se trânti cu putere în urma lui, m-am trezit.

3

Dimineaţa ridica din pământuri un abur lăptos , destrămat de atingerea soarelui în mici zdrenţe sticloase de rouă, aşternute binefăcător peste arsurile ierbii.

Trenul îşi derula înaintarea cu ticăitul unui ceasornic ascuns printre osii, tăind mari felii de spaţiu şi timp prin desişul de arini şi de sălcii în care intrasem.

Atingeau geamul atât de aproape de mine încât înţelegeam că seceta, cine ştie de câtă vreme, era stăpâna neînduratoare a locului. Chircise în aşa hal frunzele copacilor că, înfoiaţi de curentul vitezei, zornăiau în fereastră ca şi când în coroanele lor ar fi stat agăţate , în locul perniţelor mustind de vitalitate şi sevă, doar cochilii de melci sidefii. La rândul lor, întinse ochiuri de apă ce băltiseră cândva întrerupând din loc în loc lăstărişul, se stinseră şi ele în cuptoarele verii, lăsând privirii un peisaj dezolant : mici cratere albite de sare pe cuprinsul cărora agonizau moţurile păpurişului de culoarea tăciunilor stinşi.

Garnitura scârţâia în dese eschive ce o legănau dintr-o parte în alta printre pâlcuri prăfuite de rugi şi foioase ce sfârşeau în buza unor râpe adânci, însemnând tot atâtea cărămidării clandestine. De acolo, ţiganii făceau semne cu mâinile grele de lut, parcă băgate în ghips, dar n-aş fi putut spune dacă semnele erau de salut ori numai ritualuri păgâne de aducerea ploii.

Apoi, ieşind din strânsoarea pădurii, perspectiva se deschise într-o largă câmpie , rezemată de dealuri – un tablou cunoscut, înrămat în memorie – cu sondele aşezate în trepte, escaladând pantele până ce ultimele, căţărate pe vârfurile golaşe, ai fi zis că ating cerul cu borsalinele turlelor. La poalele lor,acoperişul caselor cu arhitectura ce păstra încă semeţia vremurilor trecute, cupola bisericii sprijinită pe arhitrave mai curând de cetate, rezervoarele pântecoase ca nişte uriaşe hambare de ţiţei, sclipeau toate în bătaia soarelui, delimitând teritoriul unei aşezări răsărite, ieşite din tiparele obişnuitelor locuri de ţară. Puţină lume mai ştia că istoria satului, cât mai ales înfăţişarea sa dintr-o anume epocă, ceva între emancipare şi cosmopolit, îşi aveau izvoarele în neprevăzut, în hazard.

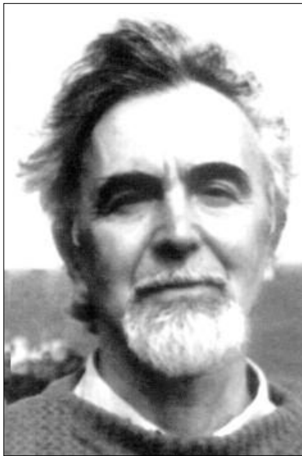
Tot aşa, puţini ar fi ştiut să spună cum începuse totul în urmă cu vreo cincizeci de ani. Nici prin gând nu le trecuse vreodată că stăteau pe spinarea unei mări neştiute, ascunsă doar de pojghiţa subţire şi sărată a solului şi că milenii fără număr aşteptau s-o expulzeze într-o zi la lumină. Iar când ziua aceea veni, lucrurile se întâmplaseră întocmai : un urlet prelung se auzi ca venit din străfundurile unui gâtlej preistoric, după care puroiul mineral, negru cum e catranul, ţâşnise spărgând în zeci de pâlnii pământul. O luă cu putere la vale prin grădinile oamenilor, umpluse repede şanţurile, se amestecă cu firul de apă în albia Cricovului pentru a se opri tocmai în arăturile câmpului.

O generaţie întreagă se scăldase în ţiţei, îl mâncase pe pâine aproape, fără să-i găsească vreun rost. Se uitau la el neputincioşi, loviţi de o întâmplare mai presus de închipuirea şi puterile lor. Năuceala nu ţinuse mult timp. Omenirea tocmai meşterea aripi de păsări uriaşe, roţi şi motoare mai sprintene ca niciodată până atunci, descoperea că în noroiul negru, vâscos, urât mirositor, stătea puterea unei energii fără seamăn, mai de preţ decât aurul.

O clipă mi-a trecut prin cap că aş putea să-i ating – ce enormitate! – pe tovarăşul Dej şi pe tovarăşa Ana, aşa cum îi numise cu un respect pios şeful de tren, dar îmi era de ajuns, nu vroiam să închei ziua cu o nouă surpriză.

proză

Ion Lazu

Ana Calina Garaş – Jocul de-a viaţa… şi truda scrisului

Dintr-un neam de bănăţeni mai înstăriţi, s-a născut, ca prâslea al familiei, după trei fraţi (”mai mari,/ unii morţi alţii plugari” – Ion Barbu), în localitatea Domaşnea, fostă în vremea austro-ungarilor sat grăniceresc, cu ţărani liberi, meniţi să apere hotarele imperiului. A urmat şcoala primară şi pe cea secundară în satul natal, apoi a dat admiterea la Şcoala pedagogică din Caransebeş. În perioada învăţământului, tatăl, trecut la chiaburi, a trebuit să se angajeze într-o fabrică de cherestea, spre a-şi augmenta dosarul. A fost învăţătoare la Jimbolia şi Timişoara. Aflată cu elevii săi într-o tabără de vacanţă, s-a îndrăgostit de un pictor bucureştean, şi reciproca - iubire la prima vedere -, urmându-l pe artist fără ezitare în Capitală. Un fiu, care a moştenit darul artei grafice de la tatăl său. Acesta pleacă la Paris, unde participă la o expoziţie de grup, refuzând să se mai întoarcă. La vârsta de 14 ani, fiul îşi vede viitorul compromis din cauza dosarului (tatăl transfug); mama epuizează toate încercările de a-l înscrie la vreo şcoală de arte plastice din ţară, apoi, în disperare de cauză, cere expatrierea. Începutul anilor 80. Mamă şi fiu se stabilesc la Paris, dar survenind ruptura de pictor, cei doi se vor muta în scurt timp la Bruxelles, unde Ana Garaş, persoană empatică, cu vocaţia prieteniei, atrasă irepresibil de artă, de pictură, muzică, literatură iar mai simplu spus: de iubire, artă, frumos şi adevăr, citeşte, vizitează muzee, se mişcă în cercuri de artişti, şi între timp îşi deschide un cabinet de cosmetică şi presopunctură, având mare succes profesional, dar şi ocazia de a cunoaşte viaţa de taină a multora dintre pacienţi. Gândul de a valorifica în scris aceste experienţe îi dă târcoale, dar şi mai aprig o îmbie la scris amintirile bănăţene, dorul de ţară, neostoit. Potenţat de ideea imposibilei întoarceri.

La sat, moartea pare zeiţa tutelară; veşnicia, da (Blaga), dar şi principalul ei combustibil: moartea.

O etapă a vieţii se încheie, în continuare se va ocupa cu succes de afaceri imobiliare. Continuă să scrie, pradă amintirilor din copilăria domăşneană şi, după câteva descinderi emoţionale în Banat, imediat după Decembrie 89, la începutul anilor 2000 se reinstalează în Bucureşti, însă împărţindu-se între străinătate şi ţară, între îndeletnicirile care îi aduseseră succes social şi truda pe pagina de literatură. În decurs de doar 10 ani îi apar pe rând la prestigioase edituri din capitală următoarele cărţi: **Jocul de-a viaţa,** roman, *Masca norocului,* roman, *Taina,* roman, *Broderii în vid,* poezii, *Liberi să iubim,* roman. De menţionat că de grafica acestor cărţi s-a ocupat fiul scriitoarei, Răzvan Roată.

Într-o vreme ca aceasta pe care o parcurgem cu inima strânsă, când preocuparea pentru literatură a societăţii a căzut pe ultimul loc, şi asta nu numai pe meleaguri carpato-danubiene, ci în toată lumea, noua venită printre scriitori este nevoită să se racordeze unei vieţi literare dâmboviţene dezafectată, autistă, care îşi deserveşte menirea; trebuie să vedem un semn cu deosebire bun şi dătător de speranţe în faptul că romanele Anei Calina Garaş au fost întâmpinate cu viu interes din partea publicului cititor şi cu aprecierile elogioase, fără echivoc, ale unor actanţi de primă linie ai exegezei noastre, precum Irina Mavrodin, Cornel Ungureanu, Emil Lungeanu, Dan Puric, Mihai Antonescu, Lucian Gruia, ale altor condeie de prestigiu.

Cum era de aşteptat, au fost lansări de carte, interviuri la Radio şi TV. Ana Calina Garaş este membră a USR, Filiala Proză Bucureşti.

Instruită nu doar la / şi pentru catedră ci cu atât mai mult la / şi pentru şcoala vieţii, ucenicind la clasicii literaturii dar şi la modernii şi posmodernii care merită atenţie, Ana Calina Garaş, talent nativ substanţial, necontrafăcut, a înţeles un lucru esenţial: că trebuie să-şi slujească vocaţia scriind simplu, la cald, despre lucruri trăite şi simţite de dânsa, începând cu copilăria mirifică într-un sat submontan din zona Mehadia-Caransebeş, să reînvie în paginile sale de proză oamenii locului, striviţi sub necruţătorul tăvălug al istoriei postbelice; pe această direcţie, de mai mulţi încercată, dar în care prea puţini au izbândit la propriu, A.C.G. este un cântăreţ plin de har al frumuseţilor vieţii în mijlocul naturii, este în acelaşi timp un cronicar sensibil şi creditabil, căci bun observator al nemaisfârşitelor pătimiri ale sătenilor, imediat după instaurarea comuniştilor, cu tot ce a însemnat aceasta: abrogarea valorilor tradiţionale (hărnicie, cinste, credinţă în Dumnezeu, devotament pentru familie), punerea în funcţiune a oribilei maşinării a luptei de clasă, vizând distrugerea personalităţilor de frunte din orice comunitate, prigonirea şi exterminarea partizanilor şi a tuturor celor care îi sprijiniseră în vreun fel, continuate cu silniciile pentru colectivizarea forţată a agriculturii şi cu manipularea grosolană a maselor. Foarte rar mi-a fost dat să citesc, descrise cu atâta precizie, fără cedări şi poncife stilistice, scene din luptele partizanilor bănăţeni, hărţuiţi de trupele securităţii, împuşcaţi fără milă (şi fără somaţie).

Dar ceea ce face farmecul irezistibil al acestei autoare cu destin insolit este caracterul muzical-înflorit al textelor sale, revenirea motivelor, reluarea în alt ton a unor imagini cu funcţie de liant al scriiturii. Unul dintre aceste laitmotive (dar sunt şi multe altele: al bunicii, al prietenei din copilărie, al cântăreţului la taragot, al sălaşului izolat, al scrânciobului, al câinelui, al vecinei etc, etc) este drumul foarte lung, de 5 km, parcurs în fiecare zi, în singurătate absolută de copilă, de la sălaşul răzleţit pe Mala Lungă şi până la şcoala din mijlocul satului şi apoi întoarcerea acasă, tot singură, la sălaşul din vale, odată cu declinul luminii; acest drum este un adevărat axis mundi şi este o călătorie iniţiatică, cu toate semnificaţiile aferente; din sălbăticie în răscrucea comunei; de la ancestral la instituţional - deci un parcurs al civilizării; din valea îngustă la zările dezgrădite ale satului; din extrema singurătate primordială, cu fiori de frică, la maxima larma voioasă a şcolarilor adunaţi în curtea şcolii, de la semiîntunericul din vale, în crăpatul zorilor, la lumina scăpărătoare a dimineţii însorite; de la visătorie în iarba din livadă la comuniunea cu tovarăşii de joacă; singurică pe drumeag şi pe cărarea dintre fâneţe, cu desaga la spinare, încâlcindu-se în iarba înaltă, speriindu-se din orice, cântându-şi sau născocind poveşti ca să capete curaj, îndemnând la deal ca să nu întârzie la şcoală, ori uitând de sine în jocurile încropite; cu parcurgerea în transă a tuturor splendorilor şi încântărilor naturale, dar şi a spaimelor, a primejdiilor ca atare,- de la cântec la frisoane, de la petalele florii la colţii fiarei; şi era de neevitat la dus şi la întors traversarea spăimoasă a pădurii lui Lozici, o piatră de încercare pentru forjarea caracterului; mereu cu teama lupilor care la un moment dat o urmăresc până la intrarea în sat... Mala Lungă, toponim ce intră astfel cu drepturi depline în literatura noastră, este un topos singularizat, este centrul universului pentru copila care deschide cu uimire şi nesaţ ochii asupra lumii, ca să şi-o asume şi să o trăiască fără rest.

La sat, moartea pare zeiţa tutelară; veşnicia, da (Blaga), dar şi principalul ei combustibil: moartea. Iar până atunci, între vecini, o solidarizare în destin dar şi multe durităţi, care au erodat la temelia relaţiilor comunitare: cearta, invidia, pumnii, clevetirea care se proliferează exponenţial cu înaintarea în vârstă. Babele clevetitoare, care despoaie viaţa de orice urmă de frumuseţe.

Scriitura romanului, în ton confesiv, - între visătorie, rememorare, mărturisire şi spovedanie - este o suveică neobosită, ţesând noutăţile prezentului printre imagini recuperate din prima copilărie; în urzeala scriiturii, conferindu-i trăinicie şi culoarea afectului; se simte permanenţa dorului de ţară, în forme ardente, imperative. Şi, în subtext, înţelesul că şi dorul de ţară este electiv: nu poţi să crezi în valoarea şi temeinicia neamului tău, din care te-ai desprins şi după care tânjeşti, dacă nu ai convingerea propriei valori şi temeinicii. Ticăloşii nu au ceea ce îndeobşte numim „iubirea de moşie”.

O carte de multă înţelepciune, oferită cititorului, după o experienţă de viaţă larg-cuprinzătoare, ce a fost împărtăşită / probată mai întâi direct, celor care i-au prilejuit autoarei aceste reflecţii despre viaţă şi rosturile ei şi abia după aceea trecute pe coala de hârtie. În metafizica sa practică, ACG ne sugerează deschiderea spre înţelesurile lumii şi acreditează ideea unor soluţii de viaţă personale, pe baza propriilor intuiţii; ea ne propune acest model de urmat: munceşte pe rupte, până la epuizare ca să-ţi câştigi pâinea zilei în sudoarea frunţii – iar odată ajuns la capătul puterilor vei constata cu uimire că izvorul energiilor nu a secat, el îşi are sursa în sufletul şi în credinţa ta; în momentele de cumpănă ale vieţii, întreabă în toate părţile, informează-te, cere sfaturi de la cei care se arată binevoitori, dar la urmă ia hotărâri pe cont propriu, asumă-ţi răspunderea, descurcă-te singur! Cel mai de nădejde prieten îţi eşti tu însuţi. Nu poţi fi în prietenie cu lumea dacă îţi eşti însuţi duşman.

Un abecedar şi o glossă, - a bunului simţ, a cuviinţei, a demnităţii personale, a independenţei de spirit şi a libertăţii de autoexprimare.

O sinceritate absolută, deconcertantă dacă n-ar fi şi programatică, o dorinţă de mărturisire care nu se teme de excese, nici de reacţii reprobatorii. Eu vreau să spun până la capăt ce am de spus, plăcut sau neplăcut, fiecare e liber să mă judece pentru opţiunile şi susţinerile mele. Cititor al acestor mărturisiri duse la ultima consecinţă, simţi cum în mintea ta se instaurează un glas inconfundabil, este din nou tema copilului universal, acel nucleu vital care-şi revendică locul printre semeni şi îndreptăţirea existenţială. Copilul va →

Horia Bădescu

Reflexe şi reflecţii argeşene*

Un volum de tablete ne oferă Ion C. Ştefan cu cea mai recentă a sa apariţie, *Suflet de argeşan*. Acoperind arii de interes şi teme dintre cele mai diverse, acestea au fost publicate în diferite ziare şi reviste, cu precădere în cotidianul «Argeş Expres», aşa cum ne previne pagina de gardă, între anii 2011 şi 2014. În număr impresionant, ele probează o veritabilă efervescenţă jurnalistică, pe care doar apetenţa pentru această specie deschisă discursului strâns şi semnificativ o poate stârni.

Mărturisesc a le fi citit cu interes nu doar pentru valenţele lor intelectuale şi de discurs, ci şi pentru faptul că multe dintre ele vorbesc despre un spaţiu şi o lume de care mă simt profund legat şi care sunt şi vor rămâne totdeauna acel *acasă*, despre care eu însumi am scris, de atâtea ori, cu emoţie. Cu un interes sporit de a regăsi în aceste pagini remarcabilele valenţe reflexive ale moralistului Ion C. Ştefan, manifestat plenar în volumele de cugetări şi maxime. Adică acuitatea spiritului de observaţie, puterea de reflecţie, obiectivitatea judecăţii morale sau sociale, capacitate sintetică şi expresivă care instituie statutul cugetării. Le-am regăsit în bună măsură şi aici. În măsura în care ele suţin o formă de discurs care se supune altor rigori. Cărora scriitorul le răspunde aproape întotdeauna. Fiindcă tableta presupune, cel mai ades, un acroş al realităţii imediate, o reacţie afectiv-reflexivă la un stimul al vieţuirii sociale mai degrabă decât al celei personale, pe care o subsumează. Nu însă în exclusivitate.

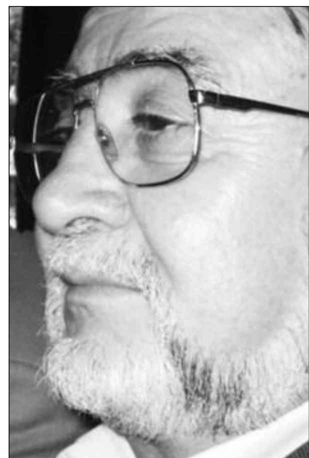
Că este aşa o ilustrează numărul acelor texte care au ca subiect lumea şi oamenii spaţiului originar al scriitorului, satul argeşan Arefu, topos în descrierea căruia îl regăsim de această dată pe poetul Ion C. Ştefan, topos cu o proiecţie lirică şi mitică care probează un ataşament sufletesc exemplar. Moralistul e aici un sentimental iremediabil în evocarea locurilor, familiei, dascălilor, prietenilor, cu acea generozitate şi uitare de sine pe care i le ştiu din copilărie. El rămâne acelaşi şi atunci când este vorba de urbea în care şi-a consumat adolescenţa liceală, Curtea de Argeş, de care rămâne ataşat nu doar în idealitatea memoriei, ci şi în actualitatea prezentului, în problemele şi împlinirile oraşului domnesc.

Aşa cum îl vom regăsi pe profesorul cu o impresionantă carieră în accentele didactice care marchează tabletele ce au în atenţie lumea şcolii ori situaţii şi contexte de viaţă care ridică întrebări asupra educaţiei şi formării junelor generaţii.

Însă aria tematică a tabletelor lui Ion C. Ştefan este, aşa cum spuneam, extrem de largă. De la reflecţii, nu puţine, asupra timpului, această obsedantă şi dramatică realitate a vieţuirii noastre, la chestiuni de estetică, de teorie a literaturii, de morală socială sau de exerciţiu interior pentru « a trăi frumos », precum « eliberarea de sine » ori « vindecarea de sine », la atâtea alte întrebări şi nelinişti. Aproape în toate aceste tablete scriitorul redevine redutabilul autor de cugetări şi maxime despre care aminteam la începutul acestor rânduri : un spirit viu şi deschis întrebărilor dar şi răspunsurilor existenţei umane, cu un discurs sobru dar ataşant, cu o dicţie reţinută dar expresivă, de o bună ţinută intelectuală.

De-a lungul celor aproape trei sute de pagini, Ion C. Ştefan ne însoţeşte printre arcanele şi provocările cele de toate zilele, pe care ne ajută să le trecem şi petrecem cu mai multă înţelepciune şi seninătate. Să-i acceptăm tovărăşia şi să-i citim, cu interes şi real folos, cartea !

* Ion C. Ştefan, *Suflet de argeşean,* Ed. Arefeana, Bucurşti, 2014

...un sentimental iremediabil în evocarea locurilor, familiei, dascălilor, prietenilor, cu acea generozitate şi uitare de sine pe care i le ştiu din copilărie.

A murit prietenul meu, poetul Grișa Gherghei

...Cam aşa s-a întâmplat: l-am întâlnit în redacţia ziarului „Acuz", apărut după revoluţie. Eu fusesem invitat de Grid Modorcea. I-am spus lui Grid: Vin, numai dacă mă laşi să le spun adevărul comuniştilor şi cum s-au purtat ei. Eram perfect îndreptăţit, pentru că aceştia o aruncaseră pe mama în puşcărie, noroc că nu a durat prea mult, şi, pe deasupra, am aflat, după evenimentele din decembrie 1989, că telefonul îmi fusese ascultat. Ba, mai mult. Soţia mea era chemată la telefon şi „gratulată" cu toate măscările pe care numai un jeg securist, în misie, putea să i le adreseze soţiei unui urmărit ce refuzase, cu metodă, să scrie osanale pentru o pereche de analfabeţi, dovediţi şi asasini.

Şi a fost aşa: îmi apăruse prima carte după revoluţie. L-am invitat pe Grişa să vorbească cu ocazia lansării, la M.L.R., a acestei cărţi care se intitulează „Sufletul în palmă". Nu m-a refuzat. A fost o seară plăcută care, bineînţeles, s-a lăsat, după câte îmi aduc aminte, cu o mică petrecere. Ne-am împrietenit. Nu, să nu creadă lumea că Grişa era întotdeauna un om comod, un prieten fără replică, atunci când el credea acest lucru. Ne mai şi certam, dar niciodată cearta noastră nu a decăzut în vulgaritate. Am petrecut cu el, cu Ion Covaci - un extraordinar prieten şi un traducător, dar şi un poet de primă mână -, cu Horia Gane nu puţine seri, unde spiritualitatea noastră nu era pe ultimul loc. Aşa s-a întâmplat în urmă cu unsprezece ani, la Neptun. Şi aşa au urmat şi alte zile şi seri pe la U.S., la M.L.R..

Grişa era, de cele mai multe ori, un cozeur: paradoxal, unde înţelepciunea era însoţită de glume elevate. Cel puţin eu aşa l-am simţit şi nu am fost singurul martor.

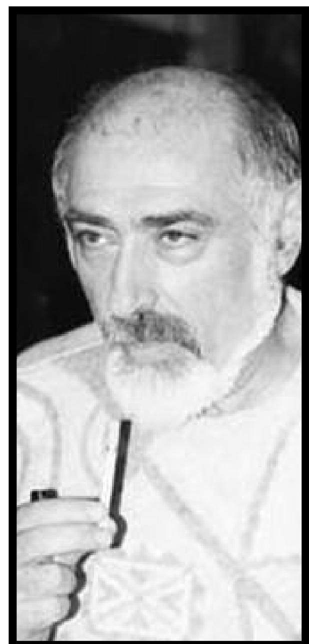
Ne-am certat şi în perioada când a candidat la preşedinţia U.S. I-am spus că nu trebuia, că el e poet şi că, mai ales, avea adversar pe Manolescu, cum la fel i-am spus şi lui Cezar Ivănescu. Desigur că părerea mea nu a contat. Nu cred să ne fi urât, cu adevărat, vreodată. Eu nu puteam fără el şi nici el fără mine. Păi, se punea întrebarea: cu cine să mai fi cântat poetul romanţe, dacă nu cu mine şi cu Ion Covaci? Eram asemenea unor fraţi siamezi.

Şi a mai fost aşa: îi cântam fragmente de romanţe, la telefon, ne vizitam şi puneam mese, atât el cât şi eu, suficient de îmbelşugate încât să se simtă bine mai multe perechi.

În final, s-a întâmplat aşa: din câţi prieteni a avut, dacă vor fi fost prieteni, de doi sau de trei ani - atâta timp cât a fost bolnav, numai eu îi dădeam telefon, având îndelungi discuţii pe diferite teme. Numai eu şi George Canache am fost la înmormântarea poetului care s-a petrecut la cimitirul evreiesc de rit spaniol. Dumnezeu să-l odihnească!

A murit prietenul meu, poetul Grişa Gherghei.

RADU CANGE

⟶ parcurge un proces de autoconstituire, de la sfială şi neîncrederea în sine, la dorinţa de a fi luat în seamă de convivi; şi apoi, în mod minunat, de la încredere în posibilităţile proprii; până la jubilaţia trăirii paroxistice nu mai e decât o jumătate de pas. Începi să te gândeşti că un succes mai mare decât cel scontat ar duce la pierderea controlului, la supraestimare personală; pe de altă parte îţi spui că e vorba de riscurile asumate ale stilului confesiv, care tinde să acapareze avanscena.

În consemnarea discuţiilor cu clientele de la institutul de cosmetică, nu avem doar istorii personale intime, pline de înţelesuri dureroase, nici doar pretextul pentru a ni se transmite convingeri ale autoarei, nedumeriri şi frustrări, ci ni se prezintă o investigaţie laborioasă a stării de fapt a societăţii vest-europeană a anilor 80-90. O insaţiabilă curiozitate privind natura ascunsă a firii omeneşti, o dorinţă sinceră de a afla cheia personalităţii umane, taina ce o ajută să se menţină deasupra, în vârtejul evenimentelor şi de a înţelege mersul lucrurilor, toate aceste căutări şi scormoniri au contribuit indicibil la edificarea spirituală a autoarei. Specialistul în presopunctură este un psiholog adhoc şi un confesor implicat, totodată un subtil sociolog, dublat de un moralist şi de un futurolog. Aflând poveşti dramatice, eşecuri intime, autoarea ajunge să se întrebe despre viitorul omului ca atare, în era consumismului, a excesului de comunicare ce în mod paradoxal a anulat efectele benefice ale confesiunii între prieteni de-o viaţă...

ACG are tactul de a nu absolutiza un punct de vedere personal, ea acreditează ideea că fiecare relaţie este o ecuaţie cu soluţii inedite, puse în pagină de viaţa însăşi, rezolvate prin soluţii de unică folosinţă.

Există o dinamică a preferinţelor, dublată de acumulări durabile - după pasionata muncă la salonul de cosmetică, ACG se lasă furată de o altă pasiune, dându-i câmp deschis să se desfăşoare: patima scrisului; o devoţiune lasă goluri existenţiale, dacă nu e succedată de o altă pasiune, la fel de acaparatoare.

La New-York, autoarea-mărturisitoare trăieşte o a doua dezrădăcinare, aceasta chiar mai dură, într-o lume a frigidităţii interumane, în faimosul „pustiu de 11 milioane", cum îl numise Tennessee Williams. Confirmările succesive, succesele sociale nu-i anulează zbuciumul interior, personajul-narator caută mereu dovezi care să-l confirme.

Pe scriitorul adevărat îl înţelegi mai lesne din scris decât din prestaţia sa în societate. Desigur, un scriitor contează prin operele sale -, dacă ele sunt valabile totul e în regulă şi se omologhează, oricât de târziu - căci nu contează decât opera finită. Iar pe de altă parte, faptul că scriitorul X are talent cu carul, dar nu se îndeamnă la scris, că Y este un stilist inegalabil, dar fără operă, nu au nicio relevanţă. Primează opera.

Astfel, lucru mai rar întâlnit la noi, avem din partea unei persoane care s-a realizat în plan social o poveste emoţionantă de viaţă dar şi o carte a bunelor intuiţii puse la lucru în mod optim. Nu da de-oparte ce-ţi spune raţiunea, nici nu respinge aprioric ce-ţi spune inima, dar nu neglija nici ce-ţi spune intuiţia, în clipele ei de graţie.

ACG are tactul de a nu absolutiza un punct de vedere personal...

litere

N. Georgescu

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

3. LUMINA, CA EXPRESIE

Din textele văzute până acum rezultă că în epoca eminesciană erau doi termeni, *luminare* şi *lumânare*, cu sensuri diferite. Pentru omul secolului al XIX-lea o expresie ca „a stinge lumina” era imposibilă, lumina fiind, încă!, un principiu şi o realitate cosmică; el zicea „stinge luminarea”, gândindu-se la instalaţia care făcea lumină – şi care putea fi lampă, candelabru sau chiar lumânare. Modernizându-ne prin întrebuinţarea generală a curentului electric, noi am „inventat” – dar şi în limbajul nostru curent când zicem "stinge lumina" ne referim strict la lumina artificială, făcută de mâna şi mintea omului. Sensul invers, aprinderea luminii, pare, însă, dominat de înţelesul etimologic al cuvântului. Într-adevăr, *a aprinde* vine din latineşte: *ad* şi *prehendere*, cu sensul primar *a se prinde de*. În latineşte există *apprehendo / adprehendo*, dar nu are nimic de-a face cu focul, înseamnă doar *a lua, a prinde*, iar sensul românesc nu numai că ne individualizează între limbile romanice, dar păstrează o interesantă mitologie (şi metafizică) a focului: când *aprind focul* nu înseamnă că scot focul la iveală dintr-un lemn, că focul ar fi în interiorul obiectului şi n-aş face decât să-l exteriorizez; nu, focul *se prinde de ceva*, se „ad prinde”; el există în sine, are viaţa, imperiul, consistenţa lui – şi în mod deliberat acceptă să se încurce în realitatea noastră, să o consume. Sensul primar este „a pune foc”- în lemne, sau în altceva care arde. Focul nu se creează de către om, el trebuie păstrat, întreţinut; dacă se stinge, ca în basmul *Călin Nebunul*, stă timpul în loc până ce flăcăul care nu l-a vegheat aleargă tocmai pe tărâmul celălalt, ia o scânteie din focul zmeilor, şi o aduce ca să-l aprindă din nou şi aici. A aprinde lumina, aşadar, este resimţit prin extensie de la obiceiul punerii focului, nu înseamnă a crea, a face lumina – ci a o conecta la văzul nostru, a o *prinde* în realitatea noastră. Existenţa ei în tensiunea electrică, în firele electrice, a devenit lucru de la sine înţeles pentru omul tehnic de azi – care ar trebui să ştie, iată, că la fel era resimţit focul în ancestralitatea folosirii sale: ca un element în sine, ca o stihie dintre cele patru ale lumii – care poate fi provocată, chemată, adusă şi prinsă...

Dacă revenim, însă, la filologie şi încercăm să lărgim baza de informaţii pentru a face diferenţa cât mai clară între *luminare* şi *lumânare*, vom vedea că lucrurile nu sunt chiar aşa de limpezi. În general teoria este mai simplă decât practica – iar verificarea uneia prin cealaltă este dificilă în oricare sens. Iată, de pildă, următoarea amintire a lui Ioan Slavici, care încurcă lucrurile de toată frumuseţea: *„În primăvara anului 1883, însă, el a început să se îndărătnicească şi nu mai eram nici eu tot cel de mai nainte.(...) Obiceiul lui era că citea cu glas tare ceea ce îi plăcea, mai ales poeziile, şi făcea multă gălăgie când scria, se plimba, declama, bătea cu pumnul în masă, era oarecum în harţă cu lumea la care se adresa. Îi băteam în perete; el stingea lumînarea şi se liniştea, dar era de rea credinţă şi nu se culca. Peste cîtva timp, cînd credea c-am adormit, aprindea din nou lampa şi iar începea să bodogănească. Mă sculam atunci, mă duceam la el şi-l rugam să mă lase să dorm. (...) Acesta a fost pentru mine primul semn al bolii de nervi ce-l cuprinsese.”*[1] Am citat din Ioan Slavici: „Amintiri”. În această perioadă Slavici scrie când cu *î*, când cu *â* (*dânsul/dînsul, când/cînd*, etc). Nu asta m-ar deranja în primul rând, ci altele. Mai întâi, faptul că această amintire, atât de importantă, nu prea este reluată de biografi. Este una dintre extrem de rarele mărturii despre modul cum crea Eminescu, aflăm că el declama, îşi interpreta retoric propria poezie, era mereu nemulţumit, revenea. De aici reiese importanţa deosebită pe care o acorda poetul scrierii ca oglindă a poeziei rostite, adică punctuaţiei, poziţiei apostrofului, accentelor, etc.

Să-l lăsăm pe Slavici în ereziile lui, dar noi, care avem astăzi o informaţie mai bogată despre Eminescu decât prietenul său de la 1883 (pentru faptul că putem corobora nesfârşite informaţii parţiale pe care acela nu le deţinea), trebuie să ne întrebăm: ce scria Eminescu în primăvara lui 1883 atât de preocupat? Poetul nu mai publica poezii în *Convorbiri literare* din septembrie 188l, *Luceafărul* fusese definitivat din 1882 şi dat la *Almanahul „România Jună”* din Viena. În vara lui 1883 va avea cunoscutul atac speculat de adversari – iar în iarnă va ieşi, sub îngrijirea lui Titu Maiorescu, volumul său de *Poesii* care cuprinde, pe lângă cele 24 de poezii publicate între timp, vreo 40 de titluri noi, inedite. La acestea lucra el intens în primăvara lui 1883; sunt poeziile cu o muzicalitate deosebită ordonată şi organizată de către poet prin scriere.

După cum am mai arătat, Perpessicius ajunge, în notele sale de subsol unde urmăreşte infinitele versiuni şi variante ale acestor poezii, la concluzia că volumul din decembrie 1883 i-a fost pus lui Titu Maiorescu înainte gata organizat de către altcineva, criticului revenindu-i sarcina de a-l pregăti pentru tipar. Nici Perpessicius nu spune cine l-a organizat, dar este de la sine înţeles că Eminescu însuşi este arhitectul volumului său. Oricum, Slavici ne spune că în primăvara lui 1883 poetul lucra intens – şi că el, Slavici, a dedus din acest stil de muncă boala ce va exploda la 28 iunie. Să nu fi ştiut Slavici la ce lucra prietenul şi chiriaşul său?

Noi cunoaştem, astăzi, din tezaurul editat la anul 2000, scrisoarea lui Eminescu din 8 februarie 1882 către Veronica Micle: *„Titus îmi propune să-mi editez poeziile şi am şi luat de la el volumul 1870 – 1871 din* Convorbiri *unde stau* Venere şi Madonă *şi* Epigonii...”.[2] Cunoşteam până acum numai scrisoarea de răspuns a Veronicăi, prin care-i spunea: *„Aud că-ţi editezi frumoasele tale poezii...”* [3] Publicată încă de la începutul secolului al XX-lea, această scrisoare a ei a fost trecută cu vederea fiind singura dovadă a faptului: întărită, însă, de cea a lui, ambele constituie adevăratul act de naştere al Ediţiei princeps din 1883. Observăm, însă: Maiorescu ştia, Veronica Micle ştia – cum de nu aflase încă Slavici că Eminescu îşi lucrează intens acest volum?! Asemenea decizii de publicare sunt de domeniu public, nu ne putem imagina că se pregătea în ascuns, în secret, o carte de acest fel.

Mai sus cu doar câteva rânduri, Slavici scrie: *„Dădeam lecţiuni la Şcoala normală a societăţii, la „Azilul Elena Doamna” şi la Institutul Manliu. Sîmbetele dar şi-n ajunul zilelor de sărbătoare, cînd nu aveam să fiu la opt dimineaţa pe catedră, stăteam şi eu adeseori cu el şi discutam chestiuni de gramatică, de pedagogie, de filozofie ori de istorie, întregi nopţi senine, care nu se pot uita. De obicei însă nu-l lăsam să stea, şi era destul să bat în perete pentru ca să-şi stingă lumînarea...”* În sensul întrebării lui Perpessicius, aceea privitoare la cine va fi organizat volumul de poezii ajuns în faţa lui Maiorescu, Slavici pare a răspunde că nu el, că habar nu are ce făcea poetul, etc.

Sunt de-a lungul istoriei vremuri sincere, când documentele, mărturiile, înscrisurile publice, presa – în general, litera scrisă – se lasă uşor înţelese şi simţi la tot pasul că doresc să-şi comunice conţinutul – şi vremuri nesincere, disimulate, când fie oamenii nu au curajul sau dorinţa de a spune ce se întâmplă în lume, fie scrisul însuşi este îmbibat de formule, expresii, cuvinte cu sensuri multiple. Texte ca cele de mai sus, ale lui Ioan Slavici, trebuie interpretate – iar înţelegerea va fi una dedusă, demonstrată. Nu putem să credem că el nu ştia la ce lucrează Eminescu în primăvara lui 1883, nu putem să credem nici că declamările nocturne ale poetului erau dovezi ale unei boli nervoase. Să stăm, însă, oricum am sta şi să judecăm drept: Slavici bate în perete – iar Eminescu stinge *lumânarea*. După care poetul „aprindea din nou *lampa*”. Este clar că pe Slavici nu-l interesează lumina ca atare, că aceasta nu străbătea prin perete ca să-l deranjeze la somnul profesional. Îl deranjează efectul luminii, faptul că ea îl pune pe poet în contact cu manuscrisele sale, îl „aprinde” pe Eminescu în operă. Cum poate, apoi, să vadă Slavici, prin perete, dacă în odaia poetului este aprinsă lampa sau lumânarea? Vedeţi cum zice: *„el stingea lumînarea (...) şi aprindea din nou lampa (...) Mă sculam atunci, mă duceam la el şi-l rugam să mă lase să dorm”*. De vreme ce se ducea la el, ar însemna că vede ce e aprins acolo, lampa adică. E absurd, însă, să credem că poetul aprindea la început lumânarea iar după ce o stingea pe aceasta aprindea lampa; cu ce ar fi fost mai liniştită una decât cealaltă? Slavici vrea să spună prin „el stingea lumînarea” – „el stingea lumina, luminarea” – şi prin „aprindea din nou lampa” – „aprindea din nou lumina, luminarea, lampa”. Cine are proprietatea termenilor înţelege prin „din nou” reiterarea aceleiaşi acţiuni. Nu te poţi descălţa de pantofi şi apoi, mai târziu, să te descalţi „din nou” de... cizme, de pildă.

Este vorba, aşadar, de expresii de limbă al căror sens s-a dezlegat, ulterior, în cuvintele din care sunt compuse. O dovadă ne este furnizată de dicţionarul român francez al lui Fr. Damé[4]: în vol. II, din 1894, el înregistrează „luminare”, ca substantiv feminin, cu sensurile: l. „action d'éclairer; de luire; de briller” şi 2. „luminaţie”, dând exemplul: „Luminarea-Sea” – „Son Altesse” (mai obişnuit, în basme, este „Luminăţia Sa”). Imediat mai jos este înregistrat „lumînare” cu sensul „cierge, bougie, chandelle”. Fie că uită, fie că se corectează din mers, în volumul IV din 1897, la cuvântul „a stinge”, Fr. Damé traduce chiar expresia eminesciană din *Scrisoarea I* : „după stinsul lumînării - après qu'on eût éteint la lumière” – exact expresia care ne interesează: "după ce a fost stinsă lumina” este echivalentă cu „după stinsul lumînării”

Dicţionarul tezaur al limbii române nu a lucrat, încă, termenul *„lumânare / luminare”*, dar pentru „a stinge” vedem că sensurile sunt bine diferenţiate, cu trimitere la Heliade-Rădulescu („până se vor stinge *luminările*”) ori I. Ghica („am stins *lumânarea*”). Nu ştiu cum vor proceda Onor. D-nii lingvişti sau onoratele colege ale dumnealor – dar principiul dicţionarului este că termenii sunt luaţi din ediţii, de obicei critice. Or, în ediţiile actuale diferenţele s-au şters, textul s-a netezit: va considera Dicţionarul, ca instituţie, că ediţiile mai vechi sunt mai bune decât cele noi iar ediţiile de autor sunt cele mai bune?! Ar fi grozav, asta ar însemna că şi Dicţionarul face abstracţie de editologia românească din ultimii 50 de ani şi trece, ca să-şi împlinească menirea, dincolo de tăietura cenzorială a lui 1953. În această situaţie, însă, avem de-a face cu un corpus foarte, foarte pestriţ; ceea ce numim noi *Dicţionarul Limbii Române* este o lucrare ce porneşte de la litera A şi se opreşte la litera Z – dar citează ediţii din 1901 până astăzi într-un consens amalgamatic foarte, foarte supus vremurilor. Este o lucrare ce de-abia de acum înainte urmează să se reelaboreze.

Noi la Eminescu să rămânem, şi să ne uităm ceva mai sus, la unul dintre avatarurile „luminii” pe care le-am înregistrat. Se spune, aşadar, *„Luminăţia Ta”* pentru franţuzescul *„Votre Altesse”*. Mărimea persoanei nu se judecă, aşadar, neapărat după înălţime – mai există un criteriu, acela al luminii. De data aceasta, lumina internă, *a sa*, dar şi lumina care luminează în jur. Iată cum în limbajul acesta elevat, de înaltă curte, de epocă a luminilor dacă vreţi, lumina poate fi confiscată, poate avea un proprietar. Este cazul invers decât al focului, care am văzut că se prinde, de undeva din sinea sa stihială, în lucruri, invers decât al luminii electrice care, şi ea, aprinde becul sau alt obiect – dar din afară. Cu aceasta suntem în întrebarea lui Eminescu, la care nu cred să se poată da încă un răspuns: este, sau nu, omul o lumină, aceasta-i întrebarea – pe care o vom dezvolta ca întrebare şi, poate, ceva mai mult – în nici un caz, însă, ca răspuns. „Adevăr deplin în viaţă încă nimeni n-a cules”, cum ne învaţă chiar poetul – nu vom fi tocmai noi cel care-l contrazice.

...Perpessicius ajunge, în notele sale de subsol unde urmăreşte infinitele versiuni şi variante ale acestor poezii, la concluzia că volumul din decembrie 1883 i-a fost pus lui Titu Maiorescu înainte gata organizat de către altcineva, criticului revenindu-i sarcina de a-l pregăti pentru tipar. Nici Perpessicius nu spune cine l-a organizat, dar este de la sine înţeles că Eminescu însuşi este arhitectul volumului său.

Note:

[1] Ioan Slavici: „Amintiri”, Ed. Cultura Naţională, Buc., 1924, p. 26

[2] Dulcea mea Doamnă /Eminul meu iubit. Corespondenţă inedită Mihai Eminescu – Veronica Micole. Ediţie îngrijită, transcriere, note şi prefaţă de Cristina Zarifopol-Illias. Edit. Polirom, 2000, p.188

[3] O.XVI, p. 452

[4] Fr. Damé: Nouveau dictionnaire roumain-francais, Imprimerie de l'État, 1893, s.v.

Gabriela-Iuliana Andrei

Mitică: un personaj caragialian emblematic

Opera dramaturgului I.L. Caragiale este lărgită şi completată de „momentele" şi schiţele care fac din autorul lor un „descoperitor" al unei pitoreşti categorii socio-morale specifică mediului citadin-muntenesc: miticismul. Mitică face parte dintr-o complexă galerie de personaje (*moftangiul, bucureşteanul, amicul, copilul prost-crescut, cronicarul monden, teoreticianul în veşnică disponibilitate*) reprezentative pentru lumea ironizată de I.L. Caragiale.

Dacă moftul reprezintă absenţa semnificaţiei, gradul zero al sensului ori, din contră, inflamarea peste poate a Semnificantului, în proporţie inversă cu evoluţia Semnificatului, moftangiul, ca model uman, purtând imprimată în filigranul personalităţii sale, în retorica sa comportamentală şi existenţială pecetea moftului, e sinonim cu Mitică. Mitică este, paradoxal, nu un nume ce desemnează o individualitate umană, o fiinţă cu contururi ferme, ci un nume generic care aparţine - în mod alegoric, desigur - tututor personajelor caragialiene, nedesemnând însă fizionomia niciunuia:

„ - Mitică... şi mai cum?

- E destul atâta: Mitică – de vreme ce şi dumneata îl cunoşti tot aşa de bine ca şi mine. Fireşte că trebuie să-l cunoaştem: îl întâlnim atât de des – în prăvălii, pe stradă, pe jos, în tramvai [...], pe bicicletă, în vagon, în restaurant, la Gambrinus – în fine, pretutindeni[...]. El nu e nici tânăr, nici bătrân, nici frumos, nici urât, nici prea-prea, nici foarte-foarte; e un băiat potrivit în toate [...].(I.L. Caragiale, „Mitică")

În universul omogen şi entropic, haotic şi dezarticulat conturat de Caragiale, în care fondul, ca şi inexistent, este exprimat prin extensia unor forme proliferante, orice dorinţă de individualizare e iluzorie, mimetismul funcţionează implacabil, astfel încât nevoii de identitate a personajelor i se opune „o biografie ficţională" (V. Fanache, *Caragiale*, Editura *Dacia*, Cluj-Napoca, 1984, p. 48), o nevoie irepresibilă de mistificare, de autoiluzionare, ce se îmbină cu imperativul van al „notorietăţii". Între dorinţa de afirmare, între mania notorietăţii şi disponibilităţile afective, morale, intelectuale cu totul precare, tinzând spre gradul zero, ale personajelor există o discrepanţă evidentă, un elocvent hiatus.

Dacă vidul sufletesc şi banalitatea atotstăpânitoare sunt mărcile specifice ale personajului caragialian, absenţa comunicării, neputinţa dialogului traduc relaţiile ce se statornicesc între personaje.

Lipsite de identitate, personalităţi derizorii ce se afirmă ignorându-şi destinul, cu comportamente fluctuante care se nasc dintr-un joc ironic de oglinzi, personajele caragialiene sunt expresia cea mai elocventă a anonimizării sub semnul „Logosului" uniformizator, deturnat spre farsă logoreică şi scandal. Personajele lui Caragiale seamănă ca două picături de apă, pustiul lor sufletesc este acelaşi, astfel încât genericul nume Mitică acoperă o realitate palpabilă, instituind anonimizarea, lipsa identităţii şi imposibilitatea dialogului. Postura personajului se transformă astfel, inevitabil, în impostură, pentru că, aflat într-o perpetuă dispoziţie mimetică, debordând de un nestăvilit patos cameleonic, eroul încearcă să-şi asume noi identităţi, dar în zadar, fiindcă de cele mai multe ori celelalte personaje sunt aidoma lui („Repausul dominical", „La Paşti" etc.)

Textul lui Caragiale se prezintă, astfel, sub aspectul unui joc de oglinzi în care personajele se reflectă, înlănţuindu-se într-un carnaval al vidului existenţial, într-o mascaradă a absenţei şi a eclipsei de semnificaţie, de dialog şi de consistenţă ontică.

O memorabilă definiţie a miticismului, categorie moral-psihologică a bucureşteanului de mijloc şi, în genere, a omului caragialian este oferită de criticul literar Pompiliu Constantinescu: "Ce este Mitică şi miticismul? Este o categorie morală a micului burghez din Capitală. Mitică este «deşteptul» naţional prin excelenţă, spiritul superficial, care se pricepe în orice domeniu: în finanţe, în arte, în politică, emiţând «opinii», toate foarte «categorice» , chiar când sunt numai şugubeţe. Mitică este sociabil prin definiţie, căci îşi debitează verva între amici, la cafenea şi berărie, entuziasmat de câteva pahare şi incitat de întreruperi şi replici adverse, este familiar cu toată lumea şi demn când îl atingi în amorul propriu. (Pompiliu Constantinescu, *Scrieri*, vol. 2, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1967, p. 36)

Acelaşi critic literar inventariază schiţele în care apar personajele tipice care ilustrează galeria din care face parte „emblematicul" Mitică: „Ce frescă admirabilă de Mitici, în felurite ipostaze, cuprind schiţe ca: «Amicul X», «Triumful talentului», «Întârziere», «La Moşi...», «O lacună», «Situaţiunea», «1 aprilie», «Diplomaţie», «Ultima emisiune», «Amici », «Monopol», «Repausul dominical» şi neîntrecutul grup din «C.F.R. », în care miticismul, sub forma lui cea mai acută, a familiarităţii, indiscreţiei şi a spiritului de batjocură gratuită, realizează una dintre cele mai adânci şi mai perfect stilizate schiţe din "Momente". (Ibidem., p.37)

Între motivul labirintului, acela al moftului şi figura lui Mitică legătura se dovedeşte mult mai strânsă decât ar părea la prima vedere. O dată, deoarece toate aceste elemente emblematice pentru lumea lui Caragiale o definesc, o reprezintă, o desemnează în mic, comportându-se asemenea unor litote ce îi atenuează conformaţia, sugerând însă infinit mai mult decât spun. Dar, pe de altă parte, cele trei figuri simbolice reprezintă elemente constitutive ale unei mitologii a derizoriului (sau moftologii) pe care o construieşte cu migală Caragiale.

Geniu al peroraţiei inutile, scăpate din frâiele logicii şi ale temperanţei, Mitică îşi ascunde vidul sufletesc versatil sub gesticulaţie şi limbuţie, făcând să pară altfel decât este, mistificând cu dexteritate şi preconizând soluţii drastice (O lacună). Personaj greu de definit în individualitatea sa ultimă, tocmai datorită debordanţei şi versatilităţii sale lingvistice şi comportamentale, Mitică e un cabotin care, în această mare "comédie" a limbajului, găseşte sursele unei iluzorii mântuiri morale, adoptând verbul cu contur inflamat-demagogic ca figură retorică şi armă de luptă.

G. Călinescu trasează un memorabil portret al lui Mitică, subliniind verva sa lingvistică, proteismul şi locvacitatea sa specifică: „Mitică e un cetăţean volubil, având în cel mai înalt grad pe suflet interesele ţării, pe care le vede totdeauna în negru («Stăm rău, foarte rău domnule!»), având soluţii pentru toate problemele la ordinea zilei (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Semne, Bucureşti, 2003, p. 442). Semnificativ este următorul fragment din schiţa Mitică: „- Monşer, stăm rău, foarte rău! e ceva deplorabil şi ridicul în acelaşi timp... Şi asta, să-mi dai voie, să-ţi spun, e trist nu numai pentru noi ca părinţi, care orişicum e o durere, nu poţi să zici! ca să-ţi expui un copil în cea mai fragedă vârstă; căci în definitiv, un părinte mai poate avea un copil; şi nu din egoism o spun; dar e trist pentru ţara întreagă să te vezi la discreţia capriţiului unei doici! pentru că, imaginează-ţi existenţa unui copil – Sisilica, fetiţa noastră, de exemplu – este din cauza ei periclitată; căci doctorul pretinde că noi n-am păzit-o îndeajuns, şi laptele este stricat, ceea ce nu mai poate conveni pentru nutriţiune, neavând încă formate sucurile gastrice; şi fireşte suntem desperaţi, încât nu mai avem alt refugiu decât la biberon, fiind de-abia la şase luni: puteam să o-nţărcăm. Înţelegi?"

În plus, G. Călinescu afirmă că „spiritul critic miticist este excesiv: nimic nu-i bun, totu-i moft", (G. Călinescu, op. cit., p.443), semnificativă fiind secvenţa în care Nae, aşteptându-şi soţia, „reduce la zero civilizaţia română" (Idem.): „- Eu pot pentru ca să-ţi spui pe parola mea de onoare că-mi pare foarte rău! dar ştii?... foarte rău!! foarte rău!!! pentru ca să ajungem să vedem ţara mea, care era peste putinţă ca să prevază cineva o situaţiune foarte tristă, fiindcă le-am spus şi dumnealor...

Care dumnealor?...

Dumnealor cu care am fost; zic: pot pentru ca să spui că nu se poate ceva mai trist, ca să vie un moment orişicât ai zice, când vezi că bate falimentul la uşă şi nu mai e niciun patriotism...

Nae face o figură mâhnită; e aşa de obidit, încât ai crede că vrea să plângă.

Bine Nae, zic eu, nu trebuie să fie omul aşa de pesimist. Lucrurile or să se-ndrepte este o recoltă admirabilă.

Nae, schimbând figura şi zâmbind cu compătimire de ignoranţa mea:

Ce recoltă, nene, ce recoltă? D-ta n-ai văzut rapiţa?

N-am văzut-o, că n-am fost pe-afară.

Apoi vezi!... Rapiţa, moft!

Ei! moft.

Fireşte că moft, că nu poate pentru ca să dea nici patruzeci de milioane, şi dumnealor, mă-nţelegi, lucru mare! parc-a apucat pe Dumnezeu de-un picior cu rapiţa, care o să poată d-nelor pentru ca să ia două chile la pogon... Ai văzut acuma? unde sunt o sută cincizeci de milioane, care se lăuda?" (I.L. Caragiale, „Mitică")

Mitică e „bârfitor, lichea şi intrigant, mai mult din limbuţie; generos şi zăpăcit" (G. Călinescu, op. cit., p. 442), acceptând să facă servicii fără a avea tăria să le ducă la bun sfârşit, ceea ce îl autorizează să ceară şi el servicii oricui. Astfel, Mari Popescu (Mitică feminin) intervine pentru trecerea unui licean fără să-l cunoască pe candidat, trimis printr-un lanţ de recomandări, pentru că el însuşi Mitică înţelege să ceară servicii oricui: „Nimic nu refuzăm – madam Piscupescu lu' madam Dăscălescu, madam Sachelarescu lu' madam Piscupescu, madam Iconomescu lu' madam Sachelarescu, madam Diaconescu lu' madam Iconomescu, madam Preotescu lu'madam Diaconescu, d-ra Popescu lu' madam Preotescu, eu d-rii Popescu, şi mie amicul Costică Ionescu... " (I.L. Caragiale, „Lanţul slăbiciunilor")

Personajele lui Caragiale seamănă ca două picături de apă, pustiul lor sufletesc este acelaşi, astfel încât genericul nume Mitică acoperă o realitate palpabilă, instituind anonimizarea, lipsa identităţii şi imposibilitate a dialogului.

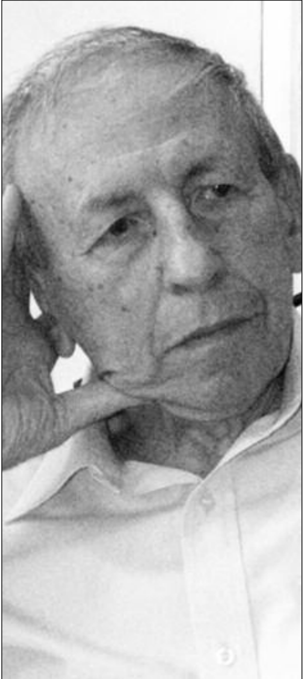
Aşadar, Caragiale este creatorul unui tip complex de bucureştean, al micului burghez, de obicei funcţionar, al neuitatului Mitică, întâlnit „în exerciţiul funcţiunii, prin autorităţile publice, la cafenea şi berărie, la chef şi în

familie, unde scapără de opinii diverse, naive, stupide sau simplu amuzante. Fie că-l cheamă Tache sau Mache, Lache sau Sache, Popescu sau Ionescu – acelaşi tip se ascunde sub atâtea pseudonime familiare." (Pompiliu Constantinescu, op. cit., p. 36).

Redundant şi expansiv, omniprezent, dar mai ales omniscient, de o „competenţă" enciclopedică, Mitică e, bineînţeles, un individ a cărui existenţă fizică e mai mult dedusă din cea verbală. Superstiţia şi tabuurile cuvântului sunt realităţi pe care Mitică le experimentează cu vigoare, acordând cuvântului o importanţă capitală (întrucât în afara vorbelor el nu există ca individ), dar, în acelaşi timp, depreciind vocabulele prin mânuirea lor defectuoasă. E o profundă inadecvare aici între scop şi mijloace, o nepotrivire uneori hilară, alteori tragicomică, între intenţii şi realizare, care produce neînţelegeri, care e vinovată de senzaţia acută de incomunicabilitate pe care o transmit textele caragialiene.

Marin Ioniţă

Nu trageţi în dinozauri! Volumul 2 – Cazarma roşie

Recrutele V

Adevărat. Am jurat. Cu mâna pe Biblie. În sfânta biserică. În prezenţa reprezentanţilor autorităţilor statului. În faţa mulţimii de locuitori ai satului. Am jurat să fiu credincios noului sistem care punea stăpânire pe ţară. “Trăiască Republica Populară!...”

Nu eram decât un băietan. Briciul încă nu se atinsese de barba mea. Vocea îmi era în schimbare. După lege mai aveam trei ani până la maturitate. Până să fiu bun de recrutat. Până să ajung cetăţean responsabil de toate faptele mele şi cu drepturi legitime, chiar de a alege deputaţi în Marea Adunare Naţională şi încă nu am ajuns să-mi pierd fecioria. Şi asta conta. În cazul că politica e o mare curvă, eu intram virgin pe acest drum. Mă ia în braţe femeia fatală. Mă înhaţă. Mă răsfaţă. Mă dresează. Şi joc după cum mi se cîntă. Şurub în mecanismul comunist...

Am depus jurământul chiar a doua zi după abdicarea regelui. El pleca în exil, eu deveneam cetăţean al Republicii Populare Române. Nu ne-am strâns mîinile. Nu ne-am îmbrăţişat. Nu ne-am plâns cu capul pe umăr. Nu ne-am rostit vorbe de încurajare. Ne-am despărţit fără să ne vedem.

I-am auzit doar glasul în căştile aparatului meu de radio cu galene: “La cei de faţă şi viitori, sănătate!”. De faţă, de la distanţă, eram şi eu. Dar şi mai important, unul dintre viitori. Dintre supravieţuitori. În ce lume?

Am strigat cu năduf, cu pumnii încleştaţi, am urlat ca o fiară în junglă: “Unde pleci, majestate? De ce te duci? Cui ne laşi?” Surd. Mut. Îşi făcea bagajele. Se urca în vagon. Se lăsase detronat...

Se cânta în mine un marş pe care îl repetam în şcoală: “Adună-ţi rege oştile şi du-le la biruinţă aşa cum le-ai mai dus!” dar cine să mă audă? Cine să mă asculte? La arme, cei de-un sânge şi de-o lege? La arme, pentru neam şi pentru rege!” Care arme? Care neam? Care rege? Şi cine? Totul se spulberă în vânt...

“Nu părăsiţi aparatele, un mesaj important pentru ţară! Nu părăsiţi aparatele, un mesaj important pentru ţară! Nu părăsiţi aparatele, un mesaj important pentru ţară! ”

Îl mai auzisem o dată, era la 23 august 1944. Acelaşi rege anunţa atunci preluarea puterii, răsturnarea guvernului, ieşirea din război.

*

Beţie. Bucurie. Nebunie. Toată suflarea ieşea în drum, în răspântii, pe străzi, băteau toate clopotele bisericilor, cântau fanfarele, ţambalele, fluierele, se-mbrăţişau oamenii de se cunoşteau, de nu se cunoşteau, plângeau, râdeau... Pace-Pace-Pace! Pace-Pace-Pace! Pace-Pace-Pace!

A doua oară, “Mesaj important pentru ţară...”... în miez de iarnă, în ajun de Anul Nou. Mâine anul se-nnoieşte, pluguşorul se porneşte!”... “Regele, cu glasul său, ne face cunoscut că ne părăseşte pentru binele ţării...”

Regele meu. M-am născut şi am copilărit în regat. Pe peretele nostru dinspre răsărit, lângă icoană era portretul suveranului. Când mă lua de mână mama să îngenunchem şi să ne rugăm în faţa Mântuitorului, îl aveam în privire şi în suflet şi pe majestatea sa.

Tăcere. N-a mai scos niciun cuvânt. Îşi făcea bagajele şi atât. Chiar ajunsese la concluzia că aceasta este soluţia? Să-l cred? Să nu-l cred? Habar nu aveam că i-au pus pistolul în coaste. Dar nici n-am auzit că cineva s-a împotrivit. Să fi sărit cu arma în mână. Cu bâta sau cu furca prin sate. Gata să-şi dea viaţa pentru rege. “Trăiască regele în pace şi onor.” “De ţară iubitor.” “şi apărător de ţară!”. Unde e regele? Unde onorul? Al lui? Al nostru?

Rămăsesem fără rege...

Lăutarii satului. Se desfundase un butoi cu vin. Fum de pastramă la grătar. Hora mare. Hora unirii. “Pune perniţa jos şi sărut-o cu folos”. Cobza. Ţambalul. Cântăreţele: “hai, leliţă, în deal la vie, să culegem răzăchie!” cîini printre picioarele noastre.

Mă-ntorc acasă plouat. Baligi pe pârtie. O sanie cu clopoţei.

*

Împing poarta cu piciorul. Icnete în coşar. Costică, fiul gazdei, ţinea coada vacii şi o viola. Vita rumega liniştită. El, în extaz. M-a privit cu ochi de nebun. Cred că m-ar fi ucis de nu m-aş fi retras. Oricum, nu puteam să mai stau în aceeaşi odaie cu blegul şi nãvlegul de Costică. Cu handicapatul şi posedatul. Să mâncăm la aceeaşi masă. Din aceeaşi mămăligă. Să bem din aceeaşi cană.

*

Mi-am luat cufărul şi m-am aşezat pe el la marginea drumului.

Eu şi regele. Exilul lui în Apus. Rătăcit eu în ţara mea...

Doamne, ce-am făcut? Cine mai sunt? Al cui?

*

Am jurat. Cu o mână pe cartea sfîntă. Cu o mână pe inimă. Cu privirea pe textul pe care trebuia să-l rostesc. Cu glasul înfundat. Îngânat. Cu limba împleticită. “Mai tare, băiete, nu se-aude!” am strigat. Am ţipat. Am zbierat: “Jur!”

Şi am semnat angajamentul. Zapisul. Pactul cu diavolul. Cu mâna mea. “De bună voie şi nesilit de nimeni!”. Cu cerneală. Cu peniţa înmuiată în călimară. Dar parcă ar fi fost cu sange din venele mele. Cetăţean loial. Să lupt pentru cauză până la victoria finală. De mi se cere, să fiu în stare chiar de sacrificiul suprem. Aşa să ne-ajute Dumnezeu...

Un adolescent. Poate inconştient. Dar ce conta? Toţi funcţionarii. Toţi bugetarii din comună am fost strînşi în turmă şi duşi la biserică să depunem jurământ şi să semnăm câte-un angajament personal. Salariaţii de la primărie, învăţătorii, pădurarii, cantonierii, perceptorul... Ultimul trecut pe tabel, eu, agronomul practician angajat provizoriu pentru cultura de tutun. Mânzul. Poate mielul pascal. Bun de sacrificat.

Am jurat. Cu o mână pe cartea sfîntă. Cu o mână pe inimă. Cu privirea pe textul pe care trebuia să-l rostesc. Cu glasul înfundat. Îngânat. Cu limba împleticită. “Mai tare, băiete, nu se-aude!” am strigat. Am ţipat. Am zbierat: “Jur!”

*

Nu eram decît un băiat. Cu câteva tuleie în barbă. Briciul nu se atinsese încă de obrazul meu. Şeful mă ţinea mereu în “Măi, copile!”. “Mânzul de la C.A.M.” îmi spuneau la primărie. “CAM” – casa autonomă a monopolurilor. Agent de cultură a tutunului. În comuna Gherăseni, judeţul Buzău. Mai aveam trei ani până la majorat după socotelile de-atunci. Până să ajung cetăţean cu drepturi depline. Până să recrutez. Până să am drept de alegător. Dar eram funcţionar. Bugetar. Salariat de stat. Şi am jurat în biserică. După primar, după notar, după directorul şcolii, după învăţători... În prezenţa împuterniciţilor de la Buzău, cu banderole roşii pe mâneca hainei de piele. În prezenţa şefului postului de jandarmi. Şi a preotului care slujea: “Biruinţa mai marilor noştri asupra celor potrivnici dăruieşte, şi cu crucea Ta păzeşte pe poporul Tău.” Îl asociau şi pe Dumnezeu...

*

Sărbătoare în floare. “Sorcova vesela...”. “Vine capra de la munte cu steluţe albe-n frunte...”. “Steaua roşie. Steaua Kremlinului. Înainte, tovarăşi!”.

Da, sunt vinovat. M-am rinocerizat. M-am dinozaurizat. Stau pe cufăr în margine de drum. În răspântie.

Lăutari. Butoiul de vin. Cîntăreţele: “Sanie cu zurgălăi.”. Fum de cărnaţi. Activistul de la Buzău cu banderolă roşie pe mână. Jandarmul cu puşca pe umăr. Primarul, fete, băieţi, femei, copii. Bărbaţi, babe, moşnegi, cetăţeni buimaci...nimeni nu mă bagă-n seamă.

Îngheţat, degerat, mă găseşte şeful meu spre seară. I se face milă de mine. Mă ridică de pe cufăr. Mă duce la amanta lui, o văduvă dolofană, care mai avea încă snagă.

Odaia mare. Miros de busuioc. Velinţe pe pereţi. Masă la mijloc. Scaune cu rezămătoare. Sobă de teracotă. Muscate în fereastră. Gutui pe corlată. Oglinda de-un stat de om. Pe peretele de la răsărit, lângă icoana cu sfântul Gheorghe, biruitorul fiarei, tabloul regelui întors pe dos. Cu faţa la zid. Cu spatele la noi...

Face focul. Mă întreabă cât câştig pe lună. Cam puţin dar trebuie să-i dau pe toţi....

N-am mai apucat. Peste o săptămână, i-a trântit uşa în nas şefului meu, motiv pentru care el a început să mă persecute. Devenisem copilul de suflet al văduvei de război. Declara că are de gând să mă înfieze. Dăduse norocul peste mine...

*

Mi-a întins sârmele aparatului meu de radio, confecţionat artizanal. Îl căutam. Dispăruse în ceaţă. Din când în când stihurile unui poet de ocazie, Alexandru Toma, mi se pare.... “Ia-ţi lădiţa şi mămiţa şi adio Dîmboviţa”. Mai blânde decât altele, tot ale lui “Câine rău, nu intraţi, nu intraţi! Ba intraţi şi-n cap îi daţi!”.

În odaia mea curată, mi-am pus cărţile pe masă şi m-am apucat de lucru. Eram elev, cu examene în particular(adică fără frecvenţă, cum avea să se numească mai târziu). La liceul teoretic din Buzău. Îmi pusesem în gând să ajung student la medicină. “Gândul nebunului până la marginea pământului”.

Dar deodată, vădana s-a hotărât să nu mai ardă lemne în două sobe. Şi nu ştiu cum s-a făcut că într-o seară, cu perdeaua trasă, cu lampa făcută mică şi căţeaua slobodă în curte, după friptura de curcan şi-un pahar de vin de buturugă, a-nceput hârjoana... Nu m-am împotrivit ispitei, ba chiar m-am trezit că aveam iniţiative. Al dracului îmi mai plăcea între coapsele ei...

Dar după primul contact, mi s-a făcut silă. De ea, de mine. M-am dat jos din pat şi m-am aşezat pe covor, cu coatele pe genunghi, cu capul în palme. Asta era tot? De-atâtea ori, aşteptam să descopăr femeia în visele mele erotice, în stările de veghe. Fericirea supremă... O descopeream în mizerie... miros de scursuri... de lichid seminal... piei atârnate... carne fleşcăită... mă simt murdar. Întinat. Cu sufletul pătat. Animal scârbos. Ticălos. Tanti stă în pat dezbrăcată. Relaxată. Ştie ea ce ştie. Mă lasă să dospesc în mine. “Nu ţi-e frig, băiete?”. Îmi pune mâna pe creştet. Tremur ca lovit de friguri. “Vino în pat să te încălzeşti!”. Nu am putut să resist. Dobitocul din mine era nestăpânit. S-a aprins. Şi iar şi iar în acele nopţi lungi de iarnă. Mă simţeam stors de vlagă...

Ziua, din gospodărie în gospodărie, la cultivatorii de tutun. Cântăream iarba dracului. Pe sub şoproane. Prin şure. Şeful nu mă ierta. Nu mă ocrotea. Îmi îngheţa mâna pe cântar. Îngheţau şi oasele în mine. Băteau vînturi de bărăgan. Din gospodărie în gospodărie, eu căram cântarul. Şi greutăţile. De două sute cincizeci de grame, de cinci sute, de un kilogram, de cinci, de zece... Şi iar începeam cântăritul la alt cultivator. Şi iar mă luptam cu teancurile şi cu baloţii de tutun. Norocul meu să mai mă încălzesc. Dictam cifrele şi d-l Stănescu le scria în registru. Cu mâna lui în mănuşi fără degete. Cu borcanul de vin lângă el. Fiecare gospodar se simţea dator să ne adape cu zeamă de strugure. Nu eram invitaţi de nimeni în casă să ne mai încălzim.

Şansa mea, vădana. La ea mă lăfăiam. Căldură plăcută. Masă îmbelşugată. Cât am stat acolo, am mâncat mai multă friptură decât în toată viaţa. Ştia să gătească. Fiică de chiabur, trecuse printr-o şcoală de menaj. Unul dintre acele aşezăminte care pregăteau bune gospodine, pentru acel fel de aristocraţie măruntă a femeilor care nu lucrau la câmp. De altfel se şi măritase cu un plutonier reangajat, care din păcate, a murit pe front. Răsplătit cu avansare la gradul de sublocotenent post-mortem. Şi pentru că se întâmplase pe frontul de apus, doamna primea o frumoasă pensie I.O.V.R.

De altceva nu mai avea nevoie. Moştenise destulă avere. Nu-I mai trebuia decât unul ca mine. Tânăr. Fără alte obligaţii. Şi mă avea...

Ca să-şi asigure viitorul, creştea o fată pe care s-o adopte. Sabina. Elevă la Şcoala Normală din Buzău. Peste un an învăţătoare.

Şi se făcu cum se făcu, că împreună cu toate neamurile din sat şi cu preotul se hotărâră să mă înfieze şi pe mine. Ba ne şi logodiră. Sabina a acceptat fără să clipească. Era clar că nu simţea nimic pentru mine, dar nici că avea pe-altcineva. Nu avea preferinţe. Nu avea voinţă. Se lăsa purtată de val...

A luat concediu medical pentru o săptămână. Atunci ne-am logodit. S-a pus la cale şi pregătirea actelor de adopţie. Lucru de durată, pentru că trebuia şi acordul părinţilor mei. Care, ca toţi ţăranii, aveau ezitări. “De, nu ştim cum va fi să fie...”.

proza

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

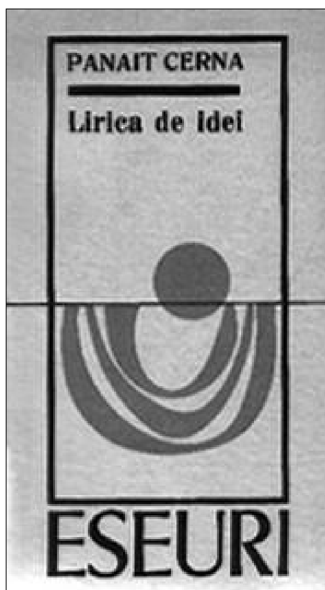
PROFESORUL MARIN P. GĂISEANU

Scurtă relatare despre un fost bursier Humboldt

De-acum, volumul I de amintiri este încheiat ! Am pornit la drum considerând că am o datorie culturală şi sufletească faţă de boema piteşteană şi de personajele ei. Cu timpul, întreprinderea mea a căpătat valenţe „mistice", după cum mi-a spus un cititor fidel, asta poate şi pentru că mulţi dintre aceia despre care am făcut vorbire, în mai bine de 70 de episoade, nu mai sunt în lumea aceasta şi memoria mea le-a pus în pagină doar făptura diafană. Poate că depărtarea în timp, sentimentalismul sau vocaţia prieteniei, dobândită de la prietenii mei, au fost, fără să vreau, instrumentele mele de lucru. Cu toate astea, cred că fidelul meu cititor s-a grăbit, în amintirile mele şi-au făcut loc şi întâmplări neplăcute, poate nu tocmai cele mai neplăcute, legate de absurdul trăit în comunism, de experienţele neplăcute cu Securitatea, unde vânzarea de frate a fost la mare preţ.

Am scris despre poeţi, prozatori, pictori, ziarişti ori iubitori de cultură, despre vieţile şi realizările lor, despre năzuinţele şi neîmplinirile lor. Am primit, de-a lungul timpului, peste două sute de scrisori de la cititori; unii, de pe alte meleaguri, mi-au scris despre încântarea cu care au aflat un chip neştiut al lumii culturale argeşene. Alţii, ei înşişi participanţi la viaţa culturală de aici, care aproape că uitaseră multe momente marcante din trecut, mi-au scris, ori spus prin viu grai, că musai trebuie să strâng totul într-o carte, să o dau tiparului. Uşor de spus, dar greu de împlinit într-o lume în care editurile, în marea lor parte, sunt doar prestatoare de servicii tipografice, contra cost. Şi costă ! Dacă aprecieri şi susţinere morală au venit de la persoane particulare, nu acelaşi lucru îl pot spune despre instituţiile culturale argeşene şi diriguitorii lor. Dinspre această parte se tace – ori întreprinderea mea este lipsită de valoare, ori trecutul, oricât de preţios ar fi, nu mai intră în paradigma omului modern. Dar – ajungă-i zilei răul ei...

Volumul II îl încep cu profesorul Marin P. Găiseanu, un discret şi valoros om de cultură, azi uitat de aproape toţi. L-am întâlnit (unde altundeva?) la Cenaclul Literar Liviu Rebreanu! Când l-am cunoscut, în 1975, bătrânul profesor avea deja 63 de ani – s-a născut în satul Ciocănăi, comuna Mosoaia, judeţul Argeş, în ianuarie 1912. Era înalt şi bine legat, masiv, se mişca greu, avea mari probleme de sănătate, dar încerca să şi le ascundă. La faţă semăna izbitor de mult cu I. D. Sârbu, craioveanul moralist şi răzvrătit, pe care-l şi cunoscuse între cele două războaie. Despre întâlnirea lor avea să-mi povestească mai târziu, după anul 1980. Lua cuvântul rar, în cenaclu, dar vorbea la obiect, apăsat, bine structurat, divulgându-şi cu erudiţia cu discreţie. Mai mereu, Ion N. Voiculescu, „pricinosul" de serviciu, încerca să-l contrazică, cu sau fără argumente ! Domnul Găiseanu asculta, asculta şi tăcea, răbdând cu stoicism alegaţiile guturale ale lui Voiculescu. Uneori îi răspundea cu câte o construcţie ideatică şi verbală amuţitoare. Bătrânul Profesor, cum aveam să-i spun mai târziu, m-a lăsat să mă apropii de Dânsul, pas cu pas, cu blândeţe. Când s-a asigurat că sunt un om în care poate avea încredere şi că are în mine un bun auditor, Profesorul a început să-mi povestească momente din viaţa sa. Aşa am aflat că urmase „Şcoala Normală din Piteşti", apoi „Liceul Mihai Viteazul." Carierei militare i-a preferat „Facultatea de Litere si Filozofie", apoi „Facultatea de Drept, din Bucureşti. După scurtă vreme abandonează dreptul şi se înscrie la doctorat cu lucrarea „Personalitatea estetică a lui Eminescu", din care publică vreo două fragmente semnificative. Lucrarea de doctorat îi aduce minunate roade - este trimis ca bursier la Universitatea Humboldt, din Berlin. Audiază mai multe cursuri ale lui Martin Heidegger, cu care, de altfel, şi discută în mai multe rânduri despre filosofia lui Nietzsche. La Berlin descoperă lucrarea de doctorat a poetului Panait Cerna, *Lirica de idei*, lucrare pe care o traduce şi, mult mai

PANAIT CERNA

Lirica de idei

ESEURI

târziu, în 1974, o publică la Editura *Univers*, graţie intervenţiilor criticului Valeriu Râpeanu. În Germania se întâlneşte cu alţi doi români celebri, cu filosofii Constantin Noica şi Alexandru Dragomir. După război, Marin Găiseanu va suporta prigoana comunistă, datorită simpatiilor sale politice de dreapta şi a relaţiilor intelectuale avute cu Heidegger şi alţi profesori germani din epocă, la care s-au adăugat şi articolele de critică literară, de estetică şi politică, publicate în presa interbelică Publică des în revista *Ramuri*, înfiinţată şi condusă de Constantin Făgeţel, seria de după fuziunea cu revista „Drum drept", a lui Nicolae Iorga.

Uneori, mai ales iarna, făceam lungi plimbări prin cartierul Calea Bucureşti – locuia în blocul 24, scara B, ap. 3 – îi era teamă să meargă prea departe de casă şi, pe deasupra, luase şi frica alunecărilor pe gheaţa de sub zăpadă. Într-o astfel de plimbare de iarnă, cred că era în 1985, mi-a spus că îi este tare dor de Noica, că nu-l văzuse decât din întâmplare şi pe fugă, după ce acesta nu a mai fost obligat de autorităţile comuniste să locuiască în Câmpulung. S-a bucurat ca un copil când i-am spus că îi pot face rost de adresa lui Noica. În primăvară, graţie poetului Cezar Baltag, care a discutat cu Noica despre dorinţa profesorului Marin Găiseanu de a-l vedea, l-am condus pe acesta din urmă în cartierul „Drumul Taberei", Aleea Romancierilor, la Noica acasă. Cei doi au discutat vreme de un ceas, timp în care am stat într-un bar, la o cafea. Întâlnirea cu vechiul său prieten îi lăsase o lumină discretă pe faţă. Mi-a mulţumit pentru însoţire şi am pornit spre Gara de Nord. Abia pe la Găeşti mi-a zis: „Ehei, Tică (diminutiv de la Constantin) Noica a rămas tot tânăr şi optimist, parcă n-au trecut peste el, nenorocirile... Dragul meu prieten, nici nu ştii ce ţară am fi avut, de nu ar fi căzut urgia asta comunistă peste ea..." În vara lui 1987 am pornit la plimbare cu Bătrânul Profesor, la întâmplare. Ne-am luat cu vorba, povestea cu patos despre „Estetica lui Schiller, pe care o tradusese din germană şi se frământa cum s-o publice. Avusese o promisiune de la Noica – acesta-l rugase să aştepte, să găsească pe cineva de la o editură, să-i pună o vorbă bună. Valeriu Râpeanu nu-l mai putea ajuta, se pare că se iscaseră ceva discuţii mai delicate, după publicarea lucrării lui Panait Cerna. „Ştii, dragă, îmi zice, după mai multe minute de mers, săptămâna trecută l-am găsit pe inginerul ăla, pe B., care vine şi la cenaclu, ăla de scrie bazaconii, maimuţăreli după Păunescu; umbla cu o sârmă la cutia mea de scrisori. Cred că este omul securităţii." N.B. era un inginer veleitar, despre care am mai făcut scurte referiri în primul volum, locuia pe aceeaşi scară cu Profesorul. I-am spus că şi eu îl bănui pe N.B. de legături cu Securitatea. „Uite, zice, în doi ani i-am scris mai multe scrisori lui Tică (Noica) şi nu mi-a răspuns la nici una." „Păi, zic, normal ar fi ca Securitatea să le citească şi să le lase să ajungă la Dumneavoastră..." I-am sugerat să scrie o scrisoare şi să mi-o dea mie, să i-o duc în septembrie, la Păltiniş. Nu a zis nici da, nici nu, mi-a vorbit despre o altă carte, una de lingvistică, pe care o avea tot în manuscris - „Strat, substrat si adstrat în limba română". „Am tot încercat, dragă, pe la edituri. Am primit doar felicitări şi promisiuni." Încercase şi la Institutul de Lingvistică. „Hehe, zice, ăia de la Institut au zis să vorbesc cu Iorgu Iordan. Ce-or fi crezut ăştia, că mă duc la Iorgu cu iordane ?! E treaba lor dacă vor să moară proşti !"

Apoi a venit zavera din decembrie 1989, cu planuri de isprăvi culturale şi speranţe ghiftuite. Prin 1995 l-am însoţit pe Profesor la Bucureşti, la o editură celebră şi liberală. Profesorul le-a oferit spre publicare o traducere inedită: „Paul Verlaine - Poeme saturniene" plus un studiu introductiv de mare ţinută critică. Tot promisiuni deşarte. Un an mai târziu am făcut anticameră la un om de afaceri piteştean, i-am vorbit de marele câştig spiritual adus de o traducere sublimă în româneşte, a lui Verlaine. Afaceristul m-a întrebat cât câştigă el din afacerea asta. „Păi, zic, câştigul va fi al cititorului." „Măi, băieţi, mi-a zis ditamai afaceristul, veniţi cu picioarele pe pământ, am intrat în era banului, scoateţi-vă gărgăunii din cap !" Parcă ruşinaţi de lumea în care trăim, eu şi profesorul ne-am cam răznit unul de celălalt. Am aflat că stă mai mult la ţară, la Ciocănăi. O vreme m-am izolat şi eu de lume, viaţa mea s-a redus la serviciu, lecturi acasă şi câteva călătorii prin ţară. Am mai ţinut legătura doar cu câţiva prieteni. Am aflat că scriitoarea Mona Vâlceanu i-a publicat două cărţi, la editura sa, „Zodia Fecioarei": „Verlaine – poeme saturniene", în 2001 şi „Album zoologic", parcă tot în 2001, cu un an înainte de plecarea Profesorului pe Cea Lume...

Dacă profesorul s-a bucurat, ori a răsuflat uşurat, ca orice om care a împlinit o datorie, numai Mona şi Dumnezeu ştiu... Tinerii trebuie să ştie că istoria este, cel mai adesea, absurdă, că ticăloşia oamenilor care au slujit absurdul a ţinut în puşcării bursieri ai Universităţii Humboldt. Fericiţi ar trebui să fie elevii „Liceului Economic" din Piteşti, care au avut profesor un astfel de bursier, în persoana Domnului Marin P. Găiseanu... Domnul l-a pus între patriarhi, miluindu-l cu 90 de ani de viaţă !

P.S: În anul 2011 am primit de la arhive lista cu informatori – N.B. a relatat cu exactitate despre unele întâlniri cu Profesorul, atâta cât a văzut...

...mi-a spus că îi este tare dor de Noica, că nu-l văzuse decât din întâmplare şi pe fugă, după ce acesta nu a mai fost obligat de autorităţile comuniste să locuiască în Câmpulung. S-a bucurat ca un copil când i-am spus că îi pot face rost de adresa lui Noica. În primăvară, graţie poetului Cezar Baltag, care a discutat cu Noica despre dorinţa profesorului Marin Găiseanu de a-l vedea, l-am condus pe acesta din urmă în cartierul „Drumul Taberei", Aleea Romancierilor, la Noica acasă.

Marian Victor Buciu

Estetică, limbaj, stil

Estetica poetică, crede Alexandru George (6 apr. 1930-28 sept. 2012), este precedată şi mediată de limbaj ori expresie. În artă, în literatură, Tudor Arghezi este un *zăticnit*, un incomodat, aproape un exclus, care desigur nu se acceptă în această postură. O spune singur şi sigur: *Am intrat în viaţa expresiei cu zăticnire* (cf. cap. 2 din *Marele Alpha*), cu, adică, stingherire, tulburare. Critica psihologică este, ca atare, indusă de creator. Devenirea de sine prin autocontrol evolutiv, revoltat interior, revoluţionar, iată metoda sa de a scrie. Doar scrie, cu ochii peste măsură deschişi, hiperlucid, şi pare că nicio clipă nu se lasă scris. O mare nesiguranţă l-a propulsat într-o mare asigurare. „Am intrat în viaţa expresiei cu zăticnire şi cu certitudinea că scrisul e mai mult şi altceva decât a pune condeiul pe vârf...” (*Dintr-un foişor*). Jurnalistul îl amână pe poet. Editorialist la publicaţia liberală importantă *Cuget românesc*, ca poet nu debutează editorial cu generaţia sa. Promovând un populism creator extrem voluntar, Arghezi „se erija în teoretician al participării întregii omeniri la beneficiul creaţiei”. În scris, el se caută continuu, până la acumularea de *Opere/Scrieri* în 64 volume. Tatonează, în numeroase variante la poemele din *Cuvinte potrivite*, marele său volum de debut întârziat, cu titlul „neferícit ales”. Există un text holomeric sau exponenţial, *Testament*, din care vine toată opera poetică ulterioară, până atunci doar încercată. Multe ciudăţenii ale omului şi operei vor fi scotocite de critic. La Arghezi, constată, abia de la 30 de ani încep personalizarea şi obţinerea unor creaţii majore.

Al. George îi caută artistului cuvântului potrivit apropierile dintre expresie şi biografie în cap. 3 (*Care-i omul viu şi adevărat*). E reiterată aici „taina închisă a personalităţii sale literare”, asemănătoare celei a lui Mateiu I. Caragiale. Se află însă opera lui Arghezi în dezordine? Nu în adâncul, în fondul ei tainic. Criticul trebuie să şi-o însuşească şi explice. Chiar dacă i se pare greu, „aparenta incoerenţă sperie gândul”. Al. George crede în unitatea de personalitate creatoare, în diversitatea în unitate, nu invers. „O personalitate literară este ireductibilă: ea nu poate fi descompusă nici măcar metodologic în părţi şi secţiuni, fără a trăda astfel însuşi sensul ei intern, mai preţios decât orice. A distinge fără a uni e o vanitate <ştiinţifică> mai periculoasă decât ignoranţa patetică.” Demers antianalitic. Analiză înseamnă descompunere. Diversitatea dispare în unitate? Aşa se pare că gândeşte Al. George. El aplică unitatea de personalitate la componenta biografică, la omul care face opera. E căutat omul ireductibil, cercetat în opusul a ceea ce se ştie ori se crede despre el. T. Arghezi oltean? Nu, e mai bucureştean decât toţi scriitorii bucureşteni. Urban, nu rural, chiar dacă e „om al pământului”. E omul real cel căutat sau cel care singur s-a construit şi dezvăluit, dacă nu mai curând cel care s-a învăluit? Pentru că el, într-adevăr, nu vorbeşte despre părinţi. Nu este nici rural, nici folcloric, în sensul strict, genuin. Nu devine popular, el doar utilizează folclorul ca autor cult, cum procedează încă mulţi alţii. Al. George aminteşte oportun că despre clasicitatea folclorului a vorbit T. Maiorescu şi ar fi putut adăuga, eventual, că şi G. Călinescu, acesta exagerând prin deplasarea comparativistă că folclorul nostru este şi analog şi omolog, literar, clasicismului francez. Dacă apare popular, Arghezi devine astfel pentru a scandaliza, a violenta creaţia şi limbajul. „Expresia tipic argheziană e o irupţie plebee într-o lume şi într-un veac de oarecare rafinament, care se pot lăsa şocate dar şi încântate de accentele viguroase şi de expresia crudă a noului cântăreţ.” Apoi: „Nota populară (sub toate aspectele ei) e la Arghezi un gest violent polemic.” Arghezi n-a trăit, s-a iniţiat în folclor. „De-abia în preajma primului război mondial îşi fac simţită prezenţa vocabularul colţuros, cuvântul prozaic şi popular.” Nota populară devine esenţială în *Cuvinte potrivite* şi *Flori de mucegai*. Folclorul drept contrast există şi la I. Barbu ori I. Vinea. El este pus în legătură cu „libertatea de a intra într-o nouă piele”. Este vitală artistului această năpârlire. Aşa încât, „peste <natura> lui violentă şi plebee s-a altoit un artist de un rafinament surprinzător până la a alcătui un aspect contradictoriu. Arghezi e un scriitor <făcut>, iar nu născut...”.

Eventual născut cu puterea, enormă, de a se face... Cu „uriaşa lui forţă deformatoare şi caricaturală”, citim în cap. 10 (*Ca pentru cântece şi blesteme*), pamfletarul, s-a afirmat cu mult înaintea poetului, din 1910. El face pamflet de cuvinte, disociază E. Lovinescu, nu pamflet de idei, ca Iorga. Iar Arghezi dă cea mai înaltă justificare pamfletului. Atât uman: „Omul sentimental e un degenerat dacă nu ştie, iubind frumos, să urască admirabil...”. Cât şi literar: „Apar o mie de poeme frumoase şi abia se citează un pamflet suportabil.” (*Tableta de cronicar*) El exersa pamfletul într-un mod strălucit de două decenii, când, pe la 1930, pamfletul devine poetic. Resortul biografic al pamfletarului este ruptura cu tatăl. După aceea şi de aceea fiul ajuns scriitor se dedă unui „inconformism total”. Nesupunerea socială, contestarea celor bogaţi, urmează o „viaţă de *outlaw*”. Pamfletarul Arghezi este comparat des de critici cu L. Bloy. Al. George îi consideră pe cei doi asemănători sufleteşte şi intelectual: „la amândoi stilul e un cumul de procedee artistice într-o sinteză”. „Amândoi vorbeau enorm şi simţeau monstruos”. Dar I. L. Caragiale nu este atras în ecuaţia similarităţii.

Stilistica operativă la Al. George este neprofesională în notaţii ca aceasta despre un autor văzut în chip de *sucitor de cuvinte*. Aici, în cap. 12, interpretul constată că scriitorul a şi inventat cuvinte. Să ne amintim că Hortensia Papadat-Bengescu menţiona doar că-şi impune a da impresia că „şi cuvintele sunt inventate de mine” şi că, pe linia invenţiei verbale, (cavsi)suprarealiste, Virgil Teodorescu şi Nina Cassian au mers, la modul ludic, mult mai departe, voind a crea o limbă poetică unică, personală, zisă *leopardă*, respectiv *spargă*. În stilul propriu, *imaginismul* lui Arghezi este, tot exclusivist, apropiat şi apropriat de spiritualitate şi îndepărtat de materialitate: „<materialitatea> imaginilor sale e numai iluzorie”. Al. George nu scrie despre poezie, în special, despre literatură, în general, conştientizându-i limbajul, atunci când notează că „există o anume <improprietate> în stilul notaţiilor”. Fireşte că improprietatea este substituită de figurativitate, mai ales în cazul unui literat metaforizant, cum, tot excesiv, este citit Arghezi de exegetul său. *Revoluţia scrisului*, acum, nu depăşeşte nivelul critic declarativ, lipsindu-i instrumentarul probator. Repetarea unor consideraţii este direct consecinţa pauperităţii de concepţie critică, aşa se face că trebuie să luăm mereu aminte că limbajul, arta literară, sunt configurate de „o rupere de echilibru către o altă sinteză”, ultimul termen fiind suprem în viziunea critică, impusă de E. Lovinescu.

În cap. următor (13. *Miracolul suprem: cuvântul*), Al. George repetă într-un mod elementar, comun: „arta lui Arghezi este prin excelenţă deformatoare şi vizionară”. Iată cum ne spune el că stilul, limbajul, la primul nivel, lexical, nu este premodern, unul al mimesisului, dar al antimimesisului: „Cuvintele nu exprimă o realitate; ele o creează.” Asta deşi contextul istorico-literar îi apare mult devansat, coborât până în Evul Mediu.

Atunci când poetul avertizează: „Mă sângeră fraza, mă doare.” (*Talentul meu*, 1946), el exprimă o maximă trăire în şi prin limbaj, o traducere a trăirii, nu o creare a acesteia. Aşadar, poetul se percepea ca urmând un *mimesis* adânc personalizat, interiorizat. Al. George se contrazice cu o incredibilă superficialitate: „Pentru Arghezi, poezia este o formă a existenţei. Adevărata realitate se naşte din cuvinte.” El îl mai descoperă pe Arghezi „Atribuind cuvântului o funcţie cosmogonică şi existenţială...”. Atunci, în orice caz, Arghezi ar fi un antimimetic radical, ba chiar un textualist. Nu-l bate acest gând pe comentatorul de acum, amator de disocieri simpliste şi involuntar didactice: „Stilul lui nu e al uşurinţei şi al simplităţii, ci al nevoinţei şi complicaţiei.” Arghezi ar fi un scriitor artificios şi anticomunicaţional, cu scopul realizat de a fi cât mai viu şi viabil: „Nu există în literatura noastră vreo frază mai complicată dar în acelaşi timp mai însufleţită decât cea a lui Arghezi...”. Un „Cănuţă, om sucit” este acest poet, scriitor, despre care Al. George afirmă că suceşte mintea sau inteligenţa cititorului. Dar dacă ar fi aşa, şi Arghezi ar frânge nu elocvenţa în general, ci conştiinţa prin care limbajul, pentru a fi comunicant, trebuie să treacă, n-am avea un autor solipsist şi opac?

Paradigma poetică Arghezi este dedusă de eseist din declaraţii „impresioniste”, autoritare în ordinea creaţiei literare. Ca aceasta, dintr-o scrisoare către Melania Livadă, a lui L. Blaga, unde poetul luminii se recunoaşte dramaturg şi filosof, iar Arghezi apare indirect considerat Poetul şi Poezia, cum deduce Al. George. Pentru a-l înălţa deasupra tuturor poeţilor, de după Eminescu, pe Arghezi (altunde recunoscut ca revoluţionar în întreg scrisul său), L. Blaga este privit îndeosebi ca gânditor, mistagog (prin Ş. Cioculescu), „un filosof care speculează numai starea de misticism”. Mai este pus în competiţie doar Ion Barbu, „poet considerabil, desigur, dar poet <de bucată>, adică de teme şi de realităţi autonome, rămas de fapt un parnasian, deci la modul exterior al poeziei...”. Polemismul critic evident este confuz, înainte de a fi denigrator. Temele reprezintă un bun comun. Poetica lui Ion Barbu este complexă, plurală, eclectică, nicidecum reductibilă la parnasianism (mai curând expresionism), iar „realităţile autonome” rămâne o sintagmă abstrusă, dacă nu naivă, ce s-ar fi cerut limpezită.

Esteticul este criteriul de evaluare (*Între simplu şi complex: Petreceri cu gândul şi inducţii sentimentale*, 1986, p. 88). Esteticul, şi nu moralul, este criteriul prim şi ultim, întăreşte gândul în *Pro libertate*, 1999, p. 122).

Schimbarea esteticului (ca de altfel şi a specificului, dar aceasta este altceva), ceea ce înţelegea E. Lovinescu prin „mutaţie”, se recunoaşte prin observaţia că nevoile înseşi ale omului se modifică. (*Participarea la război: Petreceri cu gândul şi inducţii sentimentale*, CR, 1986, p. 166)

Arta suportă determinismul istoric şi ideologic, iar socialismul este nefast pentru ea, nu însă şi pentru ştiinţă. Admiră, când nu acuză, la vedere, pe marii scriitori supuşi în comunismul, sistemul faţă de care îşi arogă „refuzul de apartenenţă” (*În istorie, în politică, în literatură*, 1997, 199). E însă bizar că, măcar prin accident de vocabular, îl descoperim, şi nu în comunism, pe Al. George, contaminat de pseudo-esteticul pretins realist, involuntar naturalist, al *oglindirii*, care, între altele fie spus, ignoră anamorfoza. Notează şi el nonşalant: „Caragiale oglindeşte...” (*Intelectualii, prostimea şi prostia: În istorie, în politică, în literatură*, Albatros, 1997, p. 196)

Arta are aceeaşi sorginte ca filosofia, aşa încât „mirarea nu e neapărat numai începutul filosofiei, ci şi al artei” (*In aenigmate: Simple întâmplări în gând şi spaţii*, 1982).

Privitor la originalitate, Mallarmé crede că ea e ceva pur, dar, adaugă Al. George, „Original nu înseamnă originar” (83), rezultatul „e un raport” (84), nu ⟶

Schimbarea esteticului (ca de altfel şi a specificului, dar aceasta este altceva), ceea ce înţelegea E. Lovinescu prin „mutaţie”, se recunoaşte prin observaţia că nevoile înseşi ale omului se modifică.

Magda Grigore

Colocviile Argeşului

Emoţiile văzute şi nevăzute

Dacă oamenii de ştiinţă se află pe un drum bun, înseamnă că organismul uman, aflat în continuă adaptare la *supravieţuire*, deţine propria sa tehnologie aptă să-l apere, să-l vindece şi să-l regenereze. Acest lucru se întâmplă graţie mult râvnitelor *endorfine*, din ce în ce mai prezente ca subiect de studiu al cercetătorilor care ne asigură *optimişti* că ele pot diminua durerile, pot atenua conflictele, rezolvă problema resentimentelor, anulează ura, cultivă gândirea pozitivă, stimulează generozitatea, motivează iertarea şi generează recunoştinţa. Studii recente de psihoneuroimunologie afirmă că aceste substanţe benefice sunt secretate de creier *sub influenţa emoţiilor*. Începând cu dr. Hans Hugo Bruno Selye (părintele GAS – General Adaptation Syndrome), care a demonstrat că emoţiile au un rol protector în viaţă noastră (prin urmare, nu trebuie nicicum să ne debarasăm de ele), am fost obişnuiţi să obţinem informaţii despre *(auto)control* şi *pericolul invalidării emoţionale* din zona neuropsihologiei şi mai puţin sau aproape deloc din celelalte ştiinţe. În prezent, specialiştii mai multor domenii sunt preocupaţi să descifreze şi să aprecieze impactul acestor *reacţii subiective* în faţa realităţii, rolul şi influenţa lor multiplă. Norbert Sillamy definea emoţia ca fiind *o reacţie globală, intensă şi de scurtă durată a organismului la o situaţie neaşteptată, însoţită de o stare afectivă de tonalitate plăcută sau neplăcută*. (*Dicţionar de psihologie Larousse*). Emoţia se poate manifesta comportamental, fiziologic şi cognitiv, necesită înţelegere şi acceptare. Psihologia/psihanaliza, sociologia, medicina, filozofia, literatura, vorbesc fiecare cu limbajul propriu despre emoţiile care, paradoxal, nu au un limbaj comun şi nu au un set de termeni identici în toate limbile cunoscute pentru a putea fi identificate. Inclusiv în ceea ce-i priveşte pe indivizii ca atare, ea este o experienţă unică şi poate fi *cuantificată* doar personal. Emoţia, s-a spus, *nu este un termen ştiinţific*, deşi tot ştiinţa este cea care afirmă că atunci când simţim o emoţie, *ea este transpusă în energii electrice şi magnetice corespunzătoare, care interacţionează cu celulele corpului nostru şi cu atomii lumii înconjurătoare pentru a produce acele efecte formidabile de care vorbesc toate tradiţiile spirituale autentice. Ele orientează atenţia aspirantului către inimă, pe când noi o orientăm către raţiune.* Este verdictul dat de Institutul de Cardiologie din California care a descoperit că inima generează un câmp electric care se extinde cu mult în afara corpului nostru (acesta arată ca un inel lat împrejurul trupului, de aproximativ 2-3 metri), iar inima interacţionează prin acest câmp cu mediul exterior, influenţându-l şi lăsându-se influenţată. Mai mult, o nouă ştiinţă/epigenetica afirmă că acest câmp exterior ne poate modifica inclusiv ADN-ul. Câţiva fizicieni au încercat să măsoare cu un ceas atomic de mare precizie diferenţa de timp dintre emiterea unei emoţii şi reacţia ADN-ului uman. Au concluzionat că reacţia acestuia se petrecea *aproape simultan* cu unda emoţională. Teste suplimentare au urmărit ce se întâmplă cu ADN-ul (izolat printr-o eprubetă), dacă este supus unor câmpuri emoţionale foarte puternice. S-a constatat că atunci când subiecţii experimentului transmiteau stări pozitive (iubire/bucurie/recunoştinţă etc), molecula de ADN se dilata, lanţurile specifice se măreau, se extindeau, iar când stările erau negative (mânie, stres, invidie etc) molecula de ADN se micşora, suporta o anumită contracţie şi bloca multe din coduri. Aşadar, emoţiile sunt vibraţii speciale care ne influenţează *continuu* şi *prompt*, ne provoacă predispoziţii, generează diverse stări de spirit. Sunt complexe, medii sau uşoare, dependente de contextul care le-a creat. Uneori *se văd*, transpar, ajung la suprafaţa fiziologică şi comportamentală, motivează anumite stări sau atitudinea noastră faţă de realitate, reverberează în expresia facială, în tonul vocal, medicii spun că aduc modificări în sistemul endocrin. Extrovertiţii îşi trăiesc emoţiile *în văzul lumii*, introvertiţii le trăiesc doar cu ei înşişi. Când sunt *nevăzute*, sunt prezente doar în interiorul nostru şi *se complac* într-un joc ascuns/secund. Şi atunci influenţa lor se face resimţită, cu pericolul de a cauza reacţii confuze/inexplicabile/grave sau de a prelua în mod riscant controlul raţiunii. Psihologii le-au grupat, după intensitatea lor, în emoţii *primare* (cele care scapă controlului: groază/furie/uimire), *complexe* (cele care beneficiază de un grad de conştientizare) şi *superioare* (cele stabilizate, care nu dispar atunci când obiectul care le-a generat nu mai este prezent). Emoţiile reprezintă un amestec de trăiri şi senzaţii cu ajutorul cărora *explorăm lumea*, sunt procese afective prin care ne exteriorizăm/ ne implicăm/ ne raportăm în mod direct la sistemul care le-a provocat. Finalitatea lor poate fi *pozitivă*, ceea ce înseamnă că emoţiile au fost constructive (sunt urmate de mulţumire, plăcere, entuziasm), dar poate fi (şi) negativă când provoacă stări contrare: nemulţumire, repulsie, îndoieli. Există păreri care afirmă că emoţiile reprezintă un sistem de apărare al organismului, bine pus la punct, arme redutabile, că sunt în principiu o barieră în calea provocărilor de tot felul, un obstacol pentru dramele care vin peste noi uneori *în diluviul vieţii*. Ele dau tonul stărilor bune şi întârzie/ anulează sau în cel mai rău caz, pregătesc corpul uman (şi sufletul) pentru suferinţă când aceasta este inevitabilă. Cu ajutorul emoţiilor construim edificiul *interior*, ele sunt *adjuvanţii* eului nostru, ne potenţează şi ne pun în valoare resursele (ne)activate, de aceea nu trebuie stocate şi păstrate în univers *închis*, ca să nu creeze presiuni periculoase pentru spirit, să nu degenereze în neîncredere şi pesimism, să nu (ne) îmbolnăvească sufletul. Emoţiile trebuie să fie libere, să fie exprimate, încurajate şi bine gestionate pentru a putea fi fertile. Trebuie transpuse în manieră sănătoasă, iar cele *neadaptate* pot traversa graniţa atât de fragilă spre patologic. Dirijate, controlate şi stăpânite, emoţiile umane sunt o gramatică a echilibrului atât de necesar autocunoaşterii, încrederii în sine şi, *in extenso*, atât de necesar construirii unei vieţi individuale corecte, înscrise cu credinţă pe drumul (infinit) al perfecţiunii. Psihologul american Paul Ekman consideră că emoţiile au totuşi un limbaj comun regăsibil în câteva expresii faciale care sunt universale, prin urmare sunt recognoscibile în orice loc de pe planetă, indiferent de spaţiul, istoria şi/sau cultura locului respectiv. Acestea ar fi: *tristeţea*, *mânia*, *frica* şi *bucuria*, văzute în studiul său ca *emoţii fundamentale*. Emoţiile fac parte din natura umană, au fost şi sunt *în proiectul* umanităţii, parte intrinsecă a complexităţii psihicului uman şi dovadă de transparenţă câteodată pentru ce se întâmplă *înăuntru* fiinţei.

Calitatea emoţiilor este un capitol la care avem mereu de lucru şi pentru care trebuie să căutăm neîncetat/ pe cont propriu, procedee de înnoire. Cea mai potrivită cale pentru a ne îmbunătăţi capacităţile emoţionale este arta cu multiplele ei expresii, ea ne poate procura emoţii speciale, constructive, de bun augur pentru confortul sufletesc. Atât creativitatea, în sine, cât şi consumul de artă sunt binevenite când este vorba de *emoţii formative*. *Inteligenţa, sănătatea şi educaţia emoţională* sunt sintagmele cu care operează orice conştiinţă critică pozitivă, necesară unui umanism convingător. Arta şi cultura emoţiei omeneşti modulează *aptitudinea noastră de a trăi*. Iar specialiştii spun că nimeni altcineva în afara noastră nu este în măsură *să ne convertească viaţa* la emoţii pozitive.

Există păreri care afirmă că emoţiile reprezintă un sistem de apărare al organismului, bine pus la punct, arme redutabile, că sunt în principiu o barieră în calea provocărilor de tot felul, un obstacol pentru dramele care vin peste noi uneori în *diluviul vieţii*.

⟶ (pre)există în sine, cum o descoperă critica pretins artistică îndeobşte (*Originalitatea – şi în căutarea ei: Simple întâmplări în gând şi spaţii*, 1982).

Arta este un (d)efect de intuiţie, ca atare „tocmai în artă se vădeşte caracterul complex şi greu analizabil al intuiţiei" (*Între simplu şi complex: Petreceri cu gândul şi inducţii sentimentale*, 1986, p. 88). Departe de a fi o expresie elitară, arta e necesitate şi nu lux (*Participarea la război: Petreceri cu gândul şi inducţii sentimentale*, 1986, p. 167) Elogiul snobismului artistic nu are a mira în această concepţie: „Snobismul artistic este mierea pământului." (*Snobism: Petreceri cu gândul şi inducţii sentimentale*, CR, 1986)

Arta ca eroare asumată („a se înşela de bună voie"), verosimilul „ca un omagiu adus de minciună adevărului", iată descoperirea lui Cervantes (*Biruinţa lui Don Quijote: Simple întâmplări în gând şi spaţii*, CR, 1982, p. 213)

Experimentul nu trece drept excepţie, dar ca regulă, dacă opera lui L. Rebreanu, şi nu a vreunui (neo)avangardist, o operă produsă intuitiv, „e prin excelenţă experimentală, adică stă sub semnul impreciziei vocaţiei" (*Cei care au cuvântul: Petreceri cu gândul şi inducţii sentimentale*, 1986, p. 191).

(Din eseul *Critica şi creaţia: cazul lui Alexandru George*)

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

în inima lumii a început iarna mâinilor noastre

foaie verde des uscată pe tine cine
te-mbată
când ţi-e iarna mâinilor
muşcătură câinilor
când la pom se dă securea
unde ţi-e soră pădurea
foaie verde depărtând am la inimă
de gând
să îi pun zăbrele multe
şi doar lacăte-ncuiate
foaie verde de cuţit am tăiat din asfinţit
s-aprind maicii răsărit

mă uit lung spre poarta nopţii
poate vine cineva
poate se deschide cerul
să am iată steaua mea
dar cerul nu se deschide
şi măicuţa mea nu vine
să îi duc prosoape noi şi scrisoare
de la noi
şi cerul nu se deschide
...numai lacrima închide

foaie verde des uscată stă un înger
pe la poartă
stă şi-aşteaptă o zăpadă
cum n-a fost prin rai să cadă

eseu

Mariana Şenilă-Vasiliu

Bossora, BSR, Bostra, Bosra

Macabeii au numit-o Bossora; palmirienii şi nabateenii, popoare semitice, îi scriau numele fără vocale, doar BSR, ceea ce în traducere ar fi însemnat „cea inaccesibilă”; pentru comoditatea pronunţiei, romanii au adăugat un „t” şi îi spuneau Bostra.

De la Damasc, drumul spre Iordania se desparte pentru câtva timp în două: o arteră care duce direct spre Daraa (întâiul oraş sirian care s-a revoltat împotriva regimului lui Bashar Al-Assad) şi o alta, care după ce face o buclă în cele din urmă trece tot prin Daraa. De urmezi pe cel de-al doilea drum, ajungi la Bosra, oraş vestit pentru teatrul său roman de dimensiuni impresionante, pentru frumuseţea arhitecturii şi pentru starea lui de relativ bună conservare.

Înainte de a ajunge la Bosra, şoseaua trece prin Suweida, aşezare care datează din timpul domniei Seleucide (305-64 î.Hr.). Sub împăratul Commodus (180-192) Suweida a fost ridicată la rangul de cetate purtând numele grecesc de Dionisias după cel al zeului vinului, Dionisos. Alegerea acestui nume se datora unui calcul politic, pentru că, aşa cum scria istoricul Theodor Mommsen, *“Romanii îi puteau înfrânge pe sirieni, dar în propria lor patrie zeii romani trebuiau să se retragă în faţa celor sirieni”*. Numele de Dionisias a fost hotărât de Commodus pentru că sonoritatea rostirii lui îl apropia oarecum de cel al zeităţii locale din platoul Huranului, Dushara. Denumirea a făcut începutul, vinul a făcut restul. În această zonă muntoasă din sud-vestul Siriei, de atunci şi până acum se organizează anual o sărbătoare în cinstea vinului. Cunoscând însă caracterul vanitos al împăratului Commodus, care îşi luase numele de Hercules şi pretindea că în prosopografia imperială sculptată să fie reprezentat precum eroul mitologic, cu pielea leului din Nemeea pe cap şi ghioaga în mână, se pune fireasca întrebare de ce nu i-a dat numele său cetăţii, aşa cum procedase cu Roma, când i-a schimbat vremelnic numele în *Colonia commodiana,* cerând în acelaşi timp Senatului să fie declarat... zeu.

În traducere, numele de Commodus înseamnă *cel bun şi cu măsură.* Niciodată nu i-a fost dat unei persoane un nume mai nepotrivit decât cel al lui Commodus. Şi niciun fiu nu a dezamăgit mai tare speranţele puse în el de părintele său (vezi semnificaţia numelui) decât acesta. Pentru că, prin toate cele, a fost la antipodul ilustrului său tată, împăratul şi filosoful stoic Marcus Aurelius. Prin cine ştie ce vicisitudini genetice ultimul împărat din dinastia Antoninilor, care până la Commodus dăduse personalităţi marcante precum Nerva,

Teatrul - vedere exterioară

Traian, Hadrian, Antonius Pius şi Marcus Aurelius, a dat un monstru, histrion şi psihopat, detracat şi sanghinar, dezmăţat şi peste măsură de vanitos, de teapa lui Nero, Caracalla, Tiberiu şi Heliogabal la un loc. Şi mai straniu e că din dinastia Antoninilor, la care succesiunea era asigurată prin adopţie, el era unicul urmaş de sânge. Nu al unui împărat oarecare, ci al lui Marcus Aurelius, om de stat cu bună judecată, care în afară de faptul că s-a preocupat de bunăstarea imperiului, a dat o specială atenţie educaţiei şi învăţământului, iar timpul rămas liber îl dedica filosofiei şi propriei desăvârşiri spirituale (vezi volumul său “Către sine”) Commodus a prădat şi a risipit calităţile şi virtuţile ilustrului său părinte, a fost unul din cei mai răi şi jalnici împăraţi care au ocupat tronul imperial roman. De spectaculoasa cetate Dionisias de altădată, împodobită cu temple, terme şi nelipsitul teatru, toate decorate cu statui şi mozaicuri, ca şi de numele lui Commodus, cel din a cărui ordin modesta aşezare de pe vremea Seleucizilor fusese înălţată la rang de cetate, s-a ales praful. Nimic n-a mai rămas în picioare la Suweida după cucerirea arabă. Singurele mărturii a trecutului său strălucit - resturi de coloane frânte, ancadramente sparte sau fragmente de statui martelate zac împrăştiate printre casele urâte şi sărace, acoperite de praful şi gunoaiele timpului de sub care abia de se mai zăreşte ici-colo câte ceva. Ceea ce a mai putut fi salvat, printre care nişte magnifice mozaicuri romane, este

Arcul Antoninilor

adăpostit în muzeul de arheologie dedicat în exclusivitate regiunii Huran, pe care însă, din cauza grabei nu l-am putut vizita şi a trebuit să mă mulţumesc cu imaginile unor cărţi poştale.

După cucerirea arabă, Suweida a decăzut intrând în anonimatul istoric. Ocupată de druzi, o minoritate şiită, regiunea s-a trezit la viaţă abia în 1925, când aceştia s-au revoltat împotriva francezilor care o ocupau prin mandatul încredinţat de Liga Naţiunilor, mandat care a încetat abia în 1946, data declarării independenţei Siriei. În mijlocul pieţii centrale/*maidan* se ridică statuia sultanului Atrache, în fapt o căpetenie locală care i-a înfruntat pe militarii francezi conduşi de generalul Gamelin, erou al celui de-Al Doilea Război Mondial (cu două spectaculoase evadări din captivitatea nazistă, generalul devenise o legendă). După confruntări cu sorţi schimbătoare, în cele din urmă druzii conduşi de Atrache au reuşit să salveze Suweida. Nu pentru mult timp, căci în 1926, trupele franceze au recuperat localitatea şi aşa a rămas până când mandatul străin asupra ţării a încetat. Statuia “sultanului” Atrache din maidan, pe lângă care am trecut în fuga autocarului, e în fapt un memento al dârzeniei populaţiei împotriva oricărei dominaţii străine. Aşa cum se prezintă astăzi, Suweida nu-i decât o bornă istorică pe lângă care, turistul contemporan trece în grabă fără a se opri.

Ca mai toate cazurile siturilor arheologice antice, renumele Bosrei i-a luat-o înaintea magnificenţei arhitecturale dosite aici, ca şi în alte locuri, înapoia unei modeste şi informe aşezări musulmane. Fostul *decumanus,* rămas până în ziua de azi drumul principal al aşezării, e plin de pietre şi praf, semănat cu mii de cioburi de ceramică antică care trozneşte sub picior asemeni cojii de ou zobite. Gloriei romane antice i-a urmat o perioadă de nepăsare, dispreţ şi chiar ură faţă de vechile monumente. Când n-au ras cu totul fostele oraşe romane, când nu le-au transformat după nevoile lor, musulmanii le-au tratat cu nepăsare, lăsându-le să se ruineze cu încetul, mulţumindu-se să construiască printre ruinele rămase în picioare nişte case anoste şi cenuşii, al căror singur criteriu era funcţionalitatea. Templele, termele şi porticurile, care dădeau strălucire fostei aşezări romane, au intrat în pământ. Doar ici şi colo câteva monumente, ciuntite şi roase de timp se mai aţin vertical, restul, când nu e încorporat vreunei construcţii, zace sub stratul gros de sedimente aşternut de vreme. În drum, întâlnim câteva femei învelite din cap până-n picioare în nişte veşminte întunecate şi lălâi care le ascund cu desăvârşire anatomia. Se strecoară pe lângă noi ca nişte umbre mute, cărând în mâini, dar mai ales pe cap, cumpărăturile prinse în nişte boccele. Râsetele şi discuţiile animate le sunt străine, ele nu ştiu decât să tacă şi să se prelingă fantomatic pe lângă ziduri.

Macabeii au numit-o Bossora; palmirienii şi nabateenii, popoare semitice îi scriau numele fără vocale, doar BSR, ceea ce în traducere ar fi însemnat „cea inaccesibilă”; pentru comoditatea pronunţiei, romanii au adăugat un „t” şi îi spuneau Bostra. Când anume şi în ce circumstanţe s-a revenit la vechea denumire, Bosra, nu prea se ştie. Trebuie că în antichitate a avut importanţă strategică, din moment ce întâia semnalare a aşezării din sud-estul Siriei este crestată cu hieroglife pe unul din cei doi piloni din faţa templului de la Karnak unde faraonul Tutmes al III-lea o trecuse pe lista celor 17 campanii militare victorioase purtate de el în Orientul Apropiat în secolul XV î.Hr. Iuda, poreclit Macabeul din cauza năprasnicelor sale lovituri ca de ciocan (în ebraică, *maqqehbet* înseamnă ciocan) a trecut Bosra prin foc şi sabie, a jefuit şi a ucis lăsând în urmă-i doar ruine. În înaintarea lor spre Nord, nabateenii, enigmaticii locuitori ai Petrei, au cucerit la rândul lor Bosra. Mărturie a aşezării lor în acest loc a rămas arcul de triumf de la capătul vestic al principalei artere a oraşului, *decumanus* (axa Est-Vest).

În 105, concomitent cu războiul cu dacii, Traian se angajase într-o altă campanie militară, în Orientul Apropiat. În numele său, guvernatorul Siriei, Cornelius Palma, a ocupat regatul nabateenilor, i-a schimbat numele în provincia Arabia şi a mutat capitala de la Petra la Bosra. După aceste evenimente, misteriosul popor al nabateenilor, despre care se ştiu prea puţine lucruri, a dispărut cu totul din istorie ca entitate, tot aşa cum au fost absorbiţi în uitare şi etruscii. A urmat o perioadă de peste 260 de ani de relativă pace şi prosperitate. Asta până când, în 269, a năvălit în fruntea trupelor sale, aţinându-se mândră în şa, frumoasa, neînfrânta şi războinica regină a Palmyrei, Zenobia. În

afara jafului, ca mărturie a trecerii sale prin Bosra și supremă umilință pentru romani, a pus să fie dărâmat templul zeului Ammon, la care se închinau soldații din Legiunea a III-a Cyrenaica, cantonată aici. Agasat de incursiunile Zenobiei în teritoriile ocupate de romani și de pretențiile sale de a-și mări regatul cu ele, patru ani mai târziu, Aurelian a înfrânt-o și capturat-o pe regina palmiriană, târând-o în alaiul său triumfal pe străzile Romei.

Creștinismul, care a prins relativ repede la Bosra, a avut urmări nefaste asupra populației asmuțind cele două comunități religioase, cea păgână ai cărei adepți au continuat să se închine la vechile zeități locale precum Dushara, și creștinii care, deși nou veniți, s-au dovedit extrem de intoleranți cu păgânii. În fervoarea lor religioasă, convertiții la noua religie au devenit din ce în ce mai agresivi cu practicanții altor credințe pe care i-au atacat, cărora le-au jefuit și chiar dărâmat templele. În ce măsură și câtă importanță avea Bosra pentru noua credință creștină se poate vedea și din faptul că aici a avut loc sinodul în urma căruia Origene și adepții săi au fost renegați. Devenită majoritar creștină, sub stăpânirea bizantină și mai cu seamă în timpul domniei lui Justinian, Bosra a prosperat și, poate azi ar fi un oraș important iar nu o localitate oarecare, de nu s-ar fi pomenit cu arabii pe cap în 635. După cucerire, arabii au transformat Bosra într-un soi de mega-han unde poposeau în timpul hagialâcului la Mecca. Au mai trecut alte patru sute și ceva de ani, până când locuitorii Bosrei s-au pomenit cu cruciații la porțile cetății, însă după fortificarea teatrului roman, transformat în cetate de către Fatimizi, Ayubizi și mameluci prin cămășuirea exterioară cu ziduri masive și înalte, prin adăugarea de bastioane și săparea șanțului de apărare umplut cu apă și prevăzut cu punte mobilă, cucerirea Bosrei de către cruciați s-a dovedit imposibilă.

Cazul fortificării teatrului de la Bosra nu e unic. După abandonarea Daciei de către romani, în fața permanentei amenințări a năvălirii popoarelor barbare, locuitorii Ulpiei Traiana Sarmizegetusa au baricadat intrările în amfiteatru și au ridicat împrejurul său ziduri înalte de până la opt metri. Tezaurul monetar descoperit sub una din băncile de piatră confirmă ca fapt istoric refugiul populației Ulpiei Traiana în interiorul amfiteatrului în timpurile de restriște ale năvălirilor barbare. Același lucru s-a petrecut la Roma, când fostul mausoleu al lui Hadrian a fost transformat în castel fortificat, cunoscut azi sub numele de castel Sant-Angelo. Indiferent de perioadă istorică, țară ori continent, aceleași cauze generează reacții identice.

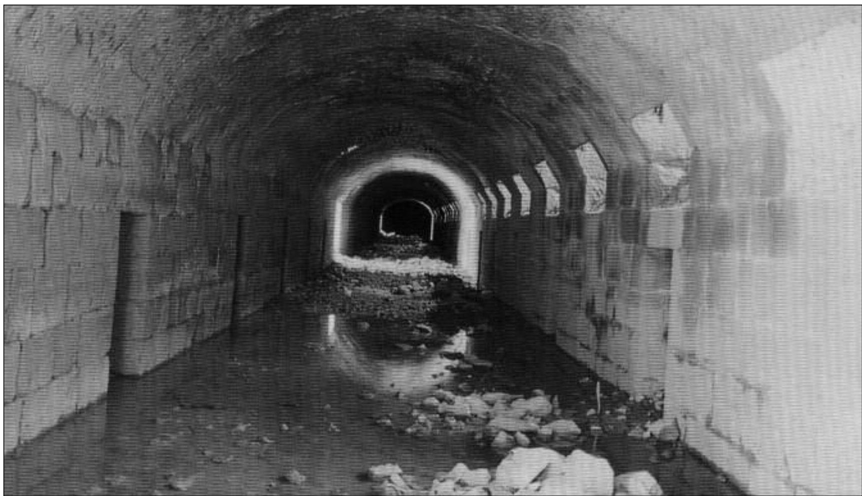
În cazul majorității orașelor romane, cu excepția Romei, teatrele și amfiteatrele erau plasate în afara centrului urbei. Teatrul din Bosra nu face excepție de la regulă, așa că, din drumul principal *decumanus* am cotit-o la stânga, pe o uliță la fel de prost întreținută. Nu înainte de a ne dumiri ce era cu acele răsuflători care se deschideau la intervale regulate sub artera principală. Aplecându-te, vedeai doar un soi de canal boltit în a cărei apă stătută pluteau gunoaie. Așa arată acum, însă pe vremea romanilor era un spațiu subteran cu magazii în care negustorii își adăposteau marfa cu care alimentau numeroasele magazine de deasupra. Pentru că, drumul principal (de cca 1 km) arăta complet diferit de spectacolul dezolant de azi, tivit de case ce seamănă cu niște magazii care îl mărginesc. Odinioară decumanus era mărginit cu porticuri pe sub care locuitorii ce se plimbau, intrau în magazine și făceau cumpărături, adesea de lux. De-a lungul aceluiași drum se înălțau temple, terme și edificii de interes public. Artera, azi pustie, clocotea în antichitate de viață. Stratul gros de pământ amestecat cu sfărâmături de piatră acoperă ruinele ascunzând vederii strălucirea de altădată a arhitecturii, de multe ori mai spectaculoasă în provincii decât cea din peninsula italică. Săpăturile arheologice, și așa prea lente, au fost definitiv sistate în Siria din cauza războiului civil care ruinează actualele orașe.

Nu departe de întretăierea decumanus cu drumul ce duce la teatru, parțial distrus și cu zidăria jupuită de sculpturile decorative care îl împodobeau cândva, stă ca un trist memento, arcul de triumf al Antoninilor. Arcul nu este dedicat, așa cum se obișnuia, victoriilor repurtate de împăratul Commodus - el n-a luptat niciodată! -, sau dinastiei imperiale al cărui nume îl poartă, ci Legiunii a III-a Cyrenaica și conducătorului ei, Cornelius Palma, guvernator al Siriei între 105 și 108.

Prezența numeroaselor teatre și amfiteatre, grecești și romane, săpate în coastele pietroase ale Orientului Apropiat, îl fac să semene cu un sediment marin fosilizat în care ele sunt prinse asemeni scoicilor radiale. În fapt, partea asta de lume, cu milenarele sale suprapuneri și amestecuri de civilizații și culturi, chiar asta și este, un sediment istoric fosilizat în care, călătorul adevărat încearcă să descifreze trecutul, dar în care, din păcate, e incapabil să citească curgerea învolburată a prezentului, încă și mai puțin viitorul cețos. Pentru că aici, totul e în mișcare perpetuă și mai cu seamă imprevizibil.

Modelul structural al teatrului de la Bosra, ca și de altfel al tuturor teatrelor și amfiteatrelor antice sau moderne este cel al amfiteatrului grec. Dispunerea în evantai a gradenelor săpate în coasta pietroasă își are rădăcinile în semicercul dintotdeauna al celor ce ascultau cândva povești despre fapte eroice, legende ori întâmplări reale. Așa trebuie să ne închipuim pe cei care îl ascultau pe Homer recitând Odiseea sau Iliada. Improvizatul semicerc s-a transformat cu timpul în amfiteatru, o construcție simplă cu o scenă de pe care recitatorul, iar mai târziu actorii, însoțiți de corul-ecou interpretau ceea ce odinioară era doar povestit. Deturnat de la rostul său în Grecia, unde amfiteatrul era destinat în exclusivitate teatrului, la Roma, modelul a fost transformat într-un loc în care se desfășura sângerosul spectacol al luptelor de gladiatori, al gladiatorilor cu fiare, în care se montau, când dimensiunile și construcția o îngăduiau, *venationes*/vânători, sau *naumahii*/bătălii navale. Colosseumul este cel mai bun exemplu sub acest aspect. Ceea ce deosebește teatrul de amfiteatru în Roma antică este prezența scenei în cazul teatrului, a arenei, în cel al amfiteatrului; rolul educativ în cazul pieselor de teatru, și al distracției vulgare date de spectacolul sângeros desfășurat în arenă. E diferența majoră dintre două civilizații, apropiate geografic, dar la antipozi din punct de vedere cultural. Roma era un stat militar, Grecia, unul democratic. Cucerirea Greciei de către romani a avut urmări civilizatoare, învinșii i-au cucerit pe romani prin cultură și artă și din acel moment și Roma s-a străduit să-i imite. Discrepanțele de fond dintre cele două civilizații și-au spus însă cuvântul: Roma nu s-a ridicat niciodată la înălțimea modelului său grec, a dat doar o cultură imitativă, de mâna a doua. Ca și în artă/sculptură, ei s-au mulțumit și în teatru sau filosofie cu imitația și chiar plagiatul. Referindu-se la un autor dramatic a cărui metodă era de a *„combina două piese grecești ca să facă una latină”*. Ambivius Turpio, un șef de trupă, îl lua în răspăr chiar pe Terențiu: *„C-ar contopi el multe din comedii grecești,/Făcând mult mai puține pe limba latinească,/Nu șovăiește fapta-i fățiș s-o recunoască/Mai mult, nici nu roșește, ci spune sus și tare,/Că va avea de-a pururi asemenea purtare; / Cei buni i-au dat exemplu: luându-i drept temei/Va face și Terențiu ce au făcut și ei”*. Cu adevărat, ce-s Terențiu și Plaut (grec de origine) pe lângă Aristofan? Ce-s tragicii romani Ennius și Naevius pe lângă Eschil, Euripide ori Sofocle? Și, la urma urmelor, ce reprzintă filosofia lui Seneca pe lângă cea a lui Platon? În raport invers, cu cât piesele zise latine erau mai proaste, cu atât era mai grandios spectacolul scenic. Fastul trebuia să acopere mizeria „creațiilor” dramatice greco... latine. Ca o compensație, în paralel cu dramaturgia contrafăcută romană, adesea se jucau piese din dramaturgia greacă, în limba greacă.

Teatrul din Bosra este o adevărată bijuterie arhitecturală, atât prin frumusețea sa, cât și prin ingeniozitatea construcției. Dacă amfiteatrele după modelul grecesc, săpate în relieful vreunui teren stâncos nu ridicau probleme de rezistență, la un teatru ridicat pe teren plat precum e cel de la Bosra, trebuiau soluționate chestiuni de stabilitate și de susținere a greutății de mii de tone ale gradenelor de piatră etajate. Soluția preluată de romani de la etrusci - folosirea bolții și arcului - și-a dovedit utilitate în acest caz. Greutatea enormă a construcției este preluată în substructură de bolți și arce care o distribuie echilibrat. Regulile de construire a teatrelor

romane, stabilite de Vitruvius, nu au fost aplicate întocmai la Bosra, dar abaterile sunt minore: s-a respectat distribuirea radial concentrică a gradenelor, a etajării pe trei nivele a acestora ca și a întregului edificiu. Cum de a scăpat teatrul de la completa distrugere? Să-i fi vrăjit pe războinicii arabi frumusețea lui? Au fost destule cazuri când mâna gata să lovească a fost oprită de ea. După cucerirea Alhambrei, în loc să demoleze palatul, Isabela Catolica, îngenuncheată de splendoarea lui, a împiedicat barbaria distrugerii, mulțumindu-se cu construirea în interiorul lui a unei capele creștine în care a cerut să fie îngropată.

Fastul trebuia să acopere mizeria „creațiilor” dramatice greco... latine. Ca o compensație, în paralel cu dramaturgia contrafăcută romană, adesea se jucau piese din dramaturgia greacă, în limba greacă.

Frumusețea parterului scenei te lasă mut de admirație. Mănunchiuri de coloane corintice, subțiri și drepte ca lujerele unor flori exotice, grupate, ba înaintând, ba retrăgând-se după cum dictează volumele arhitecturale prea severe pe care le maschează, creează un minunat joc de lumini și umbre. În dosul lor erau ascunse vintrele scenei, mecanisme și mașinării de schimbare a decorurilor și accesoriilor, oamenii care prin manipularea acestora întrețineau magia spectacolului. Tot în dosul scenei, într-o sală rectangulară, își așteptau rândul intrării în scenă actorii. În acest decor sunt ascunse intrările laterale, prin cre aveau acces actorii, iar în mijloc se deschide o intrare grandioasă, numită intrarea regală.

În zilele toride, peste teatru se trăgea un velum menit să-i protejeze pe spectatori de arsura soarelui. Velumul a dispărut, au rămas doar punctele de ancorare a acestuia. Singurul

velum ce acoperă azi caliciul de piatră a fostului teatru din Bosra este cerul, unul nesfârșit și de un incredibil albastru.

Bosra nu înseamnă doar antichitatea romană. E drept că teatrul e cel mai semnificativ monument al său, însă pe lângă el, de-am fi avut timp, am mai fi putut vedea o basilică cu o fațadă deosebită datând din vremea stăpânirii romane, transformată ulterior în biserică, patru moschei dintre care una dedicată Fatimei, fiica Profetului, o catedrală, palatul guvernatorului și cel episcopal. De n-aș fi aflat de existența lor, aș fi plecat mulțumită din Bosra, însă asta pățești când în loc să urmezi fără întrebări drumul și gloata turistică, te simți frustrat. Fericiți cei săraci cu duhul care nu se întreabă niciodată nimic și se lasă în voia autocarului.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia literară „Liviu Rebreanu" au organizat lectura-spectacol, pe marginea creaţiei literare a scriitoarei piteştene Vavila Popovici, stabilită de câţiva ani, în Statele Unite ale Americii. Manifestarea a fost susţinută de poeta Allora Albulescu Şerp, artistul Robert Chelmuş şi elevul Alessandro Sighicelli, de la Liceul de Artă „Dinu Lipatti". Preţ de mai bine de un ceas, auditoriul s-a delectat cu versurile distinsei scriitoare de peste ocean şi cu piesele interpretate la vioară şi pian, de tânărul Alessandro Sighicelli.

Premiile Revistei *Cafeneaua literară*

■ Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Piteşti au organizat lansarea lucrării în două volume, cu titlul „Istorii neconvenţionale din Muscel", de Sterian Pricope. Originar din municipiul Bârlad, judeţul Vaslui, dar stabilit în Câmpulung Muscel, autorul a absolvit

Sfârşitul presei şi ultimul ziarist

Facultatea de Ştiinţe Economice din cadrul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, fiind de meserie economist. Pasionat de scris, Sterian Pricope desfăşoară şi o intensă activitate publicistică, ocupând de-a lungul

vremii, postul de redactor în cadrul mai multor publicaţii şi postul de realizator tv. Noua apariţie editorială pe care o semnează este rodul muncii de documentare jurnalistică, în privinţa unor personalităţi, care au trăit pe meleagurile muscelene.

Despre Istoriile neconvenţionale din Muscel ale lui Sterian Pricope au vorbit scriitorii Dumitru Augustin Doman, Sorin Durdun, Aurel Sibiceanu, Elisaveta Novac, poeta Ioana Negreanu şi profesorul Vasile Ghiţescu.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România Filiala Piteşti au organizat lansarea cărţii cu titlul „Sfârşitul presei şi ultimul ziarist", de publicistul Gheorghe Smeoreanu. Volumul, scris în maniera caracteristică autorului, psihologico-jurnalistică, reuneşte articole publicate de-a lungul timpului, referitoare la cărţi, locuri, oameni, stări de lucruri şi nu în ultimul rând la compromisurile care stau la baza exercitării profesiei de jurnalist. La evenimentul editorial au participat oficialităţi judeţene, locale, politicieni şi colegi de breaslă. Despre cartea lui Gheorghe Smeoreanu au vorbit scriitorii Jean Dumitraşcu, Aurel Sibiceanu şi bineînţeles, autorul.

■ Spectacolele organizate de Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti, cu ocazia Târgului „Toamna Piteşteană" au continuat şi în zilele de 17, 18 şi 19 octombrie. Pe scena din Piaţa Vasile Milea au susţinut recitaluri de muzică tânără Tiberiu Hărăguş, Grupul Folk „P620", Laurenţiu Popa, Cezar Ion, Robert Chelmuş şi Trupa de teatru „Robertto", Trupa de rock „Lime" şi Trupa de rock „Simbolic". Publicul amator de distracţie s-a delectat şi cu spectacole de folclor, susţinute de Valentin Grigorescu, Grupul Vocal „Zavaidoc", Victor Buştean, Violeta Dincă, Ramona David, Marian Tudor, Alin Matei şi Virgil Ciocan.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a proiectului, sub genericul „Printre Cărţile Oamenilor de Cultură Argeşeni", avându-l invitat pe medicul-poet Adrian Mitroi. Manifestarea a cuprins o lectură publică din creaţia lui Adrian Mitroi, susţinută de eleve pasionate de literatură, de la Colegiul Economic „Maria Teiuleanu", Colegiul Naţional I.C. Brătianu, Colegiul Tehnic „Dimitrie Dima" şi Liceul Teoretic „Ion Barbu". Despre distinsul invitat şi poemele sale au vorbit redactorul şef al revistei „Carpatica", scriitorul Nicolae Cosmescu, istoricii Marius Chiva şi Aurelian Roman, poetele Daniela Voiculescu şi Bogdana Elena Simionescu. La rândul său, poetul Adrian Mitroi a citit câteva din creaţiile sale şi a dialogat cu auditoriul. Originar din Piteşti, Adrian Mitroi este absolvent al fostului Liceu „Nicolae Bălcescu", actualul Colegiu Naţional „I.C.Brătianu" şi al Facultăţii de Medicină Veterinară Bucureşti. Lucrează ca medic veterinar în cadrul Direcţiei Sanitar Veterinare şi Siguranţei Alimentelor Argeş, dar pasiunea pentru arta condeiului l-a impulsionat să scrie proză, încă de pe băncile liceului. De doi ani scrie şi poezie, de o factură specială, şi are ca proiect de viitor, publicarea primului volum de versuri. Este membru al Ligii Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş şi membru al redacţiei revistei „Carpatica".

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu" au organizat un dublu eveniment editorial. Scriitoarea Paula Romanescu şi-a lansat volumul de poezie cu titlul „Ecoul Umbrelor" şi Antologia de poezie carcerală „Unde sunt cei care nu mai sunt". Născută în comuna Ţuţuleşti, judeţul Argeş, autoarea, absolventă a Facultăţii de limbi romanice şi clasice, promoţia 1967, din cadrul Universităţii Bucureşti, este membră a Academiei Europene de Ştiinţe, Literatură şi Artă, membră a Uniunii Scriitorilor din România şi distinsă cu Meritul Cultural în grad de Cavaler. Noile apariţii editoriale ale sale au reunit în Sala Ars Nova a Centrului Cultural Piteşti, oameni de cultură argeşeni, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Tehnic „Armand Călinescu". Despre personalitatea şi creaţia literară a scriitoarei Paula Romanescu au vorbit poetele Allora Albulescu Şerp şi Denisa Popescu. Autoarea a captivat realmente auditoriul cu o emoţionantă prelegere despre martirii închisorilor comuniste.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat un dublu eveniment editorial. Poeta Daniela Voiculescu şi-a lansat alte două volume de versuri: „Nod marinăresc" şi „Iedera albă". Despre creaţia literară a autoarei au vorbit medicul - poet Adrian Mitroi, redactorul –şef al revistei „Carpatica", scriitorul Nicolae Cosmescu,publicistul Constantin Băjenaru, iar studenta la litere Liliana Jugănaru a susţinut o lectură publică, din noile apariţii editoriale. Manifestarea a stat sub semn aniversar, întrucât s-a desfăşurat cu trei zile înainte de ziua de naştere a Danielei Voiculescu.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" şi Facultatea de Drept şi Ştiinţe Administrative din cadrul Universităţii Piteşti au organizat o nouă dezbatere, din seria manifestărilor periodice, sub genericul „Libertate şi lege". Evenimentul, prilejuit de Ziua Internaţională a Justiţiei Civile a reunit magistraţi, istorici, şi studenţi la Drept. Despre drepturile şi obligaţiile celor din justiţie au susţinut prelegeri lector universitar doctor Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Piteşti, col.(r) Ion Stan, istoricul Marian Toma şi expertul în cadrul Instituţiei Avocatul Poporului - Biroul Teritorial Piteşti, Marius Remus Gherghina.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a dezbaterii filosofico-literare lunare, sub genericul Colocviile Argeşului. Coordonatoarea manifestării, scriitoarea Magda Grigore le-a propus invitaţilor săi, tema „Scara ta de valori", provocându-i cu opinii şi citate interesante, referitoare la conceptul de valoare umană. La discuţie au participat scriitorul Nicolae Radu, poetele Allora Albulescu Şerp, Ioana Negreanu, Mihaela Sandu, jurnalista Dorina Mihai Moise, profesorii Mihai Moise, Constantin Guliman , cititorii Claudia Berta, Cristiana Ciobotea şi Bogdan Cincă.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu" au organizat recitalul-vocal-instrumental, sub genericul „Rădăcini folclorice". Evenimentul a fost susţinut de profesoarele de pian Camelia Pavlenco şi Dorina Arsenescu. Distinsele invitate au delectat auditoriul cu piese muzicale de autori români şi aromâni, pe care le-au interpretat într-o manieră elevată, de o vibraţie specială. Compozitorii Ion Dumitrescu, Tiberiu Brediceanu, Constantin Silvestri, Emil Monţia, Sabin Drăgoi, Constantin Brăiloiu, George Enescu, Paul Constantinescu, Filip Lazăr şi Marcel Mihailovici au fost compozitorii evocaţi în recitalul oferit melomanilor piteşteni, de pianistele de înaltă ţinută, Camelia Pavlenco, din Bucureşti şi Dorina Arsenescu, din Râmnicu Vâlcea.

■ Regal literar în Sala „Simpozion" a Centrului Cultural Piteşti, prilejuit de festivitatea de acordare a premiilor Revistei *Cafeneaua literară* pe anul 2013. Juriul prezidat de poetul Virgil Diaconu, directorul publicaţiei lunare, editată de Centrul Cultural Piteşti i-a ales pe câştigători. Astfel, Premiul pentru Critică Literară i-a fost decernat lui Alex Ştefănescu, pentru complexitatea activităţii în domeniul istoriei literare. Premiul pentru Traducere i-a fost atribuit Lianei Alecu, pentru diversitatea şi dificultatea temelor abordate. Premiul pentru poezie i-a fost acordat poetei Coniţa Lena, pentru forţa speculativă a limbajului liric.Premiu pentru Poezie a primit şi poetul Costin Tănăsescu, pentru sinceritatea şi sensibilitatea discursului. Festivitatea de acordare a premiilor Revistei Cafeneaua Literară s-a încheiat cu un discurs excepţional, susţinut de criticul literar Alex Ştefănescu.

■ Seara de Hallloween a fost sărbătorită la Piteşti, printr-o manifestare, care tinde să devină tradiţie. Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti a organizat în Piaţa Primăriei un savuros spectacol muzical, susţinut de copii şi tineri, pentru toţi amatorii de distracţie. Artiştii, deghizaţi în personaje

înfricoşătoare au fermecat publicul de ocazie, în timp ce angajaţi ai Primăriei le-au oferit dulciuri celor prezenţi. Cezar Ion, Laurenţiu Popa, Georgiana Costache, Tiberiu Hărăguş şi Grupul Folk „P620” şi Trupa de rock „Lime” au ţinut auditoriul în priză, preţ de două ceasuri.

Rădăcini folclorice

■ Emoţionant eveniment editorial, la Centrul Cultural Piteşti, prilejuit de lansarea cărţii cu titlul „O Viaţă de Om Dedicată Pomiculturii şi Familiei”. Lucrarea, scrisă în memoria regretatului specialist în horticultură, Pârvan Parnia , a fost revizuită şi adăugită de soţia sa, Cornelia Parnia, de asemenea, cercetător ştiinţific în acelaşi domeniu. Manifestarea a reunit reprezentanţi ai Institutului de Cercetare şi Producţie Pomicolă Piteşti – Mărăcineni, unde Pârvan Parnia şi-a desfăşurat activitatea în calitate director şi cercetător ştiinţific. Noua apariţie editorială face referire şi la activitatea soţiei sale, Cornelia Parnia, care s-a remarcat printr-o serie de lucrări de referinţă în domeniul pomicol. Despre cartea „O Viaţă de Om Dedicată Pomiculturii şi Familiei” şi despre contribuţia soţilor Parnia la evoluţia societăţii româneşti au luat cuvântul personalităţi argeşene, foşti colegi, prieteni şi membri ai familiei.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a Cenaclului „Armonii Carpatine”, manifestare lunară, susţinută de Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş şi de Grupul Vocal „Armonia”. Publicul format din elevi şi cadre didactice de la Colegiul Naţional "Zinca Golescu" s-a delectat preţ de mai bine de un ceas, cu un veritabil spectacol artistic, oferit de iubitorii de frumos ai urbei. Poeţii Adrian Mitroi, Daniela Voiculescu, Bogdana Elena Simionescu şi scriitorul Ion Dincă au citit din creaţiile proprii, iar membrii Grupului Vocal „Armonia” au interpretat melodii de suflet, în care au pus ca de fiecare dată, mult suflet. Evenimentul a fost coordonat de redactorul-şef al Revistei „Carpatica”, scriitorul inginer Nicolae Cosmescu şi de liderul Grupului Vocal „Armonia”, col.(r) Nicolae Perniu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul artistic, sub genericul „Brumar muzical”. Evenimentul, coordonat de artistul Robert Chelmuş a fost susţinut de Trupa de teatru „Robertto”, copii şi tineri, care urmează cursul de actorie, desfăşurat la Centrul Cultural Piteşti, de inimosul Robert Chelmuş. Micii artişti au interpretat cântece de muzică populară, uşoară, poezii, fabule şi scenete, demonstrând înfelul lor că au chemarea scenei.

CARMEN ELENA SALUB

MASCA VENEȚIANĂ A DOCTORULUI DE CIUMĂ

Întrebam, cândva, într-un articol despre cărțile lui Dan Brown, dacă acesta este înger sau demon. Nu am găsit încă un răspuns concret. Totuși afirm cu certitudine că Dan Brown este unul dintre scriitorii fabuloși ai secolului XXI. Recentul său roman *Inferno* demonstrează acest lucru. *Inferno* este o carte profund ancorată în realitate. Dincolo de stilul alert de roman polițist, caracteristic lui Dan Brown, subiectul tratează problema suprapopulării globale.

Lupta dintre bine și rău abia acum începe. Profesorul Robert Langdon – același personaj din romanele precedente: *Codul lui Da Vinci* și *Simbolul pierdut* – realizează liantul între cele două concepte, apropiindu-le atât de mult încât crează, la un moment dat, senzația de interferență. În prima jumătate a romanului cititorul este convins că O.M.S. (Organizația Mondială a Sănătății) se află de partea binelui în labirintul infernului dantesc, iar Bertrand Zobrist este geneticianul cu mintea sclipitoare și diabolică, gata în orice clipă să distrugă lumea pentru a-și pune în aplicare ideiile futuriste. Și totuși începând din acest punct, al celei de-a doua jumătate a romanului, ordinea valorilor se răstoarnă, amestecându-se într-un haos al marilor idei salvatoare. Bertrand Zobrist, liderul mișcării transumaniste, urmărit și hăituit de O.M.S. pentru agentul patogen ce l-a creat să distrugă lumea, sare în gol din turnul Badia, lăsând în urma sa două tabere care se luptă neîncetat: una, spre a-i desăvârși creația diabolică iar cealaltă pentru a o împiedica să se propage.

Într-o cursă contra cronometru prin Florența, Veneția și Istambul, purtați de versurile poemului dantesc, de simbolurile criptice înscrise pe masca mortuară a lui Dante Aligheri, de acerba dorință de a descoperi și izola la timp virusul creat de Zobrist, fiecare personaj dezleagă enigme și simboluri, oscilând între bine și rău, creând iluzia perfectă a identificării cu răul și cu binele suprem.

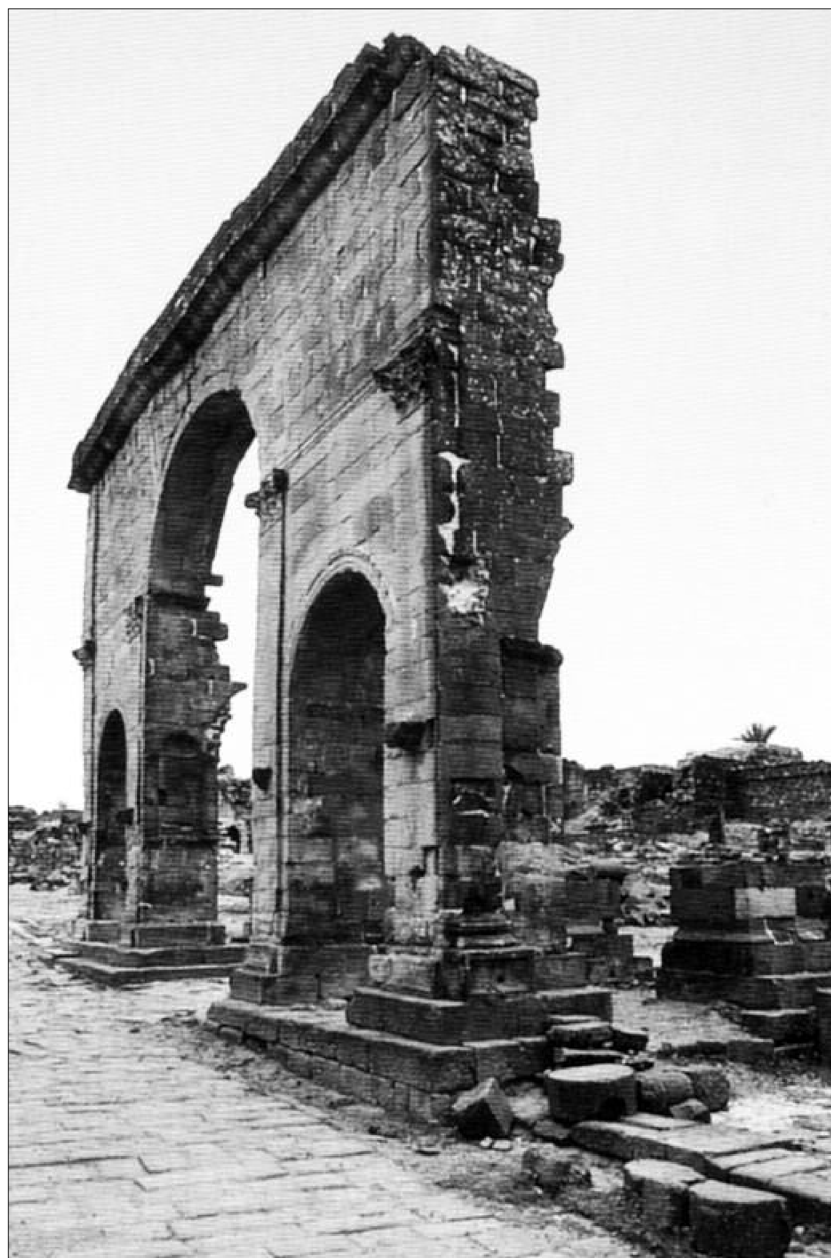
Imagini controversate, scene ce ne taie răsuflarea și un subiect extrem de actual formează un univers ce prinde viață, în romanul lui Dan Brown. Ajunși pe rând, în punctul zero indicat de Zobrist, fiecare personaj constată că diabolicul genetician își dusese planul la capăt pe cont propriu: virusul fusese răspândit, înainte cu o săptămână de a fi depistat de echipa O.M.S. Zobrist, adept al ciumei bubonice, reușise să creeze un efect pe măsură. Și totuși când toată lumea aștepta efectele dezastruoase ale izbucnirii epidemiei, totul se răstoarnă din nou.

Zobrist, în mesajul său înregistrat pentru omenire, purtând în mod simbolic masca venețiană a doctorului de cimă, nu era creatorul unui virus obișnuit. Mintea lui diabolică născocise ceva mult mai periculos: *Inferno*, „un vector viral aeropurtat, un virus pandemic”, ce se comportă ca „un vector genetic” răspândind și menținând infertilitatea umană. Pe scurt Zobrist a creat: „o molimă a sterilității”. Soluția lui împotiva suprapopulării globale era „epurarea etnică la nivel genetic pe scară largă”. Zobrist fiind liderul „mișcării transumaniste, o mișcare a intelectualilor”, un fel de *filozofie* a lor, care „afirmă că omul trebuie să folosească orice tehnologie disponibilă pentru a modifica ființa umnană”, susținea puterea de supraviețuire a celui adaptabil.

Finalul romanului rămâne deschis. Vectorul lui Zobrist, care modifică A.D.N.-ul, a fost răspândit și se așteaptă consecințele acestuia, de-a lungul câtorva generații.

Întrebările noastre poate sunt la fel de stranii: există un Zobrist printre noi? Creația lui controversată va salva oare omenirea de la *inevitabilul* dezastru? A.D.N-ul nostru modificat va fi capabil să conserve specia umană?

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că *Argeş* nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu imagini de la Bosra, Siria.

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură ***Argeş*** poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Ultima călătorie a vasului fantomă. Pe lacul din Valea Cimpii

Cariera n-a ţinut mult şi baciul Nicolae zice că acţiunea cu cărbunele din Cimpa a fost mai mult propagandistică şi că era, de fapt, o modalitate nu prea ortodoxă de a mai spăla nişte bani proveniţi de la stat.

Dl. Cernea Nicolae este, din punct de vedere strict topografic, omul din capul satului. După cât e de înţelept şi de muncitor am putea zice că Dumnezeu l-a aşezat acolo cu un anume scop. Baciul Nicolae stă, aşadar, în Petrila, pe Valea Cimpii, la nr. 54.

Pintea & Bălan, prietenii oilor şi duşmanii de moarte ai lupilor

E vară. În fiecare sâmbătă dimineaţa, el iese cu cele 20 de mioare ale sale pe marginea Lacului adormit, aflat chiar în apropierea casei sale. Are alături un câine imens pe care îl strigă Pintea. Câinele l-a cumpărat, acum câţiva ani, în târgul de Sfântă Mărie mică de la Pui, pe când era de doar două luni. Cumpărătorul a dat pe el două milioane. "E un câine ce n-are treabă cu oamenii. Doar cu lupii..." Pintea împreună cu Bălan, celălalt câine al oierului, au pus pe fugă un lup care apucase să-şi înfigă colţii în gâtul unei biete oi rătăcite de turmă. Oaia a scăpat teafără doar datorită vitejiei comune a lui Pintea & Bălan, dar mioara are şi acum, ca semn al rătăcirii sale de turmă, două cicatrice în dreptul gâtului. În rest, am aflat că, acasă, Pintea e atât de bleg că, atunci când stăpânul îi dă de mâncare, găinile i-o ciugulesc chiar înainte de a ajunge la el. Pintea nu protestează nici atunci când vin oameni străini şi bat la poarta baciului Cernea. El le semnalează prezenţa doar printr-un lătrat plictisit şi anemic. Latră doar atât cât să afle stăpânul că-l caută cineva. Bălan are un cu totul alt caracter. El e fioros atât la înfăţişare cât şi la comportament. De aceea, Bălan a fost repartizat cu oile la munte, în timp ce Pintea îşi face siesta pe prispa casei. Cele 20 de oi îl ascultă pentru că ele, oricât le-ar considera lumea că-s proaste, ştiu că, la nevoie, Pintea le scoate din orice belea ar intra ele cu lupul cel fioros. Până în 15 iunie, mioarele cele tinere vor sta acasă ("Până atunci uită de mamă", ne-a explicat oierul) dar după acea dată vor fi duse şi ele la munte. Într-un loc numit Sterminos.

După 20 de ani. Romanul minerilor din Vale

Dl. Cernea-tatăl a lucrat la mină şi a ieşit la pensie, în 1985, pe când avea 50 de ani. De când a ieşit la pensie şi până azi au trecut aproape 30 de ani şi fostul miner se simte în putere. (De fapt, recunoaşte omul nostru, el a lucrat - ca orice momârlan care se respectă - mai mult la transport, ca motorist, şi nu direct în extracţia cărbunelui.) Zice că putea să mai lucreze încă doi ani, dar a apucat să ceară, în scris, ieşirea la pensie şi cei aflaţi la conducerea minei n-au vrut să mai revină asupra deciziei anterioare. Decât să iasă ei din sistem, au ales să nu cedeze la presiunile celor care au judecat pripit. Copiii săi, Ion şi Nicolae, au împlinit, recent, câte 45 de ani. Cum şi ei au lucrat 20 de ani la mină au putut ieşi, la rândul lor, la pensie. "Nici ei n-au lucrat direct în cărbune", ne-a asigurat Cernea-senior. Ca şi tatăl lor, ei se vor dedica, de acum înainte, oieritului. Mariana, fata familiei Cernea, e profesoară la o şcoală din Petroşani. A divorţat, nu de mult, de inginerul Pârţac, socotit cel mai bun alcătuitor de horoscoape din presa locală. Pentru că Mariana a ales să lucreze în învăţământ, ea va mai preda încă mulţi ani de acum înainte...

Capre negre apărate, deopotrivă, de un pădurar şi un comunist

Despre lacul aflat în faţa noastră, baciul Nicolae are câteva poveşti pe care, dacă le asculţi atent, ţi se face pielea ca de găină şi părul vâlvoi. Lacul are peşte berechet dar baciului Nicolae nu i-au plăcut niciodată vieţuitoarele apei. Lui i-a plăcut vânătoarea şi zice că are atâtea poveşti cu subiect cinegetic că i-ar trebui o săptămână ca să ni le poată povesti pe toate. La început, el a vânat împreună cu tatăl său, care a fost pădurar vreme un sfert de veac. Tatăl şi fiul au vânat iepuri, căprioare, cerbi, mistreţi, lupi, urşi, mâţi sălbatici şi capre negre. Despre tatăl său, Pavel, fiul Nicolae zice că "a fost cel mai mare comunist din Cimpa". ("Asta până la apariţia veşnicului primar Ilie Păducel...", ne zice, râzând, baciul Nicolae.) În această dublă calitate, de pădurar şi de comunist, Pavel Cernea a apărat, din obligaţie de serviciu şi cu abnegaţie partinică, caprele negre de puşca braconierilor care veneau, de peste tot, ca să le răpună. Lacul din Cimpa s-a format pe locul unde, în anii 70, s-a exploatat, la suprafaţă, o brumă de cărbune. Ţara cerea, an de an, tot mai mult "aur negru" şi oriunde s-ar fi putut exploata, repede şi uşor, se deschidea o mină sau o carieră. ("Suntem aici ca să înfrângem natura. Nu vom mai fi dezmoşteniţii patriei, orfanii lui Dumnezeu, în regatul setei şi al intemperiilor, exilaţii propriului nostru pământ. Vom fi alţii, vom fi mari şi fericiţi!" Cam aşa sunau lozincile, în formulă marqueziană, ale celor care se făceau că vor da cărbune, mult şi de calitate, siderurgilor de la Hunedoara şi Călan...) Cariera n-a ţinut mult şi baciul Nicolae zice că acţiunea cu cărbunele din Cimpa a fost mai mult propagandistică şi că era, de fapt, o modalitate nu prea ortodoxă de a mai spăla nişte bani proveniţi de la stat. Poate de aceea s-a şi format acest lac blestemat. Pentru că în loc să le aducă celor de pe Valea Cimpii, după abandonarea exploatării cărbunelui, turişti şi pescari, le-a adus numai nenorociri ca la mină. "Adică, pe bandă rulantă..."

Trei morţi misterioase în Lacul fără nume

Prima...

Până acum, victimele Lacului adormit au fost doi tineri petrileni şi o femeie în floarea vieţii, venită tocmai din Valea Moşicului. Moartea celei din urmă a fost învăluită într-un adânc mister. A venit ea, pe Valea Cimpii, de peste dealuri şi văi, ca să-şi găsească, în mod voluntar, sfârşitul în lac? Varianta unei sinucideri a fost luată şi ea în calcul la fel cum a fost pusă la socoteală şi varianta unei omucideri. Cert este că cercetările s-au finalizat, în buna tradiţie a locului (şi a lacului...), în coadă de peşte. A fost o sinucidere? A fost o crimă cu autor necunoscut? Egale sunt toate variantele, valabile toate ipotezele...

A doua victimă...

a fost un tânăr care şi-a pierdut telefonul. Acesta a constatat lipsa celularului abia când a ajuns la birtul din sat. Tinerii au făcut, anterior, baie în lac şi au plecat, împreună, spre casă. Dar, fiind vară, nu înainte de a se răcori cu o bere. Tânărul s-a întors la locul unde credea că i-ar fi căzut telefonul şi, odată intrat în lac, a început să-l caute. S-a afundat în mâl şi a dispărut pur şi simplu. Prietenii nu l-au găsit, cum nu au dat de el nici salvatorii care au fost chemaţi, urgent, să le dea o mână de ajutor. După zile de căutări zadarnice, localnicii au apelat la preotul Negoi. Se spune că abia după ce preotul paroh a făcut o slujbă şi a lăsat o lumânare, înfiptă într-un colac, să plutească pe ape au găsi locul unde zăcea cel înecat. Lumânarea s-a oprit chiar în trestiile unde, după puţină vreme, trupul a ieşit singur la suprafaţă.

A treia victimă...

a Lacului adormit a fost un copil care, împreună cu alţi tovarăşi de joacă, şi-au construit o plută ca să exploreze apele aflate lângă gospodăriile lor. De pe plută, copiii au sărit în apă şi au înotat care încotro. După scăldat, toţi au revenit la suprafaţă în afară de unul singur. Oierul Nicolae zice că oamenii l-au căutat zile în şir şi tot n-au dat de el. Într-un final, sătenii l-au găsit chiar sub pluta de pe care sărise în apă. Sub ape, băiatul s-ar fi agăţat de un piron bătut să asigure etanşeitatea plutei. El nu s-ar fi putut dezlipi de acel piron, care l-a ţintuit de plută la fel cum a fost ţintuit Iisus pe cruce. O altă variantă a acestei triste poveşti de viaţă şi de moarte spune că, de fapt, băieţii săreau în apă ca să treacă, înot, printr-o veche conductă a minei ce avea un diametru suficient de mare ca să-l poată străbate un trup de copil. Ei voiau să ajungă din lacul cu ape stătute în pârâul cu apă rece şi vijelioasă care le străbate satul. Din nefericire, unul dintre ei n-a mai ajuns în pârâul cel limpede. Mult mai grăbit decât tovarăşii săi de joacă, el n-a mai trecut dintr-o apă într-alta ci a poposit direct în ceruri. Ultima variantă pare demnă de Gabriel Garcia Marquez, cel din *Ultima călătorie a vasului fantomă:* "...În sfârşit o să vedeţi voi, nătăfleţilor, cine sunt eu. Şi a început să vâslească înainte către ferestrele luminate ale aşezării adormite şi, iată, începeau să se vadă crucile de pe acoperişurile bisericii, sărăcia caselor, iluzia...".

reportaj